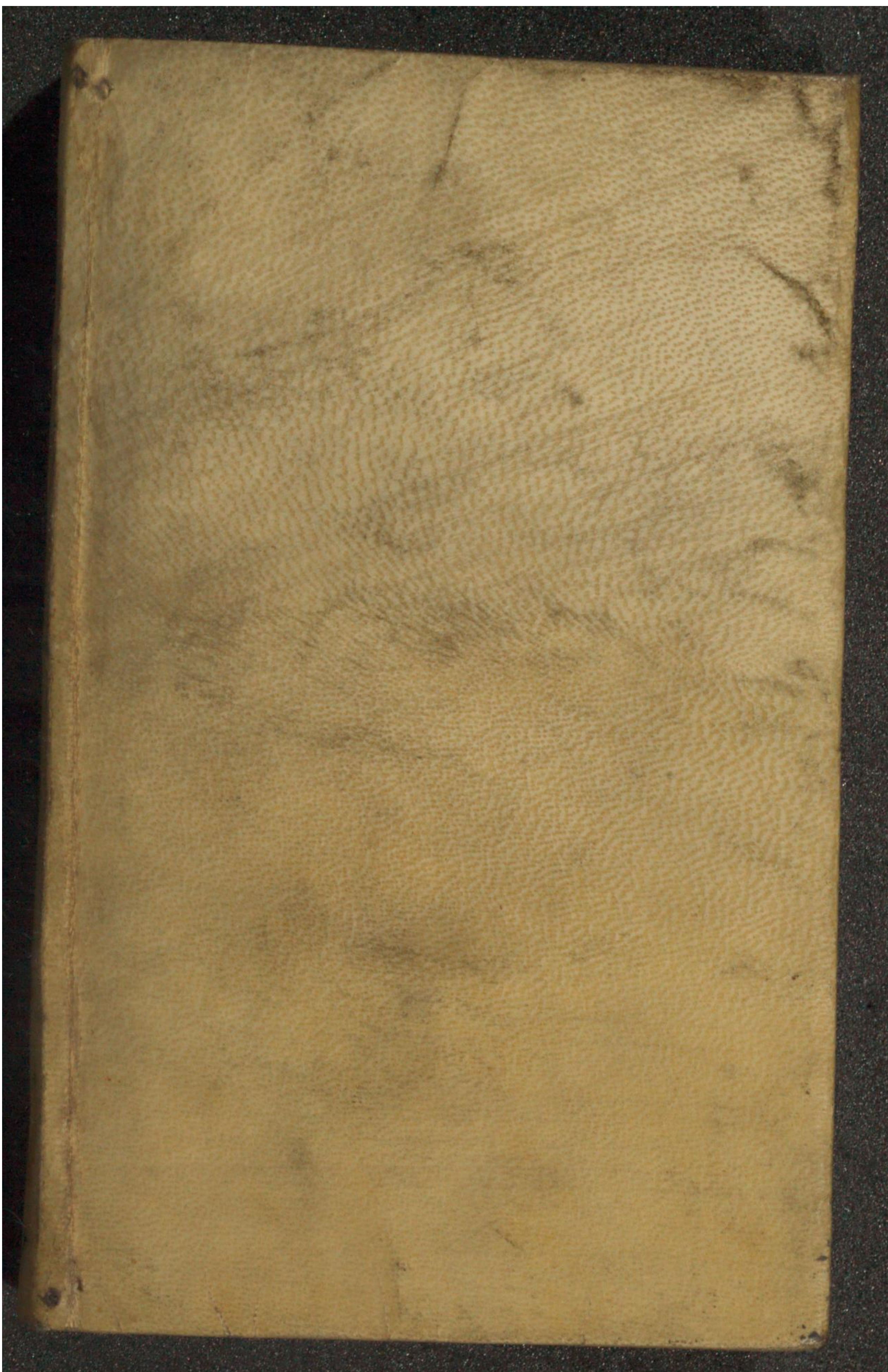
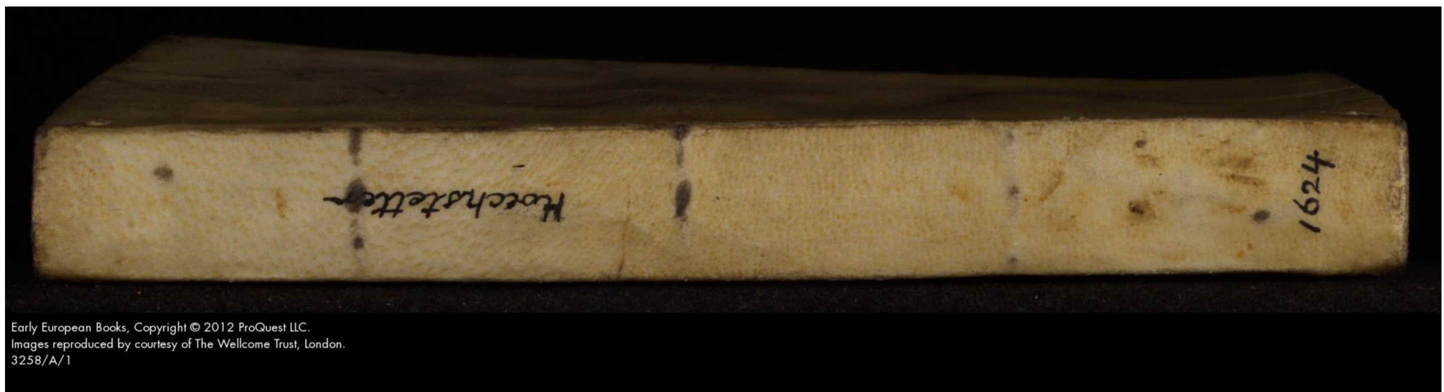
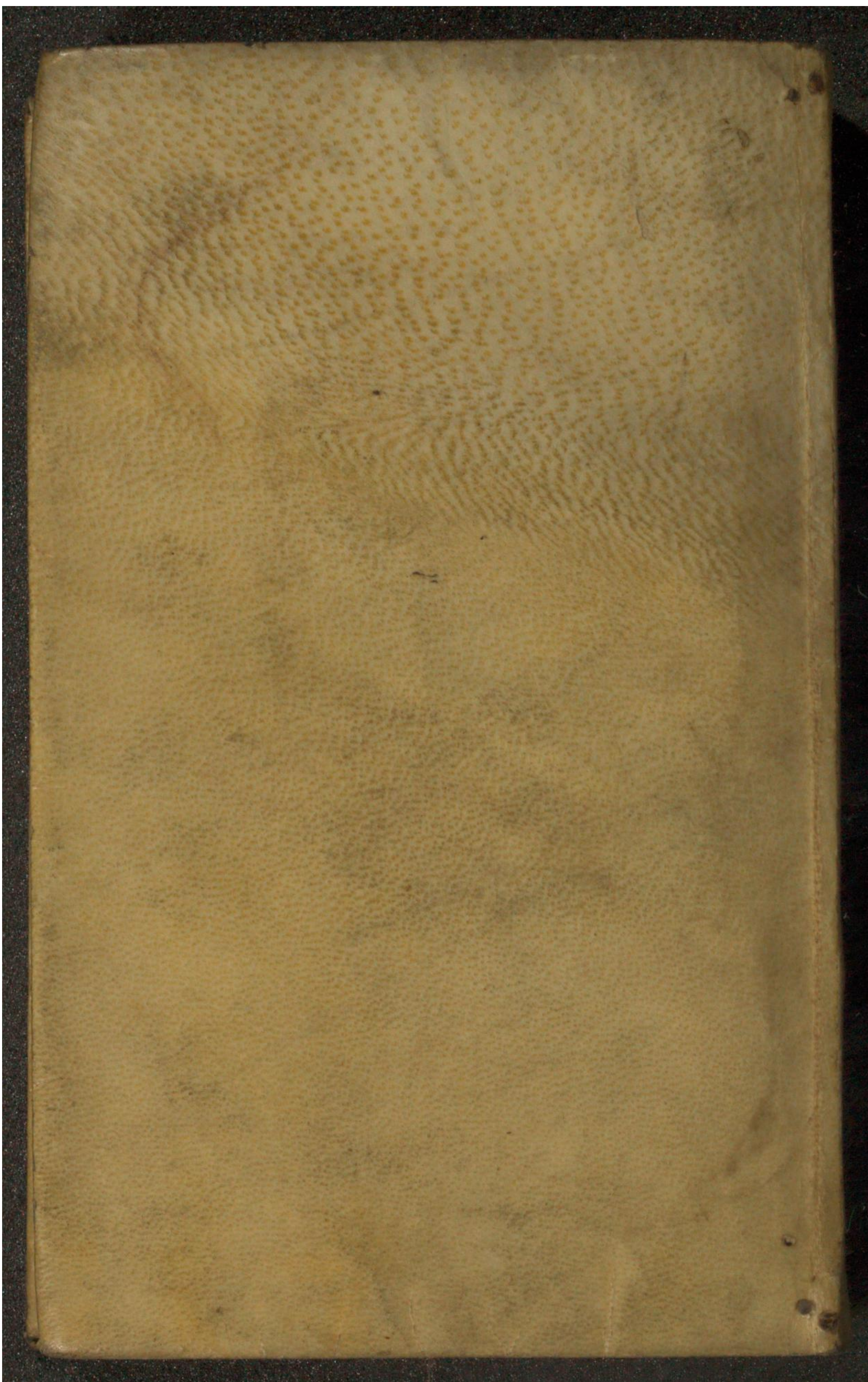

Hoechstetter
1624

Merlino 15/3/16 8.50 lire

d lvxx

PHILIPPI HECHSTETTERI AVGVSTANI, MEDICI PHYSICI PATRIÆ,

RARARVM OBSERVATIONVM MEDICINALIVM DECADES TRES.

Continentes, Historias Medicas, Theorica & Practica varia, iocunda, vtilia, necessaria tum ei qui ad praxim acccedit, tum qui eam operatur.

AVGVSTÆ VINDELICORVM
Typis Andreæ Apergeri.
Sumptibus Sebastiani Mylij, Bibliopolæ Augustani.

ANNO CHRISTI SERVATORIS
M. DC. XXIV.

NOBILISS. GENEROSIS, STRENVIS, MAGNIFICIS, PRVDENTISSIMIS Consultissimis, Dominis, Dominis,

Duum-viris, Præfectis, Septemviris, consulibus, totiq́ ordini Senatorio, inclutæ sacri Romani Germanici Imperii Vrbis AVGVSTÆ, patribus patriæ; Dominis suis obseruantia debita ac humilima perpetuò colendis.

VLLA FERE Artium est, Magnifici proceres, amplissimi patres patrię, honorandi, ac venerandi, ad cuius cognitionem non impigro perueniendum labore. Vendit siquidem solus in *Hipp. in principio lib. de flatibus.*

operibus mirabilis DEVS
dona ſua mortalibus labo-
re. Licet enim nobis ignicu-
lus cœleſtis& perennis, Ani-
ma mente&ratione vigens,
cum immortali DEO ali-
quo modo communis ſit;
hæret tamen ille incluſus
corpori mortali, vbi tene-
bris craſſioribꝰ circumfun-
ditur,& ſine perituris inſtru-
mentis operatur nihil. Vn-
de imperiti ad quaſuis artes
accedimus, & inuiti ſæpius
ad illas trahimur, & vix de-
crepiti ad culmen earum aſ-
cendimus, alliciti vtilitate
ea, quæ omnibus ineſt arti-
bus, qua commune aliquod
bonum hominibus confe-
runt,

Hipp. in principio lib. de flatibus.

Ibidem.

runt, quamuis illis qui eas tractant molestias plurimas creent. In harum artiũ numero à Diuino Sene Coö Medicina ponitur. Cuius scientia est nosse morborũ causas, & morbos ipsos omnibus Medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Qualis scientia ab iis saltim comparatur, quibus Natura dedit esse industrios, pollére ingenio, à puero institutionem habere, delectari operibus medicis, quibus locus contingit studiis aptus, vbi fideles docendo seminant præceptores, visitatio ægrorum cum iisdem frequens rigat,

Ibidem.

Lib. de Arte.

de Lege.

 & so-

& solers diligentia occat; qualis satio tempore demũ ad perfectionem ducitur. Paucis in agris hanc scientiã fertilem & vberem prouenire, opinio & labor, quo ad cognitionem artis ducimur medicæ, impedit; Magna enim sit ea industria quæ occasionem naturâ præcipitẽ in morbis dextrè vult obseruare: Diligens attentio, qua per se fallax experientia cognoscitur: sagax judicium, quod morborum crises rectè notat. Breuior nostra hęc est vita, quàm vt in ea ars tàm longa rectè assequi possit; citiusq; venit delirans senium, quàm maturatur sagax

Hipp. 1. aph. 1.

Lib. de flatibus.

gax prudentia: Paucum eſt quod Medicina docet, nimirum, Addere & Detrahere: At labor magnus noſſe quæ exuperant, quæ deficiunt, quæ addenda, quæ detrahenda. Non omnes enim morbos Natura oculis ſubiecit, in occulto latent plures, qui oculo mētis eruendi, qui ea quæ æger refert, intuetur, ac quæ circum eum acciderunt cognoſcit; quiq; ponderat virtutem corporis aut vitium, qui obſeruat motus morborum, pari an cum curatione procedant paſſu, an velociores ſint. Quæ dum Medicus exactè nouit, iis adferet magnam

de Arte.

Lib. de Arte.

ac bonam vtilitatem plurimis ægrotis; agenti verò hęc omnia creabunt plurimas molestias. Nam quæ tractat ingrata sunt, quæ intuetur periculo proxima, quæ naribus haurit, fœtida sunt, putrida, malè olentia, nauseabunda; quæ auribus percipit eiulationes, lamentationes, aut suspiria alta digna comiseratione; quodq́; sibi ipsi conciliat dolor est, ex aliorum natus calamitatibus. Taceo maiora, quæ Epidemicorum morborum tempore aut contagionis fideli Medico aut eius familiæ accidere possunt. Ni itaq; ægri artis opera à maximis malis

De flatibus.

malis, morbis, laborib⁹, dolore, morteq; ipsa vindicarentur, quib. Medicina manifestam adhibet medelam, plures hanc supterfugerent artem, quã nunc anhelantes quærunt. Quamuis Medici etiam Hippocratis tempore nomine multi fuerint, re tamen ipsa pauci. Idem & nostro tempore vsu venire credibile. Ad Medicinam enim accedunt aut vocati à Natura instigãte; aut alliciti quæstu. Illis aditus ad optimum quodq; in arte Medica cùm prudentia consequendum facilis. Hos vel auaritia paterna cogit, qua somniant Galenum dare opes. Ge- *Lib. de Lege.*

ſtiunt ſiquidem matres ſuos ſalutari filios doctores, & quia apud ignobile vulgus Sacerdotes Iuſtitię maleàudiunt, Medicos in ſua familia florere cupiunt (teſtantes minus ſobrietatis, pluſq; intemperantiæ in illa eſſe) ac ſi vulg⁹ in calumniando his ſolis parcat. Quos propria animat auaritia ad Medicũ ſtudium, illi audaculi temerè adgrediũtur morbos, facientes experimēta ſua proximi morte, congreſſum aliorum ſupterfugiunt, laudant improbos, contendũt cum aliis ambitioſè, ſonitu rixarum ægri conclaue replent, calumniantur alterum

Hipp. lib. prænotionum.

rum inuidiosè, & id clàm, extollunt propria, aliorum contemnunt, Et eadem ne nil fecisse videantur, inuerso stylo pręscribunt, imperitis vt imponant, & bonos inuidiosè traducant. Morē hunc Diuinus noster Senex eorum esse ait, qui forensem sectantur quæstum, quiq; ex mätulis, vt ex tripode hariolantur, digni qui scamna cōscendant, ad raucedinem suorum arcanorū apud vilē plebem, quam stentoria voce Dominos amicissimos, ornatissimos &c. vocant, laudes decantent. Ianus seruus & Pantalon senex laruati tales decerent, more Italorum,

lorum, vt pseudomedicus laruatus inter medias laruas debacharetur. At Medicus ratione vtens non fastum putat esse suæ prudẽtiæ præconem; nec austeritate fugari morbos, aut toruo vultu tereri symptomata, nec alterum calumniando inuidiosè suis laudibus necti coronam. Quin potenti se gerit animo, studet vrbanitati, voce demulcet blanda ægrorum dolores, & hilari ac decenti vultu excitat corũ spiritus tristes, non de mercede auarè nimis paciscitur, vtens magis in curando fide, inquirens necessaria quæ de toto adfectu cognoscenda, &

Lib. prænotionum.

dæ, & quæ ad curationem conferunt pensitans. Homines siquidem humaniter curandi sunt, & quos Naturâ donauit sapientia prudēter tractandi, cum ægris presit sanitatis causa & sanis ne ægrotent. Vtilitatis igitur minor quàm existimationis habenda ratio. Satiùs putet à morbo seruatis ingratitudinē exprobrare, quàm perniciosè habentes emungere. Nec æstimet suæ famæ derogari, dum in difficilioribꝰ artis operibus, cum in crescente morbo terribilia sint symptomata, quæ imperitię tenebras etiam prudenti Medico circūfundere possunt,

ſunt, vt quædam animi angustia accedat, verbis vtor Hippocratis, ſi alios ſibi aſſociat Medicos, vt communi conſilio, quæ in rem ægri ſunt diſquirant, & quæ ad præſidiorum facultatem & operas conferunt, adhibeant, & vnus alteri occupatiori in viſitando quaſi ſuccedat. Qui modus etſi opera veſtra, Magnifici proceres, Patres patriæ digniſſimi, ampliſſimi, iam communis ſit inter Medicos collegii Auguſtæ, quos V. A. Hippocraticos eſſe juſſit: quarum delineationem in hac Epiſtola ex ipſo Hippocrate dedi: placuit tamen plurimis

etiã cum mutis, vt loquuntur, id eſt, fidiſſimis autoribus, qui & Methodo & Exẽplis curas deſcripſére Medicas, conferre. Vt quod ex iis hauriunt, in opere Medico adhibeant. Hæret quidem magis quod in conuerſatione cum viuis auditur in animo, quàm quod lectione acquiritur. At hiſtoriarũ medicarum lectio in aurib⁹ cõſiliũ, in oculis quaſi pictura eſt. Illisq́; plus quàm Methodica docetur Doctrina.

Quæ quidem ſine illis magna eſt, at hæc cum ipſis illuſtris. Quod mihi ſtudium adeò in curſu meo Medico Auguſtæ arriſit, vt alios ferè

præter

præter historicos Medicos neglexissem autores, ni me quotidiana opera practica reuocassent ad illos. Erubui enim sine autoritate & ratione quicquam agere. Excitauit me etiam conuersatio illa docta quæ his quatuor lustris cum Doctissimis & Experientia firmatis senioribus collegii fuit, quorum mentio in hoc opusculo sæpius honorifica fit. Placuit tamen etiam aliorum obseruata evolvere, & id studiosè; quũ illis exhilararer, & me in operando informarent: assignare itaq; & ea quæ mihi occurrerent quotidiè in praxi, incitatus,

cœpi. Ex quibus rariora ſaltim huic opuſculo incluſi, quæ, ornauerim ne, an onerauerim ſcholiis, alios relinquo judices, publici facio juris, ROGATVS.

Veſtræ porrò Magnificentiæ & Amplitudini dedicare volui, merito veſtro. Veſtra vt eſſent, quæ in veſtra obſeruâram vrbe. Vrbe tali, quæ annuente numine, gubernantibus vobis, in medio bello ſenſit pacem; in deuaſtatione multarũ Germaniæ vrbium, ædificia noua, varia, vtilia, pulchra vidit: in deſolatione plurimarum gentium copiam audiuit vagientium; quæ mili-

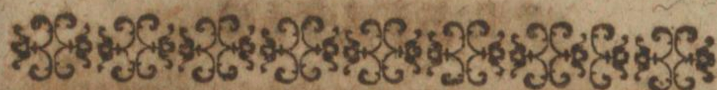
tes, quos alii hostes experti, hospites habuit trāseuntes; quæ agris carens, frumento non caruit; quæ in summa penuria ad saturitatem panem habuit; & quasi copiā in media inopia. Vobis itaque patribus Patriæ, Proceribus Magnificis, hunc meū tenellum fœtum, nec adhuc maturum offero, consecro, ac dedico, in vlnas vestras pono, fouete & hostes ipsi hospites amicos reddite, rodere volentibus hæmodiam conciliate. Sic & huic tenello longior & liberior erit spiritus: nec me pœnitebit huic confuso seculo credidisse vagientem fœtū.

Cuius viuere in vlnis susceptorum erit quietior quã in lumbis genitoris. Vos lumen dabitis, viri Magnifici, à me vix vmbra erit. Opellam itaq; hanc qualẽcunq; & me servitiaq́; mea debita, Magnificentię vestræ humilissimè offero, consecro, ac devoueo: ad pedes eius tanquam ad aram primitias has depono. DOMINVS DEVS, autor & propagator pacis pro sua misericordia ĩenarrabili, vos Patriæ & Reipublicę nostrę pro communi ciuium salute, non saltim diu superstites, verùm etiam in pace felices, & incolumes, remotiores ab omni strepi-

ta Bellonæ, ad innumeros annos proſperrimè conſeruet. Valete. Auguſtæ Vindelicorum 6. Decembris. 1623.

Amplitudinis & Magnificentiæ veſtræ cliens obſequentiſſimus, humilimus,

Philippus Hechſtetterus Auguſtanus, Phyſicus & Noſocomii Patriæ Medicus.

AVCTORIS AD ÆQVVM LECTOREM

PRÆFATIO.

Istorias quas trado hoc libro Medicas, Lector amice, mihi si dixeris raras, haud Scribo dicam. Eandem in mundo fabulam agi, novi, at mutatis personis, aut alio cothurno. AFRICAM, aiunt, semper noui quid portare, sitis causa, quæ ad raros varii generis feras congregat amnes, quæ salaci œstro commistæ, concipiunt monstra, pariunt chimæras. Profert & Medicina in media Natura, præter naturam, monstra, prodigia, ventris

causa, in quo anima bruta à vario palatu ingesta plurima, diuersa, aut fortiori igne adurit, corrumpitvè, aut lampade vacillante relinquit rudia, crudavè, aut formante vi in alias formas transmutat. Vnde illi halitus sulphurei, vapores nitrosi, fumi memphitici, mõstra tartarea, saburræ pigræ, sordes viscidæ, feces fermentantes, vberes cataclysmi, sabulosi Lapides, feræ reptantes, depascentes ignes, & quæ magis portentosa. Territur nouus modò in Schola natus Medicus his portentis, ac ad præceptoris dictata retrocurrit attonitus, anxius practicorũ libros euoluit; à quibus dum Oraculum petit, accidit ipsi quod Terentiano seni, vt incertior sit quàm antea. Alium enim morbi typum in

lecto,

lecto, alium in libris videt. Et qui modò animo gladiatorio ad ægrum accessit, sua doctrina iam iam morbo minitans interitum, instar canis cum cauda demissa retrocedit. Aut ne videatur egisse nihil, ea commouet, quæ quieta esse debuissent, aut relinquit quorum euacuatio necessaria: aut prætiosa incogitanter exhibet, vt sordeant in fecibus retentis. Cura sanè morborum accurata, docta, perfecta in libris legitur: In Scholis subtiliùs quàm necessum de ea disputatur: at hæc ad vsum accommodare, indefessum studium, diligens morbi exploratio, causarum indagatio sagax, temporis obseruatio solers, ratio integra, labor improbus, memoria firma docent. Artem igitur longam

Medicam esse vel ex his notum; in qua per mortes hominum medicamentorum experientiam facere, candor Christianus negat: & usura vitæ nostræ brevis ad perfectam notitiam in cognoscendo morbos & dexteritatem in agendo impedit. Docta igitur solersq; maiorum ætas, quæ regulis inclusit, ac sententiis innuit, exemplis & historiis delineare studuit, faciliorem ut artem longam, breui vitæ opponeret.

Cous noster senex venerandus, primus fuisse videtur, qui historias medicas in Epidemiis dedit, morborum typos, ut, tanquam in pictura, ostenderet: quem secutus est Pergamenus, qui tamen pauciores & sparsas suis immiscuit Disputatio-

tationibus. Arabum & barbarum superius seculum hinc inde suis in commentariis historias inclusit aliquas. In reuirescente hoc studiorum seculo plurimi, doctißimi, præstantißimi Medici non contenti fuêre, docere, quomodo ægritudo curanda sit, sed in hoc vel illo instituerint, quæ facies morbi, quæ forma fuerit, qualis eius motus, quæ apparuerint, quævé superuenerint, vt iudicata, quod ægri temperamentum, quæ occasio morbi, quæ denique pharmaca efficacia, salutaria, adpropriatavè per experientiam deprehensa sint. Quod studium adeò mihi ad praxim accedenti placuit, vt illos meos autores esse iusserim, qui aut consilia, aut historias scripsere medicas. Habui enim gustum

iàm tùm in Accademia huius ſtudii, dum reuerendus Senex Rauracus alternatim, aut Tractatus ſuos poſteriores duos practicæ, aut hiſtorias, quas ſuis obſeruationibus inſeruit, pro Cathedra recenſeret. Nec iis ſatis animatus, nouus Doctor morbis obuiam ivi: Uberior tandem cum ſingulis annis praxis accreſceret, & iam in Noſocomio, cui præſum, rariora quovis die occurrerent, his & illis animoſior, illud quod in meo anteceſſore venerando deſiderabam, de me queri nolui, & annotare rariora cœpi. Ea dum pluribus oſtendo, Theſſaurum terræ incluſum fatuum eſſe, audio. Pellegi itaq; diligentius annotata, & ſcholiis, quamuis non ſubtilitate latia, aut

belgica refertis, auxi; quibus aut sciographiam quandam curæ Hippocraticæ Augustanorum depingo; aut historias ad regulas Hippocratis adduco, aut quædam ad mentem præceptoris communis Germaniæ edissero. Si quid ea acriphia, vt in scholis subtiliter disputatur, scriptum non est, venia erit danda Medico Practico, qui dum quæ periculo proxima sunt intuetur, & quæ sunt ingrata contrectat, ac ex aliorum calamitatibus sibi dolorem conciliat, negligit arguta Scholæ; quin vindicare potiùs nititur ægros opere artis à maximis malis, morbis, laboribus, dolore, & morte. Cuius exempla his tribus decadibus videbis, plurima annuente sequentur DEO; si videre

Hipp. lib. d. flatibus.

dere

dero tuum, amice lector, adplausum. Curæ & Medicamenta, cum parum spagiriam sapiant, Scito Augustanos quidem illam haud negligere, sed studere potiùs, vt sint, quod nostræ patres patriæ ab illis requirunt, nimirum sectatores Hippocraticæ *&* Galenicæ *doctrinæ, nec fidunt fastuosis illis chymistarum magnalibus, cum infida hactenus Galenica non habuerint. Nec propterea, spiritus, sales, sublimata, extracta, & alia quæ chymico artificio præparantur à suis secludunt, quin vt sua sint, in Dispensatorio locum habere voluerunt. In quo candor Augustanorum, qualis in Medico requiritur,* Christianus *dextrè cernitur; cum sua arcana* Harpocrati *sacra esse nolue-*

noluerint. Bonum siquidem est communicatiuum sui; & proximo sit benè in arte nostra: cælare itaq; illa quæ proximo ad salutem conducunt, occidere mihi videtur. Sic describere suas obseruationes, & velare medicamenta inuidiæ tunica, Thrasonica est grauitas, digna quæ in consualibus coronetur. Inclusi & ego his obseruationibus aliqua medicamenta, quæ haud mea dico, fidi tamen eis tutò potest; non mei, sed ægrorum causa, vt quæ tutò & cum ratione exhibita hîc fuerint, alibi etiam aliis prodesse poßint. Nec mutuatas propterea pennas dicas; non enim eis me vestio, sed cum meis aliis exhibeo. Qui itaque Medicus ratione vtitur, haud me meaq; ca- *Hipp. in præceptionibus.*

lumnia-

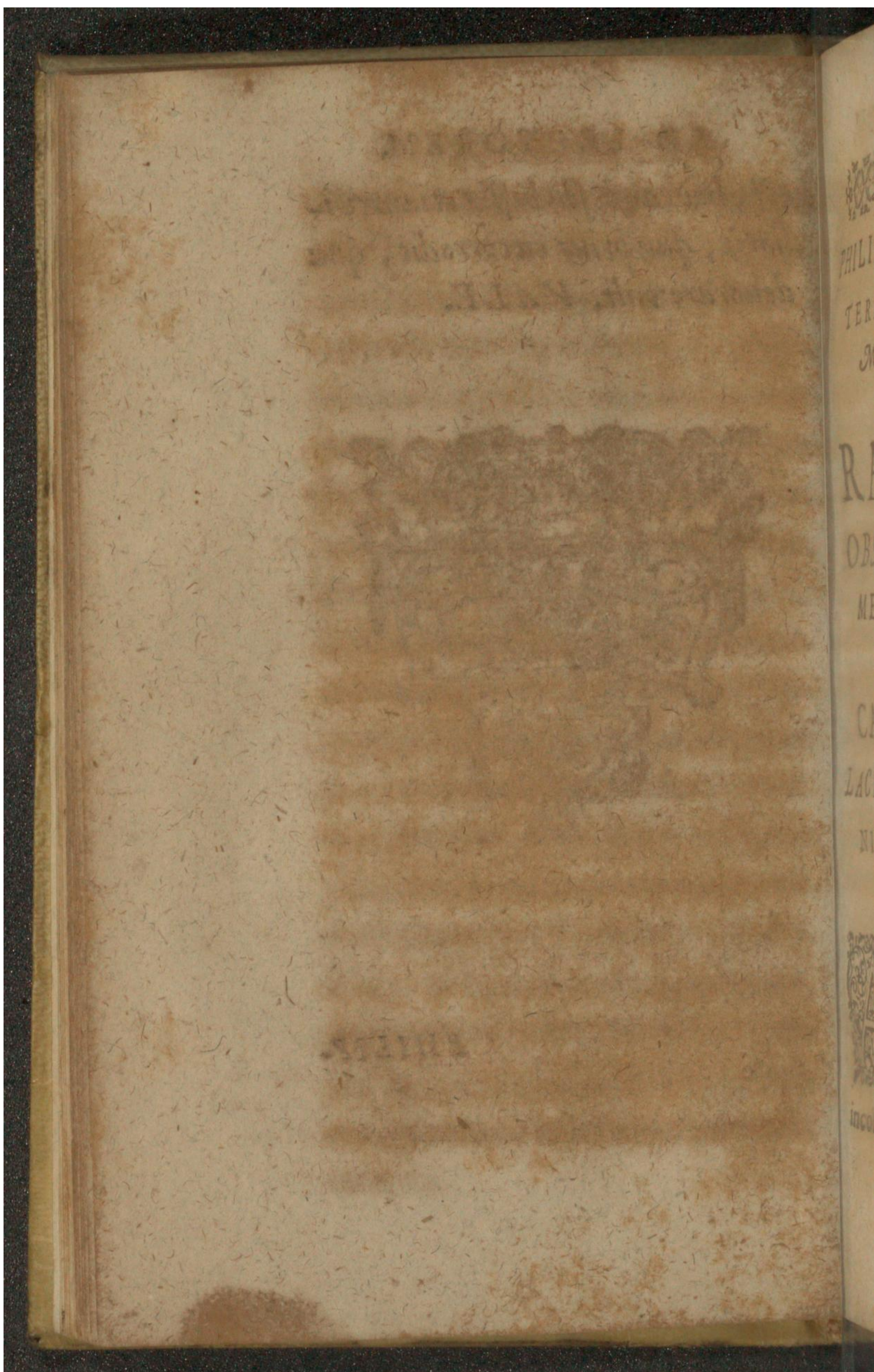
lumniabit inuidiosè; sed labori meo hoc aut fruetur tacitè, aut excitabitur, vt simili stylo plura extent. Quod Æsculapiæ familiæ emolumentum esset maxumum. Spero itaq; te, amice lector, fore æquum huius mei laboris iudicem, & plausum daturum si non magnum at amicum, quem si videro, quæ adhuc rudia latent, aut quotidiè obseruantur, (obseruari autem posse apud octuaginta ægros, quibus quasi semper singulis septimanis hoc anno, Nosocomium nostrum refertum fuit, credibile.) Deo fauente & vitam largiente propediem subnectam. Benignè igitur interpretare, quæ habes, nec Theonino dente rodas, quæ correctione opus tibi videntur. Illud enim christiani

est;

est; hoc canis seu bestiæ etiam vilioris, quæ prius ea corrodit, quæ deuorare vult. VALE.

PHILIP-

PHILIPPI HOECHSTETTERI AVGVSTANI, MEDICI PHYSICI PATRIÆ,

RARARVM OBSERVATIONVM MEDICINALIVM DECAS PRIMA.

CASVS PRIMVS.

LACHRYMÆ SANGVINIS AB VNDECIMESTRI VEGETA.

D RADICES ALPIum Algouiæ FVESSEN oppidum à metropoli Augusta Sueuiæ paucis leucis distans, matronam habet incolam thoro locoq; honestam, quæ

cognatis filiolæ caſum idiomate vulgari deſcripſit, & huc tranſmiſit, quem ego Latio ſic donaui.

Puella mihi eſt menſium vndecim, vegeta, ſana, hilaris, cibum optimè capiens, digerensq́;, auida potus, ſeu mammæ, dormiens commodè, quæ his diebus ſanguinem lachrimauit, quater diſtinctis vicibus & diebus, ita vt rubræ ſanguinis guttæ ambas ſuper genas adfatim fluxerint, excipiendo vnam quaſi alteram. Finito ploratu, ſanguis conſpicuus nullus, imò ne veſtigium in oculis vllum eſt: qui clari, non rubentes, non humidi, ſed noxa omni vacui videntur. Ita vt extra hunc ploratum nemo auderet de ea quicquam ſiniſtri ſuſpicari. Deſijt quidem poſt diem quartum, ſed timida mater augurium, ne temporis noſtri, aut corporis puellę ſiniſtrum eſſet, indagare apud ſuos Auguſtæ cognatos eorumq́; Medicos voluit. Factum Anno 1620. in fine Februarij.

SCHOLION.

EXordior à lachrimis & quidem temporis meritò, quod & cordato Herculi lachrimas eliceret. Cuti B. Iobi vlceribus phagadenicis, carcinomatibus, & car-

& carbunculis &c.non cedens. Sanè exiit à facie Iehouah Satanas flagellaret vt Germaniam. Pax propulsa est, Iustitia eiecta, Fides prostrata, charitas pessundata; sola Spes residua, in quam contra spem credimus; exspectantes meliora, timentes peiora pauidi. Luctus vbiq; pauor, & plurima militum, devastationis, rapinarum, necisq; imago. Iam radicem arboris feriendam securis secat: cor contritũ, sanguineq; Christi adhuc spirans flammas saltim vitare poterit. Prægressa sat prodigia; cohortationes concionum frustraneæ, heu dolor, sat auditæ; exspectandum quid sit, trementes vix augurari poterimus. At ne hoc cum Ænigmatico Cabalæ æuo dedicato, aut cum superstitiosa ac pauida turba, aut irridentium ac securorum caterua consideremus; de his guttis sanguinis lachrimalibus Medicè quædam proferamus. Lachrimæ hæ, ægræ nostræ veræ dici nequeunt, sed similes lachrymis guttæ ab oculis deciduæ. Quæ non cerebrum, sed capillares venæ dedére; quare causam (cum infans vegeta & habitus boni fuerit) cum Aëtio Tet. 2. Serm. 3. c. 63. ad distentionem vasorum in cantis oculorum refero, ob quam a-

An lachrimæ veræ.

periuntur, calefacta ab assiduo eiulatu. Infantibus enim & puellis lachrymæ non insolentes sunt; ploratus familiares & præter volupe frequentes. Vegeta porrò ætas cibusq; & potus largior, plethoricũ corpus fuisse edocent: cui locus & victus ratio ei loco sueta subscribunt. Alit siquidẽ illa regio pultiuoraces, ad nauseā in cunis farctos pulmento. Accedit & tempus dentitionis, quo cordis calor extenditur, & sangvis funditur, qui tenuior factus, sua tenuitate ad cerebrum repit, & per vasa in angulis oculorum depletur, æstuantibus & distentis in eo loco vasis. In sene illa apud Forestum, quæ cachectica fuit, efferuescentia bilis magis, quàm ploratus eiulatus ve, & acrimonia sanguinem fecit fluxilem. Virgo in Dodonæi historijs c. 15. menses non obsequentes habuit, vnde sanguis caput petens, angulos oculi eorumq; vasa peruia invenit.

***

CASVS SECVNDVS.

GINGIVÆ CRVENTæ & Similis mictio.

OSTENSVM mihi, Anno MDC.XV. menſe decembri, lotium fuit totum ſanguineum, ſine dolore vllo, excepto in lumbis grauatiuo, abſq; ardore emiſſum, reddebant & gingiuæ ſatis copioſum. Vrina primis diebus craſſa intenſeq; Sanguinea fuit. Sanguinem ex ſalvatella dextræ ſtatim juſſi euacuare, ob debilitatem vitans vas maius: chirurgus verò illam quæ circa pollicem venã eſt, & cęphalica dicitur, aperuit, tenuem, acrem ac feruentem ſanguinem violentiâ vix compeſcuit, quare ominans malè, & ex cruentis gingiuis phthiſicum pronuncians, abiit. Porrò curam humectantibus & refrigerantibus adgreſſus, bis in die exhibui de ſequenti Syrupo. ℞. Syruporum Fragorum vnciam vnam, è floribus papav. errat: papau. compoſiti, Indiuiæ compoſiti ana vnciam ſemis,

Venæſectio præſentaneũ remedium ſi à plethora fuit. Antonius Valetius in Hollerium c.52.

misce: Regionem renum hoc linimento inunxit. ℞. Vnguenti infrigidantis Galeni: Rosati caphurati, Violati, ana vnciam semis. misce. Gingiuas sæpius abluit stillatitio Plantaginis, & illiniuit mucilagine seminum Cotoneorum cum stillatitio plantaginis extracta. Potus fuit aqua chalybeata, in qua incocta erant seminum Melonũ, Cucurbitę, ana Vnciam semis, seminum coriandri præparati, drachmas duas, Radicis acetosæ, vnciam vnam. Rarius bibit, quamuis natura esset hydropota. Altera à phlebotomia die, sequentem adstrictiuum puluerem dedi in aqua plantaginis in die bis, paulò plùs scrupulo. ℞ Pulueris terræ silesiacæ, boli armenæ præparatæ, Lapidis hæmatitis præparati, Corneoli præparati, cristalli præparati ana scrupulum vnum, misce, fiat puluis, quẽ diuide in chartas quatuor; sumsit manè ieiunus & vesperi duabus ante cœnam horis. Biduo post sequentem emulsionem. ℞. Seminum melonum decorticatorum, Vnciam vnam & semis, Seminis papaueris albi, vnciam semis. Nucleorum pini decort: Vnciam vnam, Aquæ stillatitiæ, bursæ pastoris, Tormentillæ, Plantaginis, ana vncias tres, Fiat emulsio,
cui

cui adde manus Christi perlatę, vnciã vnã, misce. Quam loco syrupi, vicibvs tribus exhausit. Vsus etiam est hac conserua, quæ constabat Conseruæ rosarum rub. antiquæ, Pimpinellæ sanguisorbæ ana partibus æqualibus. Alternatim modò emulsionem, modò conseruam sumens. Alvũ pigram clysmate sollicitaui, quod constabat ex M.ij Maluæ, violarum Manip. vno & semis, bursæ pastoris, manip. semis, hordei integri P. j. Florum chamomeli P. j. coque in aquæ communis suff: quantit: colaturæ vnciarum octo, adde olei violarum vncias duas, olei florum chamomeli, vnciam vnam, sacchari Thomæi, vnciam vnam & semis, Oui vitelli N. 1. Salis parum, fiat Enema. Quinto die sanguinis fluxus ex gingiuis sistebatur. Septimo sanguis modò sincerus, modò vrinæ mixtus fluxit, ideoq́; sequentem ordinaui puluerem. ℞. Trochiscorum Gordonii, drachmas duas, diuidantur in chartas n. iij. dosis scrupuli duo: vtebatur mane & vesperi, in aqua sequente. ℞. stillatitii pimpinellæ sanguisorbæ, Plantaginis, Tormentillæ, bursæ pastoris, ana quartarium semis. Desiit ab huius vsu paulatim sanguinis mictio; reiteraui-

Scholiastes in Hollerium c. 52. Troch. Gordonii in lacte ouillo recẽs mulcto propinati, loco omnium medicamẽtorũ esse possũt.

iterauimus tam diú hoc medicamentum, donec decimo vrina tota pellucida, clara, ſanguine vacua reddita eſſet. Tandem decimo quarto totus ſanus factus conſueta munia obijt.

SCHOLION.

Mitiſſimus, in corpore humor ſanguis intra ſuos ſe continet terminos, niſi feruor ignis alicuius interni, bilis acrimonia, aut noxa alia eum exagitet. Tenuis itaq; in hoc noſtro ægro factus ſanguis, & ob bilis mixtionem acris & fluxilis, viam quæſiuit effluuij. Calidi itaque renes, attractioni adſueti, ſanguinem copiâ in lumbis hæſitantem rapuere, delaſſatiq; eum retinere impotẽtes, per colatorium dilatatum vna cum ſero ſeu vrina per totum miſtum copioſè depoſuére. Certiſſimum ſignum à partibus Diaphragmati ſuperioribus fluxiſſe. Nec inſuetus eſt huius excretionis locus, vt docent Hollerius, Aegineta, Montanus, Bauhinus. Gingiuæ rarius ſanæ cruentantur, & in noſtro ægro ni in toto corpore tenuis, à bileq; acris ſanguis abundaſſet, vllũ vitium paſſę fuiſſent. Natura a. feruidũ & tenuem hunc ſanguinem in capite copioſum,

Duretus in Hol. c. 52.

Lib. 1. d. m. inter. c. 52.

Lib. 3. Conſ. 283. & ſeq.

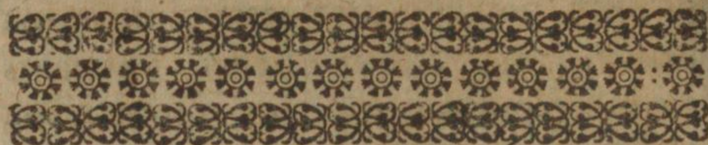
Anatom. lib. 1. c. 22.

Aëtius Talem caſum adſignat Tet. 2. l. 4. 21.

piosum, per gingiuas fluere voluit, ne sua præsentia arci rationis obesset. Hic casus autẽ ideò mihi rarus videtur, quia nec internũ malũ, vt febris, cæphalalgia, malignus morbus, vt apud Dodonæum, aut *cap. 14.* gingiuarum morbus, nec externus error aliquis recenseri potuit: Anastomasi venarum, renum sanguis etiam cum vrina mixtus depositus sit. Nam, ob dolorem grauatiuum lumborum, venę hæmorroidali externæ, quæ ramum adfinem habet, qui in viris & quidem surculis maioribus in vesicam eiusq; ceruicem exporrigitur, C. Bauhino lib. 1. Anat. c. 20. non adscribo. Fundit nãq; sæpiùs & hæc hæmorrhois sanguinem in vesicam, vt absq; vitio renum mingatur; quod in nobili quodam licuit videre, & non infimę famæ Medicus de se hoc mihi recensuit. Noxa deniq; inde secuta nulla est, de qua Hipp. 4. aph. 78. & 75. & lib. Coac. pręnot. aph. 241. scribit: vnde manifestum, vitium in sanguine ob acrimoniam bilis, non in renibus fuisse.

Sanguinis mictio ob hæmorrhoidalem externam.

CASVS TERTIVS.

NIMIA HÆMORrhagia narium & Penis lethalis.

IN nosocomium Augustanum, quod pijs Elemosynis sustentatur, iuuenis quidam causode maligna laborans, cui nomen Christophori Weigel, venit; is decimo sexto morbi die minxit sanguinem cum dolore dextri hypochondrii, viriumq; lapsu summo, ideoq; medicamentis adstringentibus, refrigerantibus & cordialibus sanguinem refrænans, hæmorrhagia subsecuta est narium, eaq; copiosa, quam mors. Actum anno 1618.

SCHOLION.

AD hanc me quasi manu ducit historia prior, quæ adfinis aliquo modo, quamuis magis calamitosa. Nec videtur à Remberti Dodonæi historia aliena, vbi c. 14. Natura in Ectymatibus, per gingiuas sanguinem

guinem fudit, quamuis, vt habet in ſcholio, Criticè, quo repreſſo ad vrinarias vias deſcendit. In noſtro per meatus vrinæ primò fluxit, & eo repreſſo ad nares adſcendit, idq; cum lapſu virium maximo. Nec mirum, magnus Theſaurus vitæ & Naturæ ſanguis eſt, & fomes caloris primogeniti, quo amiſſo humidum radicale perditur, vita fugit. Terribilis itaq; hic fluxus quouis ex loco, viribus imbecillibus & caſum minantibus à Medico anhelat ſiſtens, quod non ſimplex, ſed & cordiale, & refrigerans fuit, qualis hæc potio. ℞. pulueris ſtegnotici drachmam vnam, aquæ ſtillat: Plantag. vtriuſq;, burſæ paſtoris, tormentillæ, ana Vnciam vnam: Tab. manus Chriſti perlatę Vnciam ſemis, miſce, fiat hauſtus. Adſcribitur puluis hic ſtegnoticus magno noſtro ſeni, cuius anima in manu DEI eſt, D. Caſparo Guettmanno, quem, cum bonum extra vſum ſterile ſit, publici facio juris, cum & ad honorem autori cedat. ℞. Succini albi præparati, Cornu cerui vſti ana drachmam vnam, Lapidis æthitidis nuclei interioris, drachmam vnam, Lapidis hęmathitis præparati, corneoli præparati, corallorum rubror: ſolutorum, Terræ

Pulueris ſtegnotici deſcriptio.

ſigilla-

ſigillatæ veræ, ana drachmam vnam, Omnia in tenuiſſimum puluerem redacta, miſce. Dabat adultis in magno fluore, maximè poſt partum, drachmam vnam, in alijs tantundem, in Diſenterijs etiam, diarrheis & alijs fluxibus, aut hęmorrhagijs; iunioribus drachmam ſemis, aut pro ætate, cum conuenienti. A quo hauſtu ſanguinis mictus impeditus quidem fuit, at ob magnum orgaſmum & agitationem à calore maligno aliorſum truſus & ad nares raptus, eam hæmorrhagiam cauſauit, quæ reprimi nullo artificio potuit. Et forté vitio alicuius viſceris. Hypochondria n. ſiniſtra dolebant, æger cacochymicus & antequã ad nos veniret malè tractatus; octiduo ſolo nobiſcum erat. Eſt autem omnis hæmorrhagia in tali Cauſode maligna, calamitoſa, imò ſæpiſſimè lethalis, vt docet Senertus lib. 4. d. feb. c. 6. Grauius in diſput. de peſte Theſi 32. Ioubertus lib. de peſte. c. 8. Gocclenius lib. d. peſte. Quercetanus Alexic. c. 7. Vnzerus lib. d. peſte c. 22. Mindererus lib. de peſt. c. 10. Felix Platterus Tract. 3. prax. ſuæ c. 10. Oberndorf. c. 5. d. Morbo Vngarico, quum decretoria rara ſit.

Quidam

Quidam feliciſſimè vſus eſt Syrupo de plantagine Simplici, in penis hæmorrhagia ſine febre & calculo, vbi ob dilatatum colatorium ſanguis fluxit: laudauit olim magnus ille Pharmacopœus Sighartus junior, Syrupum de plantagine compoſitum in hæmorrhagijs. Cuius hæc eſt deſcriptio. ℞. Succi Plantaginis vncias octo, Aquæ roſarum libras duas, ſpodij, nucis cupreſſi, balauſtiorum, ſumach, ſanguinis draconis, Gummi arabici, Maſtigis, olibani, gallarum, hypociſtitis, eboris, Lapidis hæmatitis, ana vnciam ſemis, Sacchari quantum ſatis, fiat artis lege, ſyrupus. *Syrupus de plantagine cōpoſitus.*

CASVS QVARTVS.

HÆMORRHAGIA NArium in Febre maligna maculoſa lethalis.

VIRGO plethorica, vegeta, ex funere alterius virginis, quæ variolis enecata humo tradebatur, rediens cum horrore & calore domum, in febrē incidit malignam cum maxima virium pro-

proſtratione, ſtatim erumpentibus maculis, variolarum tum graſſantium ſuſpicionem dabant, tertia die manus pedeſq́; ac ſi chirothecis & calceis mulierum inueſtiti eſſent rubore ſubfuſco obducti ſunt, corpus totum maculoſum, catharr⁹ multus, craſſus. Clyſmatibus aluum aperui, cordialibus & antidotis noxium adgreſſus, malum non ceſſit, ſed virus vires acquiſiuit; circa principium ſexti narium hæmorrhagia copioſa ſubſecuta, media vocatus nocte, agoniſanti manus adhibere non potui. Fluxus v. non fuit hora longior. Cum ſanguine itaq; ſpiritum emittens, morti vitam ceſſit circa principium diei ſexti.

SCHOLION.

PLethora etſi phlebotomiam indicabat, negabant tamen citò adparentes maculæ, viriumq; proſtratio maxima: quare clyſtere præmiſſo, alexypharmaca & quæ maculas febris malignæ promouent, cum eryſipelas extra ferri bonum, dedi. In fine quintæ vel potiùs circa principium ſextę diei vitam hæmorrhagia nimia fugauit.

lib. 6. aph. 25.

Laudat

Laudat quidem Horatius Augenius diem quintum in morbis peracutis, & in eo motus naturæ; quin nec ſextum vituperat, cum in eo ſanguis moueatur, at calamitoſa ſymptomata procul eſſe iubet & virium lapſum; vt videre eſt lib. 6. epiſt. 1. Itaq; communem illam opinionem, quæ hos dies, & motus naturæ in eis, diffamat, tum habere locum, quum ſtilla ſanguinis in ardentibus cum calamitoſis ſymptomatibus frequens, ait. O ſubtilitatem, quam & tyro primis annis in cura adſequitur. Noſtræ ægræ obfuit ideò, quod nimia; Nimium v. omne Naturæ inimicum; malignitate vincente naturam & ſanguinem inficiente, vt ebulliens quinta die prouocarit quidē Naturam, ſexto, quo ſanguis moueri ſolet, vtpote pari, protruderit effrænem, quem debilis continere Natura nequiuit. Ceſſit itaq; vigor & vita cum theſauro hoc. Quare rectè Hipp. In quinta die terribile quid fiens, mortale. 4. acut. *2. aph. 51.*

Alexipharmaca à typo malignæ febris indicata fuère, & in principio, quum malignitatis præſentia probè tempus exhibendi auxilium denotet; quò citius n. malignitas opprimitur, cor munitur ac robora- *Alexipharmaca quid indicet in hoc morbo.* *Crato lib. 4. cōſil. 25.*

roboratur, eò facilius morbus curatur, periculum euitatur; ideoq; statim ea post alui solutionem data sunt. Repetuntur verò toties, quoties venẽi vis repullulare & restagnare videtur. Pugnandum itaque continuè cum veneno, nec semel dato alexipharmaco quiescendum, monitore Cratone. Dantur autem cardiaca alexipharmaca in hac febre, vt cum malignitate pugnent, vi occulta, qualitatibusq; manifestis, exiccando nimirum & sistendo astrictione, fluxilem serosum ichorem putridum, infectum; & expellendo maximè ad circumferentiam corporis, vi diaphoretica, quibus medicamenta refrigerantia adduntur. Haud verò putes, ignorantes ita nos esse Augustanos Medicos, vt sudoriferis solis hunc morbum expugnare velimus, quin audias nos alexipharmacis impugnare morbum malignitate validum, & corroborare, indicari hoc ab Essentia morbi, quæ est maligna pestilensuè qualitas, à vitali facultate quę vim patitur. Sudorem verò ex accidenti nos promouere, dum naturam & vitalem vim roboramus, calorem natiuum vigoramus; nec peritus Medicus in principio ad sudores ægrum cogit,

Quoties exhibenda.

lib. 2. consil. 18.

5. consil. 28. Idem.

Videatur Valesius ad partem 67. Epid. lib. 4.

Sudorem quid prouocet.

Quando prouocandus.

cogit, nec ea intentione alexipharmaca exhibet, ſed vt muniat cor & veneni vires frangat. Nouit enim & per inſenſibiles tranſpirationes malignitatem diſſipari. Ideoq; ægros inflammatos non ſtragulis opprimit, ſed liberam hanc promotionem Naturæ relinquit; quamuis quidam ad ſudores cogendi ſunt, vt cuidam militi Italo petechiis laboranti Anno 1610. accidit, quem adſtans, etiam miles, audiens ſudandum illi eſſe, poſt ſumptum alexipharmacum in lectum conſuit, & faſciis compeſcuit, non ſine magno juuamine. Quod imitari tamen noluerim, cũ diuerſi, diuerſè curentur. Sed de huius febris cura ſequentibus.

CASVS QVINTVS.

MACVLÆ PVLICARES loco exanthematum cum febre maligna, quarto die necantes.

CVM anno M. DC. XIX. variolæ graſſarentur Auguſtæ, autumno pluuioſo

uioſo & vario, accidit vt quarum ædes contagione variolarum infeſtarentur, vt totæ familiæ pueriles ex iis laborarent. Sic etiam frater pueri illius, de quo caſu ſeptimo proximo, cum ventris ſeu abdominis dolore incidit in ſynochum, mater puluerem rubrum pannonicum, quem ſacram mulierum anchoram in hoc caſu ſomniant, ſtatim exhibuit. Altero vocatus die alvum Syrupo roſato, ad drachmas ſex apertam eſſe volui, clyſma enim reſpuebat. Veſperi dedi alexipharmacum & propulſorium; tertio itaq; ſtygmata prodierunt, ſeu, maculæ glabræ, inſtar pulicarum, purpureæ, fuſcæ, nigræ, quartâ mors ſupervenit: aphonus factus tertia die.

SCHOLION.

Verba ſunt Gilberti medici apud Busbekiũ.

MACVLÆ quid?

MOrſus malignitatis, nec non rarò mortis in conſiderationem petechialium me vocant macularum; ſubjungens hunc caſum ob maculas adfinem priori. Exanthemata & Ectymata à Gorræo in definitionibus pro vno habentur, ſuntq; eruptiones leves humorum per cutem. Quales in febribus malignis & peſtiferis Germania noſtra vidit ſæpiùs, hiſce

[.]isce maximè temporibus Martiis, Italis [p]etechiæ & peticulæ, Hispanis tabardillo, [n]ostratibus Petechen / Rehflecken / & [s]impliciter vergiffte Fleckhen dicuntur. [O]lim in Germania hospites erant, Italis [f]requentiores: Et Græcis notas fuisse, non [m]odò præterito seculo prodiisse, Hippo-[c]ratis textus, qui est 2. Epidem. 3. adfir-[m]are videtur, qui sic habet: Æstate fe- „ [b]res ardentes populariter grassatæ sunt, „ [s]ine vomitu, cum ventre turbato ex te- „ [n]uibus, aquosis, non biliosis & spuman- „ [t]ibus multis, quæ interdum deposita sub- „ [s]idebant: multi comatosi erant, leuiterq; „ [m]ente moti, præcipueq; ex somno tales „ [e]uadebant; cum verò expergiscerentur, „ [d]e omnibus rectè sentiebant. Respiratio „ [n]on admodum elata. Vrinæ tenues qui- „ [d]em plurimis & paucæ, nec alioqui de- „ [c]olores sanguinis ex naribus fluxus non „ [n]isi paucis contingebant, neq; parotides „ [e]rumpebant; neq; lienis tumor aderat: „ [d]extrum hypochondrium neq; doloro- „ [s]um valdè, neq; intentum fortiter: Etsi „ [q]uiddam erat quod prçberet significatio- „ [n]em. Iudicabantur verò maximè omnia „ [v]t plurimum ad decimum quartum diẽ, „ [p]artim cum sudore, partim verò cum ri- „

An Vete-
rib⁹ nota?

"gore, nec nisi admodum paucis recidiuæ
"contingebant.
" [Quæ sicco tempore fiebant, pluuioso
" autem] Sudor copiosior adparebat. Quin
" etiam Febrium initiò quidam sudores
" statim fiebant, neq; tamen malignè, &
" quibusdam sub hoc tempus judicatio cũ
" sudore facta est. In febribus autem æsti-
" uis circa septimum, octauum, & nonum
" diem, aspredines quædam mileaceæ, cu-
" licum morsibus ferè similes, quæ tamen
" non admodum pruriebant, in summa cu-
" te subnascebantur & ad judicationem
" vsq; perdurabant. Ac ne eæ quidem mas-
" culorum vlli eruperunt. Mulier verò cui
" talia fierent, nulla mortua est. Hebetiori
" tamen erant auditu & soporosæ, quam-
" uis antea non admodum soporosæ essent,
" quibus ista evenire debebant. &c. Ad
trutinam igitur hæc allata medicam, nostræ febris causodis ideam optimè depingent. Nec quicquam dissimile in iis erit, nisi quod æstiuis febribus acciderint, cum apud nos in æstate delituerint, in vere, vt Martio & Aprili copiosæ fuerint Anno 1613. Item anno 1610. & anno 1615. in Ianuario frigido & sicco corpora macularit: in Februario verò frigidiori & frequenti-

quentibus nivibus humido maculis caruerit. In Martio nive liquefacta & sole ingrediente in arietem rursus effloruére petechiæ: In Aprili frequentiùs & periculosiùs sæviére: sequentibus mensibus vtpote siccioribus, magis delituére: ita vt in summo æstu mors hoc morbo pauciores absumserit, quàm in Veris initio & hyemis fine. Memini Causodem hanc plus sæuiisse in hyeme iis annis quibus nosocomio præsum, & circa veris principium commaculasse corpora, quàm æstate, qua vix vnquam vidi maculas; quamuis in æstate causodes plures viderim, sed minùs periculosas. Præterea Causos nostra maculat & masculos & femellas, quamuis has frequentiùs illis; quod Hippocratis causo non accidit. At in reliquis discrepantia nulla; non enim æquè vt nostra, habuit semper maculas comites; conueniunt & symptomata; pruritus non admodum magnus, quem & ego in dorso antequam prodirent sensi; quare cum Fullonis in Syro compunctiones non valdè pruriginosæ fuerint, & exanthematibus similes, cum ardente febre 7. Epid. 77. haud dicam ei scribo, qui & exanthemata Petechias dixerit. Ex

Sic anno hoc cum Septẽbris inciperet maculas vidi.

quibus manifeſtum Hippocrati notas fuiſſe, ergo & veteribus. Quamuis Galeni exanthemata 5. Methodi 12. cum vlceroſa ſcabioſaq́; fuerint, vix ſint: multò minus inæqualis color, 3 de præſagiis ex pulſibus, cum is vel eryſipelati, vel herpeti reſpondeat, maculæ noſtræ horum nulli. Meminit huius rubedinis Foreſtus lib. 6. de Feb. epidemiis obſeru. 39. vbi rubores hos modò ſiccos, cruſtoſos modò in febribus peſtiferis adſerit; victoris morbi ſigna. Quare Hippocrates in Coacis, in extremis malos dicit, & peiores ſi fiunt lividi, aph. 66. In peripneumonia hi rubores adparent in pectore & dorſo, Coac prænot. 417. & pernitiem ſignificant: in angina in collo Coac. præn. 364. 365. At hi non ſunt noſtræ maculæ, ſed notæ ignis vel eryſipelatis latentis intus, videatur aphor. 365. Coac. præn. Sic nec Herodoti vibices, quæ ab Aëtio Tet. 2. S. 1. c. 129. deſcribuntur, licet culicum morſibus ſimiles, tamen cum exulceratæ fuerint, & ad carbunculorũ ſpeciẽ acceſſerint, vix noſtras fuiſſe petechias credo. In me quidem exulceratas fuiſſe memini, at ad ſpeciem ſcabiei acceſſiſſe. Lata Simonis puſtula latione calidæ & inunctio-

6. Epid. 2. 83.

ne curata, aliena etiam à nostris est, cum cura inflammationis speciem faciat, teste Valesio in commento. Haud itaq; moror vet⁹ novusvè sit morbus, priscis aut neotericis saltim notus. Mutatur victus, variant siderum influxus, inuertuntur mores, temperamentaq; hominum, peruertuntur animi & corporis adfectus. Taceo aquarum naturam, segetum ac fructuum diuersitatem & peruersitatem, quæ cum à priscorum natura multum distent, haud mirum si aut novi morbi progignantur, veteres delitescant, aut nouis formis laruis què innouati quasi reuiuiscant.

Definitio petechiarū

Verè autem dici possunt vibices diuersorum colorum cutem totius corporis inficientes, Maximè autem dorsum, " pectus, brachia, pedes, æquales sine ad- " parente tumore & asperitate & vlcere, " non semper pruriginosæ, puncturis puli- " cum similes, comites febrium pestifera- " rum & malignarum. Symptoma igitur " sunt in genere mutatæ qualitatis ad sensum potius visus, quàm tactus. Cum leuis illa sit asperitas, seu inæqualitas, quando scilicet elatiores sunt, vt à Mercuriali & Roboreto hæc vocula planè neglecta sit: pragmatici tamen diligentes obser-

Causa. vavere. Proveniunt verò ex ichoribus corruptis, & per putrefactionem insignè in venenum degenerantibus. Ichore siquidem à sua integritate secedente ac putrescente malignitatem acquirit, vt Fuchsius in com. ad 29. aph. sect. 2 lib. 6. epidem. anotat; quem tamen locum aliter Palladius & Valesius explicant. Hic sanguinem ichorosum, melancholicam vocans; ille serum nominari autumans, quod vel atra bile permistum esset, ex illo arguens, in pavidis talis &c. vel bile, ex his hauriens, in his qui vigilarunt &c. Sanè Serum heterogeneis sæpiùs scatet, bile, pituitavè, aut atro infectum humore, quorum & qualitates sapit, & eorum perniciem imbibit, quare & facilè putrescit, suâ naturâ scilicet humidum & calidum, cum in viuente fluat corpore. Non sum illius phantasiæ, vt quadruplex serum in corpore fluere statuam, licet id Diocles ad regem Antigonum innuat; & ex 6. epidem, sect. 5. parag. 13. erui velint. Cum ea potiùs probent heterogenea, vt humores excrementitios sero etiam in venis mesaraicis commisceri. Quæ enim vnicuiq; in venis humori necessitas proprium serum cogit statui, quum nec quatuor

An serum quadruplex?

tuor humores illi sanguinis constituentes massam non nisi entelechia quadam indiuisibiles sint. Nam, vt in temperamento ex quatuor elementis vnum forma & energia quid fit, ita ex chylo in hepate, vnus forma & energia fit humor alibilis, inseparabilis, proportionatus ad corpus vt alat, qui dicitur SANGVIS. Nec moueor Hippoc. textu 27. de Natura humana: quid ille aliud docet, quàm verum sanguinem in venis esse, cum ex vulnerata talis fluat; circa ventres excrementitios humores hærére, cum melanogogis melancholia, phlegmagogis pituita, cholagogis bilis, quouis die exhibita trahatur & purgetur. Hæc enim partim à ventriculo & intestinis, vbi focus pituitæ, partim ex cysti fellis, qui flauæ bilis locus, partim ex mesaraicis venis, vbi atri humoris, id est, fecis rudis sanguinis focus & sedes est, purgantur. Quæ interdum sincera; vt plurimum autem sero, quo natura pro vehiculo vtitur, permixta, fluunt. Probant id omnes artificiosæ purgationes; in quibus hypercatharsis maximè ob serum nocet, quum huius sit corpus humectare, quod ab eius priuatione siccius redditur; & non quod isti

Quid sanguis.

Hypercatharsis vt noceat.

tres humores, forma & proprio pathi à maſſa ſanguinis differentes, euacuentur. Linceos præterea quis oculos licèt habeat, in phyala tamen in qua ſanguis emiſſus ſeruatur, eas differentias non obſeruabit. In ſanis alba rariſſimè datur ſubſtantia; nigredo inferioris ſanguinis ob opacitatem eſt ac eius craſſitiem, vt rubedo ſuperioris ob tenuitatem & pelluciditatem. Sed hæc vix huius loci. Serum porrò non putredine ſimplici & κατὰ πάντος, ſed κατὰ μέρος inficitur, Illius enim pars quædam in fimum & cœnum abit, pars altera nouam induit formam, ac ſpeciem, qua cordi & capiti infeſta ac nociua fit, fomitem ac ſemen, quamuis peſte mitiorem habens. Peculiaris itaq; vis eſt ac malignitas, à noua in hac putredine producta forma proueniens: quam, cum formarum ſit incerta cognitio, deſcribere nequeo. Eſt ſiquidem etiam in hoc morbo Diuini quid. Quid verò illud DIVINVM Hippocratis ſit, Medici certant, nec æquus judex hactenus inuetus. Videtur tamen captum humanum excedere, cum manifeſtarum qualitatum indagatores nec ſibi, nec aliis ſatisfaciant: occultarum & abſtruſarum autores, quid velint,

Vt ſerum putreſcat.

ſint, ipſi hæreant, & ad ſacrum ignorantiæ aſylum confugiant. Hæret autem ſerum hoc in magnis vt plurimum arteriæ vaſis, quibus ad cor immediatus datur aditus; prout igitur excrementitio humori permiſtum eſt & in loco hæret, ita & ſymptomata ac typum morbi facit. Quē ſequenti caſu delineare conabimur, hîc ſaltim macularum fit mentio. Propelluntur verò illæ modò à morbo, modò à Natura, modò ab ambobus. Morbi motus merè ſymptomaticus eſt, & in principio fit, vbi cruda materia, expulſio infida, alleuiatio nulla. Naturæ motus verò criticus eſt, cum in ſtatu fiat, cum ſignis concoctionis, robuſta virtute & alleuiatione morbi. Amborum actio media eſt, & in augmento fit, cum aliquali coctionis ſigno. Expulſæ porrò ni deliteſcant rurſus, aut occultentur, aut viuidum colorem, qualis ruber, vel ſubflavus, non habeant, naturæ robuſtæ ſignum ſunt. Prodeunt autem vel adfatim, ſparſimvè, minores, maiores, latæ, rotundævè, rubeæ, puniceæ, ſubflauæ, violaceæ, nigrævè; pro vt cacochymia aut vitium in corpore eſt; maximè verò in dorſo effloreſcunt, quia in magnis vaſis dorſi fomes

Vbi putreſcat.

Motus petechiarū.

Differentia petechiarum.

Locus macularū.

mate-

materiæ morbificæ hæret; ex quibus expulsum noxium, cute propius non habet emunctorium, quæ à decubitu & calore lecti rarefacta & calefacta recipit vapores & humores eiectos & propulsos, qui sua mole exigua poros ingrediuntur cutis, eisq; ob tenacitatem adhærent, sicq; maculas has causant. Pectus è contra cum vasa maiora ei remotiora sint; cordis verò calor, quo roboratur, fortis insit, minus maculis infestatur, vt & abdomen: extrema quibus & vasa maiora sunt commaculantur etiam, sola facie excepta; non ideò, vt Mercurialis vult, quia vitali spiritu gaudet multo, qui natura venenorum inimicus, & cerebrum propè est, quod sua frigiditate repellit. Minus enim facies dorso ac thorace vitali fruitur spiritu, cum & à fonte remotior sit & vasa habeat minora. Nec animalis spiritus antipathiam repellentem cum hoc veneno habebit; nec cerebrum mentis sapientissimæ sedes ita frigidum erit, vt possit sua frigiditate calidos vapores humoresq; à facie depellere; quum non possit à se ipso profligare, siquidem delirium macularũ eruptionem sæpè præcedit. Næ igitur mihi sapere videntur parum, qui huic præclaris-

Tractatu proprio de maculis, c. 7.

clariſſimo viſceri frigus etiam repellens adſcribunt. Obliti viſcera & membra κατὰ τι calida aut frigida dici. Omnibus ſuus eſt vivificus calor, cerebro etiam animalis ſpiritus, verè æthereus. Porrò nec faciei diſtantia à hæſione fomitis excuſatio erit, cum Cerebrum facie diſtantius ſit, ac huius membranæ doleant, corpus deliret, vigilet, aut comate adfligatur; quin & oculi rubent, aures obſurdeſcunt, & hæc ante eruptionem. Sic nec viſciditas & lentor materiæ morbificæ motum ad faciem impediet, quæ nec variolarum eruptionem tardare potens. Symptomaticos motus imitatores eſſe criticorum, jam confeſſum eſt apud Medicos. Vt autem in criſi materia peccans ad loca expurgationis propellitur, ita quoque in ſymptomatico motu eò feruntur. Solvuntur morbi, diarrhæa, mictu, ſudore, hæmorrhagia naſi, vteri, hæmorrhoidum: vel iiſdem augentur, deteriores fiunt, aut pervertuntur, pro vt vel morbus, vel Natura victor: Itaq; Natura cui ſæpiùs morbus adſtans eſt, in hoſte propulſando proximum emunctorium ſibi eligit, & cavum hepatis per ſeceſſum, gibbum per vrinas purgat; cor per axillarum glandulas,

& hoc eſt Mercurialis argumentum.

tertiũ eiusdẽ argumẽtum.

Cur petechiæ in dorſo adpareant.

las, per inguinum abdomen & viscera in eo; cerebrum per illas, quæ sunt iuxta aures; maiora vasa per ambitum & cutim. Cum itaq; hæc febris in magnis vasis circa cor, quorum situs iuxta dorsum, quæ circa os sacrum & jugulum diuiduntur, focum habeat, haud mirum quod ichores & vapores, macularum harum matres, in vicinum emunctorium Cutim scilicet adfatim proijciuntur ac propelluntur. Facies verò ijs careat, quæ tantum capillaribus gaudet; malum enim hoc non vt morbillorum & variolarum, omnium venarum est saburra & sanguinis totius infectio. Præterea facies constrictiores habebit poros & cutim densiorem, quum aëri semper exposita sit. Quæ de maculis: quæ non tantum in hac febre videntur, sed etiam in Peste, in qua iminentis vt plurimum mortis prodromi censentur, quin & post mortem adsunt. De qua commaculatione sunt sententiæ variæ. Mercurialis plures adfert causas: & inprimis ipsam expultricem, quam nec in cadauere inertem existimat, quamuis debiliorem & concisam, idq; sibi imaginatur ex pilorum & vnguium accretione in cadaueribus. Expultricis motorem esse

F. Platterus.

MACVLÆ CADAVERVM.

Lib. proprio d. Maculis, c. 8.

eſſe ait, calorem cuius veſtigium in cadauere ſecedens anima reliquit, vt à ſole & igne ex loco ablatis, calor aliquis relinquitur, hunc igitur relictum calorem vapores & ichores illos venenatos ad cutē propulſare, & has maculas cauſare. Addi etiam poteſt hoc, firmior vt ſit hæc Opinio: Etſi poſt mortem actualis calor, influens & emphytos dictus, recedat, Symphytus tamen & connatus in miſto corpore, quale cadauer eſt, permanet; in cuius dialyſi euaporatio ac vaporum motio fit. Præterea cū maculæ etiā vi morbi protrudātur, & corpus calidiſſimis morbis extinctum, etiam poſt mortem calidum remaneat, maximè ſudore, lucta mortis & ſtragulis adiutum, non ab expultrice naturæ, ſed motu morbi ad cutim ferentur. Sed autor non videtur hoc velle; etiamſi putet, ab agitatione humorum in vltimo animæ ſecedentis conatu, in qua non tantum materia ad cutim propellitur, ſed & vaſa rumpuntur, fieri. Diffluere ſiquidem humores in mortuis magis ob retentricis imbecillitatem, vnde & maculæ latiores, videntur, apti ſunt. Foreſtus, mortificationem virtutis cauſam dicit, cum ſanguis in exte-

rioribus aduſtus & craſſefactus adpareat ob virtutis mortificationem. Et ſanè altas depreſſiones nigras in carnes, in demortui monachi corpore, Paræus obſeruauit. Nam impulſis altiùs aciculis, nouaculaq; mox reciſſa cute, ſubiectam carnem valdè nigram deprehendit. Necroſis ſigna, de qua alibi. Liceat & mihi propriam ſententiam adferre.

Lib. 2. c. 1.

Autoris opinio.

Maculæ, vibices, litturæ, punctulæ, vel quo velis nomine indigitare, non ſaltim febre maligna, peſte, aut morbo extinctis venenato in cadaueribus adparēt, ſed & in ſuffocatis, tàm apoplexià, quā epilepſia, aut alio morbo ſtrangulatis: imò vulgus flauas & luridas maculas, colorem chloron adpellat Hippocrates, mortis ſigna vocat, Todtenmahler. Varijs coloribus eorum cutim qui veneno ſunt infecti aſpergi notorium eſt. Liueſcit illorum facies, lingua, labraq; corporis extrema, inprimis vngues nigricant. Quid de illis referam qui à venenatis beſtiis demorſi ſunt, peculiaris illis color circa vulneris locum, liuor, nigredoq;: quid aliud quàm necroſin quandam in extremis eſſe, ob negatam virtutem vitalem ſignificant. Icterus ijs ſuccedens, agi-

Veneno extincti vt maculentur.

tationis

tationis & humorum orgaſmi, imò infe- ctionis à veneno ſignum. Et ſanè niger color nota eſt certiſſima earum partium necroſis in quibus videtur; motionis autem humorum alia videtur cauſa. Caloris fundere, frigoris condenſare eſt. Ab ambobus inviuentium facie diuerſi efflo- reſcunt colores. Ille n. dilatando cutim, colorem ſanguinis dat floreſcentem, hinc rubor faciei. Hoc, externum, maximè, conſtringendo cutimq; condenſando, pellucidatem adimit, hinc opacus, obſcuruſq; color ruber, prunas ſylueſtres aut maturas damaſcenas referens. Quæ duo, harum macularum mihi cauſæ videntur. Frigus coloris & conſiſtentiæ, calor motus. Vt autem ſanguis in omnibus ſuggillationibus è venis capillaribus, tenuibus illis & exilibus aut per anaſtomaſin, aut diapedeſin, aut rupturam vaſorum ſparſim in cutem effunditur; pro- vt vel acrimonia moleſtat, aut copià retentricem fatigat: ita per hos motus quãuis diuerſimodè humor in cadaueribus ad cutim fuſus eſt. In calidis itaq; venenatis, maligniſuè morbis, in quibus lucta continua Naturæ cum morbo & eius cauſa eſt, per ſudores vis Vitalis, quæ in

Blawvor röthen.

Macularum ortus à calidis morbis.

ſanguine & ſpiritu arteriarum reſidet, reſolui videtur, ac diſſipari: in quo motu cum arteriæ & venæ tenues illæ & exiles in cutim deſinentes repleantur & diſtendantur, per diapedeſin potiùs, materiam ſanguinis, cum veneno ſępè commixtam, ad cutim ferri, & à morbo ac Natura, ſed debili, propulſam ibi hærere, neq; ob abſumtum ſerum in agonis ſcilicet ſudore, vlteriùs vehi, à frigore extremorum & externo condenſari credibile, inde hæ maculæ. Quod ſi ichores acres ſint & venas erodant, latas cauſabunt, quamuis anaſtomaſis vaſorum maiorum idem faciat. Hos autem motus humorum in morientibus, ex febre maligna, peſte &c. non negabit 15, qui nouit Naturam ſibi contraria ſemper auerſari, quod eſt extremorum frigus, commune omnibus morituris; quiq; nouit caloris eſſe fundere, ac mouere; & calorem malignum furioſum humorum motum cauſare. Nonne videmus ad locos debiles, imbecilles deponi à Natura excrementa & humores noxios? Sic manifeſtum ad loca vulnerata ſanguinem copioſum mitti, vt citius redintegrentur. Ne igitur dubitemus de Naturæ motu in morientibus, vt extremorum

morum succcurrat frigori. Hoc enim tempore præsenti opus est auxilio. Licet id in multis morituris obseruare, in quib9 modò manus, brachia, modò pes vnus & alter intumescunt cum liuore. Sugillationum igitur harum causam mouentem dicemus calorem extraneum, qui ignis & malignus: & intraneum seu emphytum; mixtæ enim sunt actiones, vt superiùs in expulsione macularũ diximus. Nec fiunt post mortem, sed paulò ante mortem & in ipso agone. Vt clarum ex maculis, liuore extremorum videre est, quamuis post mortem ob frigus, quo condensata cutis est, conspicuæ magis sint. At in suffocatis fortè alia erit expulsionis causa, cũ mors iis fiat ob denegatam respirationẽ; quare natura ad transpirationem properans, secum & spiritum & sanguinem ad extrema rapit, ad cutim maximè, refrigerii causa, at virtus in corde residens copia & humiditate excrementorum obruta, succumbit ac spiritus vnà cum humorib9 in vasis capillaribus cutis derelinquit, nec ampliùs fouere valet. Turgentia itaque vasa aperiuntut aut rumpuntur, vnde sanguis ad cutim stillat; qui condensatus frigore externo liuescit & nigricat. Su-

Vnde vulgare Er hat schon Todtenmähler.

Suffocati vt commaculentur.

gillata hæc latiora ſunt, & quaſi per totã cutim ſparſa, continutauè per aliquam corporis partem An verò lecti calor aliquid ad hoc conferat, dubito. Cum eius fundere non ſit, præterea in extremis citiùs dorſo, quod tamen lecto incumbit, videntur. Itaq; ſugillatorum horum omnium cauſa eſt apertio vaſorum cutis, quocunq; id fiat modo, ſiue fiat à calore igneo, malignóuè fundente ſanguinem & agitante, ſeu à Naturali calore excitato à noxio ad expellendum, qui morbo cooperatur: Siue calor oppreſſus ac repulſus à caloris fonte. Ichor ſanguini commixtus eſt materia quæ mouetur, & funditur. Frigus externum condenſans cauſa hæſitationis materiæ commotæ eſt, & coloris liuidi. Stat autem ſua cuiq; ſententia libera, aliorum fortè erunt maturiores cogitationes. Placet ſubiungere TYPVM Febris malignæ cauſodes, vt lux addatur præcedentibus & ſequentibus caſibus.

***

CASVS

CASVS SEXTVS.

TYPVS FEBRIS ARdentis malignæ seu causodes.

TEMPVS INVASIONIS seu Principium.

INCIPIENTE febre maligna seu causode, horrore primò corpus concutitur: aut frigore saltim adfligitur: ni externo calore aut ephemera corpus prius incaluerit, vbi vel nullus vel leuis tantum sentitur, quo cessante, reliquo febris de cursu toto alius horror rarò se offert, quamuis nonnunquam ex leui aura frigida aut commotione corporis, lectiuè, omni morbi tempore horror leuis, aut frigus excitatum sit, vt sæpius obseruaui. Vires omnes vitales & animales languent, prostratæ ac debilitatæ iacent. Qui præceps virium lapsus, diagnosticum huius morbi signum statuitur. Calor qui horrorem mox sequitur in aliis ferior & statim vehemens,

in plurimis mitior, ita vt pro ephemera, aut ſynocho non putrida ſeu pura habeatur. Occupat verò corpus totum, inprimis thoracem ac caput, vbi adeò ſæuire nonnunquam incipit, vt DOLORE caput ita conſpicuè & frequenter moleſtet, vt Febri hoc ſymptoma nomen dederit, & Cephalalgia epidemica dicatur. Licet autem huic morbo peculiari quadam conditione dolor hic malignus continuoque adfligens proprius putetur; non tamen in omnibus ita ſæuus magnusvè fuit, vt non pauci ne doloris quidem mentionem vllam fecerint, mente etiam ſana: accuſantes ſolam capitis grauedinem, aut debilitatem quandam; multi comatoſi leuiter fiunt. Oculi rubent, aut ſplendeſcunt potius: aures aliquibus tinniunt. Cor arcem vitæ preſſura & calor moleſtat, vnde quibuſdam palpitat; omnibus eſt ſpiritus difficilis, & aliqualiter ſuſpirioſus: Tuſſis vt plurimum ſicca, aut cum pauco ſputo. Pulſus, cum calor in ſuis exacerbationibus & mutationibus nullum obſeruet ordinem, neutiquam certus demonſtrator morbi erit.

Symptomata Capitis.

Columba Fracaſtorius.

Thoracis.

Ea

Ea enim differentia & diſcrepantia ex pulſu in hoc morbo obſeruatur, vt modò ſanorum ſit ſimilis, modò parum ab eo deflectat, vt plurimum paruus, rarus & inæqualis, vereq; languidus; quare eius typus vix delineari poteſt, vt cum experientia, autoritas præclariſſimorum Medicorum edocet. Appetitum proſtratum nauſea & vomitus ſæpè concomitantur. Cardialgia plurimis moleſta, vt ægri de dolore cordis, veteri errore, conquerantur. Vrina penè cunctis ab initio ad vigorem vſq; naturalis, bona, non diſſimilis ſanorum; mingitur ſæpiùs etiam cruda, aquoſa, tenuis, carens ſedimento; licuit tamen & in principio cum ſedimẽto, aut eneoremate videre, quod nec Columb. Oberndorf: nec Rulandus negant. Albidas primum mingi Fracaſtorius adſerit. Alvus vt plurimum minus facilis, quamuis his temporibus turbata pluribus fuerit. Nam & mihi diarrhea ſtatim in principio fuit, copioſa, fœtida; primis ſcilicet diebus tribus.

Ventris ſymptomata.

Videatur lib. 4. Epid 67.

AUGMENTUM.

MOx ingrauescente morbo, calor accrescit, subdolusq; prodit, ad tactũ se manifestans, mitior quidem in alijs, & quo ad extra quietior, quibus tamen interiora vruntur, & symptomatibus grauioribus, quibus se vt sorex prodit, infestat. In alijs ita invalescit, vt luculentus & satis magnus calor in exterioribus deprehendatur; semper continuus sine vllo ordine aut æqualitate. Pulsus parui, celeres, inæquales. Anhelitus difficilis; quæ mutationes tùm in pulsu, tùm respiratione variæ fiunt, quum Natura cum calore maligno luctetur. Vagi dolores, pungitiui seu mordicantes extremarum partiũ, dorsi maximè & scapularum, præcipuè ante macularum seu petechiarum eruptiones: qua sola nota in me ipso hostem ingruentem agnoui. Tum enim dorsum, homoplattæ pungitiuo vellicantur dolore & ægri de his conqueruntur. Quamvis & vagos dolores sine vllis sequentibus maculis obseruarī, ita sæpe exacerbatos, vt intollerabiles viderentur, in mulieribus maximè, menstruorum tempore, (quod notatu dignissimum) cum paucissimæ euaserint, quibus menstrua hos dolores

Symptomata augmenti in Medio ventre.

lores ſequuta ſunt, licèt pauca fuerint, & tempore ſolenni, quod & aſtantibus noſtris famulabus in Noſocomio augurium eſt, & experientia ac Wieri autoritas id confirmant. In pueris haud minores obſeruaui, qui tum maximè exacerbati ſunt, cum aut de loco moti, aut ab aſtantibus contacti ſunt.

Petechiæ quæ poſt hos efflorеſcunt dolores, in cute, aliquando rubræ, modò fuſcæ, modò violaceæ; rotundæ vt plurimum, rarius latæ: lentes magis quàm milium referentes, ſimiliores pulicum morſibus, quàm vibicibus. Sed de his ſat præcedens Scholium dixit. Capitis dolor, ni à delirio obſcuratus deliteat, aut comate ſoporifero obfuſcetur, quod pueris, & pituitoſis, aut qui laborant pluvioſo vel humido cœlo accidit, vehementior fit: plures vigilijs fatigantur: nonnulli comate ſeu in ſomnum inclinatione laborant. Potus maior quàm cibi adpetitus; quamvis in quibusdam SITIS adeò nulla vel ſaltim exigua ſit, vt etiam in ſumma linguæ ariditate & corpore exæſtuante potum negligant, & moniti exiguè bibant. Eſt tamen apud quoſdam inexplebilis ſitis, in quibus nec ea aridi-

in capite.

In imo Ventre.

tas

tas linguæ, nec æstuans ac feruens ad tactum calor manifestè deprehenditur. Ab ariditate porrò & scabritie hac, à qua fuscus & niger color linguæ, ab imperitis morbus hic PRVNA vocatur. Vrinæ crassæ, turbidæ ac confusæ magna ex parte instar iumentorum, in ijs maximè quibus caput dolet, aut mens ægrotat: in aliis rubicundior fit color vrinarum, modò sine, modò cum hypostasi, quæ in alijs alba, crassa, conglomerataq; videtur, vt plurimũ in quarto & posteriorib. diebus, quæ in cõfusa vrina dispersa visa fuit, vt etiam Oberndorferus vult, qui rubrum sedimentum se vidisse ait. Aluus licet adstricta, tamen clystere etiam leui proluta aut frequentiori frigido potu humectata, facilè fluida redditur. Mihi in augmento sicca fuit.

STATVS.

CIrca statum sæuiora fiunt omnia. Et primum vires adeò prosternuntur, vt æger sine aliorum adminiculo ne dum erigere, multò minùs se mouere valeat. Hoc enim tempus Luctæ naturæ cum morbo destinatum est. Accedit delirium, verba fabulantibus similia, gestus incompositi,

Symptomata in Capite.

positi, vigiliæ summæ, corporis inquietudo, vrina ex crassa & turbida subitò clarescens, vt docet Roboretus, quæ soporis magni, qui nonnullos premit, signum; quem excipit epilepsia (quod tamen semel memini me obseruasse,) aut tremor. Conquerentur vri interiora, frigere exteriora (quod morituris frequentissimũ) quidam à leui aura, aut subleuatione lecti de frigiditate conquesti sunt, qui tamen ad tactum erant calidissimi.

Caput se exonerare solet in aliquibus, catharrũ & tussim vehementem causans, eamq́, cum sputo, si materia ad pulmones fertur: quod si ad glandulas deponitur, parotides, bubones tàm axilarum, quàm inguinum fiunt, provt aut naturæ robur aut malignitas materiæ (quod licuit Anno M. DC XII. in Ianuario, in textoris vxore obseruare, quæ vna cum petechiis copiosissimis violaceis, bubone ac anthrace laborauit, nullo tum temporis de peste vera rumore existente.) Anmygdalarum seu tonsillarũ tumor etiam accedit: quin phlegmone quæ Anginam & pleuritidem causat, sed hanc in statu non memini vidisse. Deglutitio porrò multis sanè ob causis impeditur, aliis ob *in medio ventre.*

scabri-

ſcabritiem & ariditatem linguæ, Pruna, vulgò dicta, alijs ob excoriationem & fiſſuras faucium & linguæ, interdum ob inflammationem eius aut tonſillarum, aut tumores repletiuos ex deſcenſu catharri. Quin & membranei Oeſophagi fibrę, à calore cauſi exiccantur, vt conſtringi inter deglutiendum non poſſint. (quod ſymptoma, Pruna interior, ſeu Cordis, Hertzbreünin dicitur, antiquo errore, quo orificium ventriculi vocabatur cardia, quamuis & illud inflammari poſſit, etiam cancrodes, teſte Paræo lib. 21. n. 33.) Taceo anorexiam ſuapte natura inimicam deglutitioni, qua ægri cibum in ore volutant, cum nauſea maſticant, deglutire porrò reſpuunt. Licuit obſeruare in quadam hoc in principio declinationis, quæ ob ſolam imaginationem falſam de difficili deglutitione conqueſta eſt. Hæmorrhagia narium hoc tempore minori periculo, quàm prioribus accidit, cum ea nonnunquam allevientur ægri, ſed corrobantibus opus eſt. Sudor frequens, copioſus, & totius corporis, ac facilis, bonꝰ Diuino noſtro Seni Coö eſt, ſubſcribente experientia, adſtipulante cura; maximè ſi petechiæ aut eo diſſipantur, aut minores

res fiunt. Quare Columbæ illud, Sudores non iuvantes in hoc morbo adparere, quum ijs vires proſtratæ fuerint, de principio & augmẽto intelligendum eſt. Vrinæ copioſæ, aliis coloratæ cum ſedimento, quales & mihi fuére, licet multũ ſudarim, ſed tamen non ita madui per totum, vt hoc anno M. DC. XXIII. in noſocomio maduerunt: qui tamen etiam ſatis copioſè minxerunt. Alijs vrinę ſũt pingues, lutaceæ, pultaceæ, fœtidæ ac malè olentes: vidi & hoc anno tales circa principium ſtatus in quodam viro, nigricãtes etiam, cui maculæ multæ puniceæ, & rubræ ſaturi coloris fuerunt: non tamen malè ceſſit morbus; quibuſdam planè detinentur, & id malè. *In medio ventre.*

Aluus alijs ſpontè copioſeq; fluit, vbi biliosa, fœtida cum vermibus deiiciuntur, vnde fit morbi aliqualis alleuiatio; at quæ extremè fœtent, vt militibus anni M.DC. XXI. accidit, aut pinguia ſunt, ſeu oleaginoſa, vt in fluxu colliquatiuo, malè cedit. Hos enim omnes aluus ſuſtulit, qui talia egeſſere. Nec mirum in militibus, quibus ſaburra ingens peſſimorũ humorũ, quos frigus externum putrefecit, ac inflammauit, contagium fouit, & ad me

vſq;

vsq; propagauit. Venerunt ex castris bauaricis ad nos, olim ciues, aut inquilini. At annis præcedentibus, in nostratibus qui lautiùs vixére, & pro more nostrorũ Augustanorum carnibus vescebantur, & aliquo modo delicatiùs coctis ferculis minimè obfuit etiam inſciè si in die bis vel ter lectum commaculauerint. Mihi hoc tempore aluus fuit siccior. Placet subiũgere Columbæ obseruationem: Omnes ferè, ait, quicunq; euasére alui fluore fuerũt judicati. Nos obseruauim⁹ summo morbi vigore sine noxa, fœtida secessisse fusa à calore sentina illa in primæ coctionis instrumentis inhærens. Vermes deiiciũtur in febribus malignis etiã criticè, vt videre est apud Hipp. 4. Epid. 23. vbi ait ferinos fuisse in iudicationibus. Ferinum a. teste Valesio significat bestiolas seu lũbricos: vidi in maligna pleuritide deiici, à qua deiectione tussis & expuitio cruenta desierunt, vna cum dolore punctorio lateris, cuius rei etiam meminit Quercetanus. Quibus denique aluus adstrictior fuit, illis bilis aut aliò rapta fuit, aut morb⁹ successit alius, aut aluus prius, vt mihi, copiosior fluxit.

DECLI-

DECLINATIO.

INclinari ſolet morbus, nono, vndecimo, decimo octauo, interdum viceſimo die, aut etiam vlterius; ita vt unus alio citiùs aut pereat aut convaleſcat. Imò ipſe morbus pro annorum aut anni partium diuerſa conſtitutione, modò ſalubrior, modò periculoſior, aut magis lethalis fuit. Anno enim M. DC. X. qui ann⁹ etiam Martius fuit, caſtramentauerunt in Sueuia minus felic, cui ſterile ſolum & ſeræ hyemes communes, milites variarũ nationum; apud quos morbus hic primordia iecit. Et tum plures mortui ſunt, pauciores evaſére. In Xenodochio quod Hoſpitale S. Spiritus dicitur, paucis mẽſibus ſupra centum ſenes mortui ſunt: in ciuitate paſſim lautioris fortunæ, & quos robuſtiſſimos crederes, viuentes delicatè, inſeruientes gulæ, ganeæuê; puerperæ itẽ, ac prægnantes abortientes periére. Gallis vnde hæc febris Trouſſe galant, vt Foreſtus habet, dicebatur. Anno MDCVII. & VIII. peſtis noſtram vrbem depopulata eſt, quam nono febris huius malignæ aliquot ſemina quamuis mitiora ſecuta ſunt. Videbantur peſtis reliquiæ; quò

quò n. propior pesti ratione temporis fuit, eò pernities maior erat. In vere tamen mense martio & aprili anni M. DC. XIII. grauius sæuit, quàm in æstate, pluresq; mortui sunt. Sic in fine hyemis & prícipio veris plures extincti quã in æstate sunt, año nimirũ M.DC.XV. Certè roto illo quinqueñio hyeme febris hęc magis grassabatur & sæuius quàm in æstate, quæ semper salubrior fuit. Vt superiori Scholio patet. His annis quibus Mars furit vix à nostris tectis abscessit, & quum famis sævum sit ac atrox dominium hoc anno, M. DC. XXIII. pauperioribus bellum indixit, totas familias invadens, prosternens, corpora commaculans, quæ in hyeme & vere accidére, in æstate causi hæ puræ sunt seu sine maculis, quatnuis non absque malignitate: Diuitum verò ædes à longinquo intuens, fortè quod illorum Apitio vires conciso sunt. Furit autem mars in Germania jam quinquennio, & hæc Erynnis Febris maligna, quæ primò milites insectabatur, qui eam suis hospitibus pro manubiis reliquere, & hi mortui sunt quasi omnes, etiamsi essent rustici robustissimi quod factum Anno MDCXX.

pauciores mortui sũt in æstate quàm hyeme & vere. 3. aph. 5.

MDCXX. milites tamen pauci fuerunt mortui. E pagis in ciuitates repſit, in quibus iam toto hoc quadriennio ſerpſit, minus tamen atrociter, vt ante decennium; nec ita nobiles adgreſſa eſt, vt tum. Finitur porrò varijs modis, Sudore, diarrhæa, hæmorrhagia, ſputo etiam multo crebro, faſtidioſo, fœtido, quod & mihi accidit; ſcabie extremorum, quæ & mihi adfuit. Tuſſis principium & finis huius morbi, in illo ſicca, crebra, aut cum minori ſputo, in hoc humida; qua quidem ægri terrentur, ſed vini potus optimus eius corrector eſt.

Graſſatur porrò in plures & contagione fertur. Solent & alia accidentia huic morbo jungi, quæ enarrare & tempus & malitia morbi prohibent, Symptomata grauiora, aut mitiora, pauciora aut copioſiora, pro adfectus Natura aut diſpoſitione laborantium, parteve anni ac conſtitutione adparuére, quæ calamo omnia exprimi vix poſſibile.

SCHOLION.

MVltis jam annis adflixit ciues nostros, proximosq́; villicos hic morbus epidemius, qui plurimos neci tradidit, quovis vertumno mutabilior, varias laruas induens, hanc modò, modò illam faciem formamvè mentiens. Quod & Crato magnus ille Cæsarum Medicus adfirmat, qui ex triginta annorum obseruatione hausit, nullo anno ijsdem recurrisse symptomatibus. Typum itaq; me dedisse, mirabitur is, qui inconstantium nullam certam Idæam esse novit. Delineationem verò sciat, non perfectam ac acuratam me depinxisse Figuram; sagaciora vt excitarem ingenia. Essentiam eius superiori scholio ex Hippocrate me produxisse puto, vbi Febris Causodes dicitur, non tamen ita exquisita, vt 4. lib. acut. ex bile fieri scribitur: & lib. de Affection. & 1. ac. 2. de Morb. vbi & lib. 1. quædam ex pituita dicitur fieri; sed talis quæ ex pituita & cholera mistis ac putrefactis accenditur, qualis hyberna est, de qua Langius 4. lib. Epist. 1. Rondoletio Causos est, sed talis quæ ex melancholico putrescente sanguine fit, cum quartanæ conti-

Qualis febris.

nuæ

nuæ adſimilari poſſit, & tumores, qui in iſtis febribus adparent, vt carbunculi, ſtigmata nigra, atræ bilis ſoboles, edocent. At talis Cauſos non eſt noſtra febris, quæ his malignitatibus ob aduſtos humores fatigatur. Et licet plures huius cauſi faciat ſpecies; vnam, quæ fit à bile putreſcente circa ventriculum & pulmones, cui contagionis labes juncta eſt, & cum ſputo ſanguinis inchoat, vt Guidonis: alteram eſſe magis exquiſitam, quæ terminatur tertia vel quarta, tamen hæc de noſtra Cauſo dici non poſſunt. Crato & Roboretus referunt ad ſynochã putridam, & hic accedere ad Naturam tertianæ continuæ putat. Gerardus Columba, tertianæ duplicis naturam habere; πεμφυλώδην Oberndorfferus, Crato item ac Rulandus. Fracaſtorius 2. Cont. 6. Febrem vocat malignam. Quem ſequuntur quaſi omnes, & cum eo Febrem continuam malignam contagioſam dicunt. Quamuis Saxonia contagioſum eſſe neget, ſed ſaltim Epidemicam. Lib. illo qui inſcribitur de vſu phœnig: &c. Hybernã verò ideò cum Langio citato loco cauſum dico, quia vt ſuperiori Scholio aſſignavi, eam exacerbari hyeme magis vidi,

Lib. 2. cõſil. 18. lib. 5. conſil. 30. Cap. 5. Tract. de Feb. petic. de Feb. Vng. c. 1. 2. Epiſt. 4.

Quare hyberna.

& symptomata calamitosa magis dedisse quàm æstate. Cuius rei causam vix reperio aliam, quàm eam quæ ab Hippocrate lib. 3. s. 3. par. 5. assignatur: vbi ait: cœ-
" perunt Causi ante ver, & phrenetica post-
" quam fiebant frigora &c. quod ait factũ
" fuisse ob autumnum austrinum humidũ
" & mollem, part. 2. l. c. Nobis sanè Augu-

Autumnꝰ Augustanus qualis. stæ, nubilosus, nebulosus; humidus, mollisq; autumnus vt plurimum est circa Nouembrem. Etsi protecta alpibus ab austro & aquilone vrbs nostra videatur; attamen collaterales hi venti, Zephyro auster, & Euro boreas, iuncti vrbem nostram perflant, hoc itaq; flante serenitas & in hyeme etiam frigus, illo pluuiæ nubes, nebulæ accidunt. Infestatur tamen sæpiùs Zephyro humido & nobis pluuioso vento, qui austrinam constitutionem inducens in autumno plures pituitosos gignit humores; Cum verò nostrates carnibus delectentur, & butyro condiant cibos reliquos, colligent biliosa multa, quæ mixta pituitæ salsos causabunt humores.

Augusta vtsi habeat ad ventos.

Victus Augustanorũ.

Qui à frigore, quod nobis longum seu diuturnum, & in vere etiam frequens feras hyemes vocat Hippocrates, id est, quæ circa æquinoctium sunt, quales hi anni

part. 2. l. c. part. 1. l. c

anni plures habuere, condensatus putrescit, accenditur & has febres causat. Pauperibus verò & quibus fortuna minus æqua ideò frequentior est, quia eorum diæta salsos gignit humores, hinc ipsis scabies, vitiligo frequens: Aëre fruuntur udo, subterraneo, in specub9 seucameris subterraneis, textores, quorum maxima est pars ciuium. Cibus ipsis suilla copiosa, lardum salsum, bubula, panis secalinus, multum fermentatus; brassica muria seu sale condita concisa frequens seu quotidiana; Ceruisia alba minus defœcata, quæ omnia crassos & salsos succos gignunt, ac ob cereuisiam & salem etiam biliosos: qui ob frigus externum condensans cutem prohibentur, ac putrent, hinc causus, qui pro analogia putredinis & motu humoris ad loca corporis, symptomata profert varia. Etsi enim cum horrore vtplurimum soleat inchoäre, cuius etiam Hippocrates meminit in Textu citato, vt solens est omnibus synochis, & illis febribus acutis, in quibus aut acres humores moventur ad partes sensibiles, aut fluxiones à capite descendunt vagantes, vt habet Valesius in commento ad textum hunc: tamen anno M. DC. XX. cum

Inuasionis initium. Horror.

Vertigo.

cum bavaricus exercitus vrbi nostræ vicinus esset, in pagis milites degentes cum vertigine quadam invasit, non illa, qua in gyrum aguntur, sed quæ retroagebat ægros, vt gambarorum motus est, idque vesperi aliquot diebus fiebat, ante decubitum. Sic in Octobri eiusdem, gregarius miles è castris ante Pilsam rediens, in nosocomio nostro retulit, morbũ castrensem à vertigine incipere, vnde ægri concidant & moriantur vtplurimum tertio. Huic, mihi hæc tum narraret, vertigo superuenit, & tertia die mors. In Ianuarij exordio sequentis anni, in quodam puero etiam vertiginem in principio morbi observavi, cuius finis lætus fuit. Diuinus noster Senex huius Symptomatis facit mentionem 4. Acutorum, scribens: Vertigines quibusdam à principio venire, cum pulsu capitis, & vrinis tenuibus. Nec mirum, indomita adhuc materia, quæ instar musti fermentat & μιάσματα ac vapores fuliginesvè ad caput ablegat, quæ spiritus animales in capite conturbant & in gyrum agunt; & quia sanguis arteriosus primariò peccare videtur, has pulsationes in arteriis causabit, & in plexu reticulari spirituum in gyrum rotationes.

Dolor

Dolor porrò capitis noſtros ideò magis exacerbauit, quia temperamentum habent bilioſum, aut vſi ſunt diæta ſalſa, vnde caput fuligine acri repletum fuit, quam auſtrinæ humiditas non temperabat, quod maximè accidit ſiccis temporibus, & hi ſunt illi quos Hippocrates loco citato, vigiles fuiſſe cum doloribus dixit. Illis autem, quibus caput ſimul externo humido repletum fuit, aut quorũ temperamentum pituitoſum, coma acceſſit, ſed non admodum ſomnolentum, vt in textu citato etiam meminit Hippocrates, & hi de capitis grauedine conqueſti ſunt. Quibus delirium acceſſit, ex ſomno fiebat & cum expergiſcerentur, intelligebant omnia, quæ etiam venerandiſſimus Cous noſter lib. 2. Epid. ſ. 3. p. 2. memorauit. Nunquam enim phrenetici inſaniuerunt, ſicut in cæteris vſu venire ſolet, ſed in ſomnum grauiorem inclinarunt, idem vt Senex lib. Epid. 3. ſ. 3. p. 6. habet. Phreneſin enim veram in hoc morbo rariſſimè me vidiſſe memini; paraphreneſin ſæpiſſimè: non enim magnopere delirabant, ſed phreneticis ſimilia fiebant, id eſt, proferebant verba fabulantibus ſimilia; vt vtar Senis noſtri verbis.

Dolor.

Coma. 3. aph. 5.

Phreneſis.

bis. Prouenit hoc ob motum serosi humoris mixti heterogeniis in caput. Hic enim sua humida natura caput adgrauat, & quia bilis mixta acris fit, & ob malignitatem ferox, vnde comixti hi humores coma non somnolentum gignat, vt & apud citatum senem lib. 3. sect 3. p. 6. videre est. Gravis auditus subsequitur hæc comata, qui & post morbum durat diu. Cuius etiam fit mentio lib. epid. 2. s. 3. p. 3. Adpetitum prostratum senex noster sub fastidiosarum febrium nomine describit 3. Epid. s. 3. p. 6. Quamvis Valesius in Comento ad paragraphum nonum huius sectionis scribat, Hippocratem per febres fastidiosas intelligere malignas, quia magnum fastidium vnum quoddam accidens est eorum, quæ maximè possunt significare morbi malignitatem. Foësij tamen interpretatio docet paragrapho 6. citati libri fastidiosas febres nil aliud esse quàm stomachi fastidium, quod ex octauo paragrapho clarum, vbi Hippocrates, fastidiosi omnes (vel vt Foësius, cibos omnes auersabantur,) fiebant, in quos vbi vbi ego incidi. Ad quem paragraphum Valesius notat, id fieri ob magnum casum facultatum. Vomitus rarior,

Obauditio 3. aph. 5.

anorexia.

Vomitus.

rior, nisi in admodum biliosis, quamuis quosdam viderim, qui & syrupos alterãtes & alexipharmaca reiecerunt, quibus subueni clysmate. In typo vrinarum variationem & inconstantiam dedimus, quas etiam Hippocrates delineauit 2. lib. Epid. 3. part. 2. vbi scribit, in causo de æstiua fuisse tenues vrinas, modicas plurimis alioquin non decolores. 3. Epid. 3. Vrinas multas, tenues, neq; judicatorium, neque vtile quicquam habentes, & paulo post: Vrinæ multæ, quæ exibant, non juxta potum, qui offerebatur, sed multum superantes. Multa autem malitia erat vrinarum exeuntium, neque enim crassitiem, neque concoctiones, neque expurgationes vtiles habebant. In multis enim purgationes per vrinas vtiles fieri bonum. Et sanè typus huius febris quales exierint vrinæ nihil scilicet aut parum significantes, sed tenues, sine coctione, aut sanorum similes docet. Sic malitiam vrinarum dabit Status & Augmentum morbi, vbi etiam de copia vrinarum satis luculenter. Harmoniam igitur nostræ febris Causi cum Hippocratis manifestam cernimus. Sic Alui accidentia si consideramus, & illa Hippocrates habet: alijs

Vrinæ.

Aluus.

enim adstricta fuit, aliis fluida. Vnde admodum sanctè Hippocrates iubet obseruare, 4. de vict. ratione in morbis acutis, an Causos ventre sicco aut humido inuadat, Siccum adpellat, si vetus stercus non subierit, aut cibo turget proximo. Humidum fluidumq; aluis turbatas deiectionibus crudis, tenuibus, multis vocat
" 3. Epid. 3. & ait, deiectiones esse aquosas,
" non biliosas, cum multa spuma 2. Epid. 3. quæ vt plurimum sustulerunt. Nam vt ad 4. Acutorum Valesius annotat, à principio ac continenter fundi venenosorum excrementorum est, præcipuè si notæ aliæ graues accedunt, vt languores, nullæ cōferentiæ & qualitates malignæ eorum, quæ euacuantur, quæ Hippocrates in sequentibus adpellat colliquatiua, & nigra, cum symptomatibus grauibus, qualia sunt delirium, ablatio floccorum, responsio pigra, narium scalptio, extremorum frigus. Ibid. Scribit tamen in Epidemiis Melandro conduxisse quod venter circa principia tenuia reddiderit, & iudicatum fuisse absq; horrore. 4. lib. p. 67.

Respiratio Respiratio difficilis in augmento etiam innuente Hipp. 2. Epid. 3. vbi, Spiritus sublimes non quidem valdè, est. At quanta sub-

ta ſublimitas fuerit ſpiritus ante petechiarum eruptiones in me expertus ſcribo, idque adſtantes Medici mihi confirmabunt, obſeruaui id etiam in aliis; vnde illud quod de febribus anxioſis ſcribit in ſequentibus Hippocrates huic noſtræ febri accommodaui. Spiritus ſanè ſublimis, id eſt, in thorace ſuperno edocet in præcordiis æſtum, qui ſi non admodum vehemens, ſignum eſt virtutem nihil pati ſupra vires. Quod ſi anxioſus, & virtutem luctari cum maligno, & humores exagitari, moueriq́; circa viſcera ſignificat, qui cum maligni ſint, lædent ea; quibus ſecretis fieri ſpiritum faciliorem. De maculis ſuperiori ſcholio ſatis multa. Sitis porrò aliis multa, quamuis rariùs, aliis pauca, vnde & Hippocrates 3. Epid. ſ. 3. non valdè ſiticuloſos dixit, & ſimilia phreneticis qui ſiti carebant accidiſſe, nec mirũ mens ægra dolores negligit: quamuis & catharrus, qui ſæpiùs præſens ſatis humectat fauces. Linguæ vitium, quod prunam vocant etiam apud Hippocratem eſt, vbi lib. 7. p. 36. Linguam dicit veluti cauſi, ſiccam, aſperam, pallidam, quam & peripneumoniacam eod. lib. p. 6. vocat, quam dicit eſſe ſemicandidam, ſemipal-

Sitis.

Pruna.

mi pallidam. Eodem lib. p. 38. Siccam inarticulatam, aſperam cum efflorescente pallore, id eſt, vt loquitur parte 37. ſubalbidam, nominat. Qui color ob emorientem etiam calorem fieri ſolet, eſtq́; deterior quàm cum eſt apertè alba. Qualem colorem ſubalbidum ſeu ſubpallidum noſtrates die Weißbreünin vocant; quam Mindererus noſter in Medicina ſua militari ſic deſcribit. Prunellâ albâ fauces, guttur gurgulio, lentore albo obducuntur ac tenaci vna cum glandulis tonſillarum, ita vt vix inſtrumentis poſſit auferri. Lingua ac ſi fermento inveſtita eſſet, fauces ſubalbidæ exiccatæ ac ſi ignis excandeſcentia exuſſiſſet: muco albo incruſtatus gurgulio, tenaci & lento, vt corallos referat albos; amygdalæ ſimiles corio exiccato, quibus loquela impeditur, lingua fit grauis, faucibus adhærens, qui lentor dum dentes occupat liueſcit, 4. aph. 53. Et hæc prunella eandem habet cauſam quam peripneumoniaca lingua, nimirum humorem abundantem & calorem exiccantem. Licuit tamen ſæpè videre ſine abundanti tali humore lento, palatum, & linguam ſicca & ſubalbida, ſed tales vicini morti fuerunt. Prunellam nigram,

Bleichtode

nigram, in qua lingua fuſca, nigra, ſcabra, arida fit, duplicem noſtrates faciunt, vnam vocant ſimplicem, alteram cardiacam, vulgò Hertzbreünin. Simplex eſt cū omnia quæ in faucib⁹ ſunt phlogoſi quaſi accenſa rubent, quod à fuliginibus accenſis inferius & ſublimatis prouenit: quod ſi ea diutius durat, fuſcedo ſequitur & ariditas, hanc nigredo & ſcabrities, quæ ſi ad orificium ventriculi deſcendit, aut ab eo aſcendit quod Græcis καρδία dicitur, nomen habet Prunellæ Cardiacæ. Hippocrates lib. 7. epid p. 18. huius prunellæ meminit, tum filii Balis linguam prauam ſubrubram à principio ſcribit, & in fine peripneumoniacam fuiſſe. Lib. 4. acutorum, & lib. 1. & 2. de Morbis, libro Adfectionum & in lib. de Criſibus manifeſtius huius prunellæ mentionem facit, dum ſcribit, Linguam, in his febribus, primò pallidam eſſe, poſtea nigreſcere. Fit verò talis, vt docet lib. 6. epidem. ſect. 5. p. 13. nimirum nigra à nigra bile; arida à fuliginoſa exuſtione, quæ poſterior ratio in Cauſo noſtra arridet, priorem vix admitto, quum & idem in acut. 4. idem velit, vnde & ſiccitatem & adſpredinem adjunxit, quæ præſente humore abſunt.

Sudor

Sudor.

Sudor in hac febre in ſtatu & augmento accedit, tum ob Naturæ luctam tum ob exhibita alexicaca, quibus & venenum à corde profligatur & materia peccans ad cutim mouetur. Siccam enim & aſperam cutim pro malo habent augurio; quamvis in quibuſdam in principio morbi talis obſeruetur. Noſtratium conſuetudo hæc eſt, vt ad ſudandum in quouis malo ſe accommodent, ſudant mulieres in puerperio ſpontè & coactè; viri ob leues horribilationes, & languores, tecti & cooperti in lecto. Cum enim nobis frequens ſit phlogoſis illa, quam nos Geſegnet/alii Rottlauff dicunt, ideò quicquid horrorem, aut languorem dat, phlogoſis eſſe ſobolem, quam ſudore profligant, putant. Multum ſudaſſe 3. Epid. 3. Hippocrates ſcribit illos qui Cauſode ſua laborarunt, Et 2. Epid. 3. p. 3. vbi & purpuream febrem depingit, ait ſudores ſuperueniſſe ægris cum inciperet pluere in æſtate, & quidem ſtatim in principio, non maligno modo, (ex quo patet in principio ſi ſudor venerit non eſſe inutilem, ſed ad eos non eſſe cogendos ægros) id eſt, juvantes, quibuſdam judicationes cum ſudore factas eſſe, quod & noſtratibus ferè omni-

Sudor noſtratibus ideò prodeſſe videtur, quia externo frigore multa excrementa intra cutim coarctantur ac cohibētur, quæ in ſudore laxatis poris cutis diſſipantur.

rè omnibus accidit. Sudatorias porrò fieri febres 2. Epid. 3. p. 2. si rorauerit, idq; statim in principio: sine sudore esse in ardoribus & siccitatibus. At & sicco & humido aêre nostri sudarunt: fortè ob conclaue clausum, quod Hypocausta nostrates vocant. Hæmorrhagia quæ in statu sine periculo est, rarius videtur, vt & in Causo de Hippocratis in Perintho, & 3. Epid. 3. sanguinem non benè fluxisse scribit. Sanguinis sanè fluxus in augmento maximè periculosus est, quovis fiat ex loco; inprimis menstruus siue fluat ante tempus debitum, seu in consueto, aut largiùs. Quod videtur etiam innuere D. Senex in annexis Causodi in Perintho, vbi muliebria adparentia in febribus anxiosis, laborem facere, ait; aut quibus primô demum accedunt, cuius exemplum in pistoris cuiusdam filia vidi; aut quibus antea, vel non ritè vel parcè fluxerint. Certè menstrua euacuatio mulierum in principio, aut augmento, tempore non solenti, semper mali fuit ominis. Vermiũ prouentus in his febribus non mirum. Præterito Majo in Nosocomio nostro cacochymicus inflatus post purgationes, à proximo accumbente hac febre infe-

Hæmorrhagia.

Menstrua fluentia in augmento cum petechiis punicеis, & extremorum frigore hoc anno vidi sine noxa. 1623.

Vermes.

infectus vermem teretem longum per inferiora deiecit, & per superiora parvum tenuem. Si in autumno fuisset, illo Hippocratis adscripsissem, in autumno Causos esse magis ferinas lib. 2. epid. 1. p. 3. de quibus etiam lib. 4. p. 23. Vbi ferinas febres in principio eius partis explicat, dum scribit, Eumenis vxorem autumno vomuisse bilem nigram & lumbricum in febre horrida. Sed in cacochymicis pruni tempore eiici lumbricos, haud mirum. Quæ de Symptomatibus nostræ Causi malignæ, vt ea cum Doctrina Hippocratica consentiunt, pro natura Scholii breviter annotare licuit, de petechiis superiùs satis. Ex quibus clarum, hanc febrem & Hippocrati notam fuisse, haud itaque novam esse.

Causa febris. Causam superiori scholio Ichorem seu serum non simplex, sed multis heterogeneis permixtum esse diximus, vt varia illa symptomata edocent; quod putrescendo malignitatem acquisiuit. Heterogenea autem illa, sunt humores tum excrementitii, vtraq; bilis, pituita, tum sanguis ipse, qui in petechiis compatitur, vt abscessus illi in cute, maculæ scilicet rubræ osten-

ostendunt. Vasa magna locus sunt in quo serum hoc hæret infectum; vtplurimum arteriæ, in quibus & tenuior sanguis & serum copiosum est, quæq; cordi continuatæ sunt, vnde & Cor continuò adfligitur. Cumq; contagione serpat etiam ad alios morbus hic, seminarium habebit, cuius origo à tali putredine, in qua quædam particulæ in fimum & coënum abeunt, quædam tamen novam formam induunt, novumq; corpus generatum asciscunt; & hæc est illa putredo, quæ κατὰ μέρος dicitur; quâ insecta, quavè alia producuntur à Cœlo patre cooperante, quem nos calorem æthereum plasticam in se habens vim haud ineptè dicere possumus: qui pro vt materiæ analogiam reperit, effectus dat: proque instrumento aëris vtitur mutatione, ab influentia Luminum cœlestium, vel concurrentium, vel oppositorum, oppugnatorum, splendentium, obscuratorum causata. Seminarium ita generatum in hoc morbo, euaporatione in aërem deponitur, quo ad loca spiritus vehitur, quæ si apta ad inficiendum reperit, coinquinat, ac hos morbos gignit. Diæta præparantur humores, *Seminarium.*

Status annorum quales.

vt sint huius mali aptiores fomites. Status itaque horum annorum, in quibus hic morbus nos adflixit, non semper ita austrinus, vt ille in Perintho & Cranone Hippocratis fuit. At autumnus vtplurimum nobis vmbrosus, nubilosus, cum aquarum multitudine, hyemes molles, niuibus frequentes, quamuis hoc anno sicca fuerit, cum multo gelu & niue, vt & præterita, post conuersiones Solis, à qua jam aliquot annis demum niues solent cadere, frigus exacerbari. Seræ etiam nobis fuerunt, maximè post æquinoctium, veluti hoc anno. Ver in Aprile pluviosum est; Et hæc communis constitutio annorum horum fuit.

Æstates ante canem aquosæ sæpius, sub cane calores magni. Quę constitutiones horum annorum etsi fuerint frequentes, nō tamē hæ febres maximè maculosę, marte profligato frequentes fuére. Ante sexennium ni fallor, Quartanæ Epidemicæ & scorbuticæ passiones in nostra vrbe, aliàs insolentes, adparebant. Quæ de caussis. Prenotio porrò acutorū morborū

Prognosis.

cum fida nulla sit; vt ad earū notitiā perueniamus, illud Hippocratis 4. Acutorum obseruemus; quo iubet primū cōsiderare

diem

diem quo morb⁹ incepit, qui eſt, vt communis fert opinio, ille in quo debilitas & læſio notatu digna adſunt, vt verè æger dici poſſit. Quod Medicus qui raro adeſt principio ex ſola relatione habere poteſt. Deinde conſideret occaſionem ſeu cauſam procatharcticam: tertiò Symptomata; ex quibus magnitudo morbi, & virtutis robur patent. Enodant & facies ægri & ſurrectio è lecto robur virtutis. Faciem verò comparat Hippocrates cum diebus morbi, & Symptomatibus, quæ ſunt inedia, peruigilium, turbatio alui. Nam corruptela ex his faciei vna nocte poteſt corrigi. Notas corruptelæ faciei has ponit: oculi concaui, nares acutæ, tempora collapſa, aures frigidæ contractæq;, cutis dura, color pallidus aut niger. Si palpebræ, aut labrum, naſus vé liueſcunt, mortis propinquę ſignum ſunt, Coac. prænot. ſ. 2. aph. 212. Eſt & vultus tetricus & ſuperciliosſus, quamuis benè coloratus, in hoc morbo malus. Cùm mentis alienationem indicet ibid. 213. Surrectio alterum virium ſignum, ſi fit cum animi deliquio, aut mala reſpiratione, in principio delirium, in ſtatu periculum ſignificat, ſemper proſtratas vires,

Facies ægri.

Facies Hippocratica.

Surrectio.

Morbi exacerbatio. 4. acut. Morbum autem, quum inter inconstantes sit, suumq; typum non admodum strictè obseruet, ex exacerbatione jubet obseruare an quotidiè, vel tertio, vel quarto die exacerbetur, & pro motu hoc fieri posse prenotionem docet. Quamuis sit infida, cũ & remissio morbi maximè sine causa seu iudicio tuta non sit, cum & hi adhuc sub mortis versentur periculo. Occasionem seu causam procatharcticam præterit, solum tempus anni considerat; & secundum illud metitur exacerbationem caloris, & symptomatũ motũ, vtpote fluxum repentinum ex naribus: hic enim à causa externa promotus copiosus & vber, malus est. Sic si Causos in æstate ad exquisitam magis accedit minus periculosa est, quàm qui hyberno tempore talis est, id est, si est cum aspera lingua & animi deliquio. Vt videre est 4. acutorum. Symptomata porrò quæ obseruanda, sunt, Dolor capitis & eius grauedo, vigiliæ, vertigo, deliria, coma: Hypochondriorum aut dolor aut tumor, repletio ventriculi. In thorace dolor pungens, tollerantia spiritus. In ventre, tormen, exeuntia, quorum ponit duo extrema: nigra, quæ sunt mortis, sanorum

id hoc anno dextrè obseruare licuit.

Symptomata morbi.

norum ſimilima, quæ infida ſigna ſunt, niſi per dies omnes adpareant. Exacerbatio ſymptomatum ratione dierum ſic obſeruatur, quinta die terribilia ſupervenientia ſeu calamitoſa, vt ſunt diarrhæa ſubitò ſuperueniens cum animi deliquio: hoc enim conferentiæ ſignum eſſe deberet; quod proſtratæ negant vires; Aphonia item, conuulſio, ſingultus, ſudor ſub naſo & mento, circa frontem & ceruicem ab occipitio; malum & lethale. Et licet hæc quouis die ſupervenientia mala ſint, tamen in die impari, ſeu decretorio peſſima erunt. Sic decimo quarto die, qui & noſtri morbi decretorius eſt, ſi terribile accidit, vt aphonia morbi ſignificat productionem. Quartus dies, qui indicatorius eſt, delirium ſignificabit, ſi eo perturbatam locutionem æger proferat, cum deiectione bilioſa & humida: & quæ in illo proueniũt dabunt prognoſtica firma. Quæ ibi D. Senex Cous in acutis obſeruare jubet, quo etiam attentum lectorem ablego, vnum monendo, Singultũ, quem ille peſſimum prognoſticatorem in acutis dicit, non ſemper eſſe lethalem; nam interdum etiam ſudoribus ſuperuenientibus decretoriis, aut ſomno

æquali, aut vrinis crassis solui sine noxa.
Volui calamitosa saltem adsignare symptomata, vt iis cognitis prænotio fieri possit facilior; cognito enim curuo rectũ facilè patebit. Quæ desiderantur, ex
CVRA. Coäcis petenda sunt. Cura huius febris cum iam in præcedentibus quædam attigerimus, & in sequentibus plura tractaturi simus, paucis, vt à nostris Augustanis instituitur, adsignabo. Medici igitur nostrates instituentes febris huius curam, respiciunt Morbum cum suis symptomatibus, ac causam, & vitale robur. Morbus est maligna febris, ab ichore putredine, κατὰ μέρος corrupto, & malignitatem acquisito, progenita; vitali robori eiusque spiritibus maximé infesta, quod subita virium prostratio & debilitas enodant. Tàm potẽte igitur hoste viso, qui arci vitę & eius insidiatur spiritibus, nostri Medici vocati, primum tempus inuasionis morbiué considerant, vires examinant, symptomata perpendunt. Cernentes in abdomine remoras, quæ intestinis inclusæ, illud Hippocratis ruminant lib. Adfectionum, Quod si eum febris detineat, neq;
„ per inferiora, neq; superiora purgantur,
„ totumq; corpus laboret, tertio vel quar-
„ to

to die leui medicamento, vel potione per ,,
inferiora purgandum &c. Et aluum sub- ,,
ducunt in principio clystere vel glande; 4. Acut.
quamuis pharmaca vix tribuant, nisi vrinę
in principio, aut nebulosæ, aut crassæ
sint; vetus stercus non subierit, aut gra-
vitas ad lumbos deuenerit, aut flatus gra-
ueolentos prodierint, aut venter mur-
murauerit, vt D. Senex edocet. Cum An pur-
verò venter Germanos sæpiùs iugulet, ob gandum.
sentinam ibi latitantem, in principio le-
nitiua pharmaca & benigna non respui-
mus. Secundum illud D. Senis, si ignis
corripiat, veteri stercore nõ subeunte &c.
vbi clysteribus aut pharmaco iubet pur-
gare communem in intestinis materiã,
quę non indicat selectiué purgantia, quo-
rum exhibitionem, si videtur necessaria,
demum quarta die esse vult. Vt ibidem
videre est. Remoras igitur, veteris ster-
coris, vt D. Senis vtar verbis, ideò lenien-
tibus remouendas iudico, quia hæc inu-
tilia in primis viis hærentia impediunt etiã
benè dotata alexipharmaca ac medica-
menta, ne quid probè agant, & in transi-
tu halitu putrido inquinant, & caloris
naturalis vim, ne in actum eos euocet, ,,
labascere faciunt. Est autem nobis Ger-

manis voracitas quasi coñata, aut adsuefacta, quã nutrices implãtant infantib. infarcientes eos ad vomitum vsq; ; ab incunabilis itaq; laxæ ac dilatatæ ventriculi membranæ & intestinorum, vacuæ esse nolunt; calor naturalis ab externo frigore, vt pote nobis longiore aliis nationib⁹, concentratus efficit ventres calidiores, qui plus cibi consumunt & adpetunt. Qui etsi corpori alendo quidem destinatus, multis tamen excrementis abundat, quæ à calore secreta, in cloäca nostra (pax sit phrasi) circa mesereum hærent & ab ipso ventris calore, ac exugentibus vasis proximis, exiccantur, quotidiè itaque congesta, nec ex toto vacuata indurantur, & ab alluente incrustantur ac augentur, aucta pariunt morbos. Qnæ mihi videtur causa cur vẽter etiã non gulosos & bibones Germanos sæpi⁹ tollat. Adsueta nobis lenientia sunt, Cassia. quã ob aciditatem Platterus laudat in Causo: nos verò, quia facilè in flatus abit, & ventriculum distendit, rarò eâ vtimur. Sic aloë aut hiera picra, non est in vsu, ob calorem, cum purgantia febris naturæ magis debeant esse conuenientia. Itaque nos solemus, Mel, aut Syrupum laxatiuum rosarum,

Lenientia

ſarum, cum Syrupo de Rhabarbaro exhibere: item pruna laxatiua, aut brodium cybebarum laxatiuum, aut paſſularum. Addentes quamuis rariſſimè tripheram perſicam. Placent magis clyſteres, eoſque infundimus ſæpiùs (tertio quoq; die lib. adfectionũ adplicare iubet Hippocrates) addẽtes frigida potẽtia talia, nõ actu. Inſolens olim eorum vſus apud nos erat, nunc familiaris & frequens. Quũ in debili etiã corpore ex hæmorrhagia aut phlebotomia, tertio quouis die exhiberi poſſit, non ſaltim vt euacuet, ſed etiam vt alteret, vnde refrigerantia ſuadet D. Senex, donec in tuto ſit æger. Rariùs itaq; in hoc morbo inter initia medicamentis expurgantibus vtimur: & in declinatione cum præmeditatione docti, 2. aph. 24. Sed de purgatione occaſio dicendi erit Scholio ad caſum decimum huius decadis.

clyſter. *adplicare* *4. Acut.* *Internorũ affect.*

Venam aperimus rariùs, moniti illo Hippocratis, ab eo qui curat nullũ malum inferatur, ſat eſt, quod morbus facit. Ea enim proh dolor Medicorum eſt conditio, vt non niſi ſumma neceſſitate vrgente vocentur, vt animam iam iam efflãdam tardent, quare calamitoſis Symptomatibus ægri peſſundati, vires habent debiles,

Phlebotomia.

biles, quibus si sanguis subtrahitur, morbus fit superior, quo vita fugatur, 4. Acutorum. Cum igitur iis, qui hoc tempore venam secarunt malè cesserit, plurimi ob id abominant. Noui enim quosdam
1610. patritios, qui annuâ phlebotomiâ, quam sibi sani visi admiserunt consueti, incidisse in febrem hanc maculosam & periisse.
1623. se. Nec hoc anno cum in familiam quandam grassaretur, prçseruationis loco fuit; quin poti⁹ occasionē morbo dedit, vt eo longior etiam esset, quia vires fractæ sunt venæ sectione. An itaq; venæ sectio tàm necessaria sit, vt quidam sentiunt, quæri posset? Phlebotomia est medicum instrumentum, quod à causa morbi per se indicatur, à morbo ipso ex accidenti. Considerata itaq; materia morbi, Ichorosa erit sanguinis substantia primariò verò & successiuè non tàm tenuior sanguis inflammatur, sed nonnunquam & crassior pars, atq; ipsa sanguinis massa. Hæret hęc materia modò in vasis maioribus, & maximè arteriis quarum sanguis tenuis est; & modò in illis infectio incipit, vnde abscedit illa ad cutem, ad glandulas & ad viscera etiam: modò in venis portæ fit initium. Huius igitur malignæ materiæ in vasis

In nosocomio obseruaui vt cū quibusdā ob aliam causam secarem venam: illa à proxima contagionē hauserint.

vasis

vasis maioribus hærentis subtractio phlebotomiâ est facienda, quam tamen nostrates ideò vitant, si in augmento vocantur, Vires prostratæ sunt, Bacchus & Apitius non fuerunt morbi obstetrices, sed anxietas & sollicitudo pepererũt. Extrema illa sunt hæc nostra tempora, in quibus anxij de victu & sustentatione, dies noctesq; consumimus, cum, diligentiâ & improbo labore ne ea quidem acquiramus, quæ ad tenellum corpus nostrum, aut familiam alendam sufficiunt. Omnia enim magni veniunt, quibus alimur, & nostra leuia habentur. Præterea belli æstus, proximi calamitas, pecuniæ bonæ raritas, consternationem, pauorem, timorem iniicit singulis bonis patribus familias. Quæ cum à Medicis perpenduntur, nõ mirum illos fastidire venæ sectionem. Cum his prosternantur vires, spiritus consumantur, laudabiles infecti sint. Siue igitur gula, siue vitiosus cibus, siue paucum alimentum, siue moeror & anxietas, seu contagiũ vitiumq; aëris, morbum hunc aut parturierit, aut ei occasionem dederit, omnibus his inest vis prosternendi virtutem vitalem, aut corpus attenuandi, aut cacochymiã generandi,

quæ

quæ omnia prohibent venæ ſectionem, vtpote noxiam. Quare detrahimus ijs ſanguinem, quibus à principio vocati adſtamus, (hoc autem velox eſt) & æger plethoricus, vel quem metus & timor, vinum meracum, cibi ab Apitio conditi aptum ad contagium ſuſcipiendum diſpoſuerunt. Pauperibus at, quibus fames pro pane, cacochymia pro ſanguine, fœtor in deiectione, deiectio frequens, corp⁹ attenuatum, ſanguinem detrahere magnę eſt dementiæ. Et tales Noſocomij noſtri curæ ſubiecti ſunt. Hirudines cum fructu in ſtatu adplicaui. Cucurbitulis proficuis vſus ſum in augmento, quum è thorace euacuent, nec vires proſternant, & fluxilem humorem, iam ad cutim per ſe motum, euacuent. At in hac actione præcipuè reſpicienda eſt Virtus vitalis, quæ & prohibet & admittit, provt viget, aut labaſcit, venæ ſectionem. Theſaurus enim ſanguis eſt vitæ, frænans malignos & acres humores, quo ablato vires ſtratæ in hoſtem aſſurgere nequeunt, itaq; morb⁹ ſuperior fugat vitam. Secabitur verò vena vel brachii, vel manus, vel pedis, provt morbus, qui tamen venæ ſectionem non indicat, quaten⁹ magnus eſt, vt ſomniant,

Vbi administranda.

niant, ſed quatenus à cauſa aliqua fouente exacerbatur, augeturuè, vt eſt ſanguis fluens, aut influxus putridus ac accenſus, ebulliens ac motus, aut cauſa antecedens, id indicant. Quæ de miſſione ſanguinis.

Sudorem prouocamus, vt caſus quarti Scholio iam dictum, quia ichoroſa ſubſtantia putredine quadam in malignitatē degenerata eſt, febremq́; hanc accenderit; ideò obuiamus alexipharmacis & talibus, quæ cordi, quod à malignitate, quę inhæret ſubſtantiæ tenui, ſingulis momētis fatigatur & eius ſpiritus accendit, ac humiditate opprimit refrigerium roburq́; addunt, quæq́; hoſtem propulſant. Qualia ſunt Syrupi, ſcordii ſimplex & compoſitus, è ſucco Limonum, Acetos. citri è ſemperuiuo compoſitus, actoſus ſimplex, de Nymphea ſimplex, & compoſitus, è ſcorzonera. Et ſimplicia antidota, vt Terra ſigilata Germanica & Lēnia, Bolus armena, Lapis bezoar orientalis & occidentalis, Smaragdius præparatus, Lapides pretioſi omnes, Cornu Cerui, monocerotis (ni modò in fabulis maior eius & vtilior, ac pharmacopœorum loculis vſus ſit, quàm in Medicina:) *Sudoris prouocatio.*

ſpecies

ſpecies compoſitæ cordiales, ſunt ſpecies Liberantis, Puluis ruber pannonicus, huic morbo peculiariter dedicatus, ſpecies cordiales Alex: Cordiales temperatæ, de hyacintho, de gemmis frigidis, & ſi peticulæ ſunt immorigeræ aut rebelles, addimus Diaſcordium. Magnas verò illas Antidotos Theriaca & Mithradatium, quum in æſtate, puerili ætate, principio quartanæ, prohibeantur, ob calorem omittimus, tutiorib fidentes. Coniungimus igitur ſpecies & ſimplicia alexicaca ſyrupis, & diſſoluimus aquis ſequentibus, Still. cardui benedicti, ſcordii, Petaſitidis, Bardanæ compoſitæ, Stapidianę primæ, Theriacalis; has tamen duas poſteriores monitus propria experientia, qui in rebellibus petechiis iis vſus ſum à Medicis præſcriptis; non præſcriberem, ſenſi ſiquidem ab eis ardorem quendam interiùs; quare non ineptè Crato eas vituperat. 3. Conſil. 16. Et his, vt ſuperius ſchol. 4. fuſius dictum, non ſaltim ad hoſtem propulſandum damus, dum ex anxietate cordis, diſpnœaq; intus hoſtis arcem oppugnans vitæ, colligitur, & ex pruritu in dorſo & artubus peticularum exitus ſuſpicatur; ſed etiam vt ipſa mali-
gnitas

gnitas emendetur, vincatur, corroboretur, muniatur, Spiritus eius firmentur, & à putrida humiditate vindicentur. Et licet sciamus maculas & abscessulos hos rubros, non esse criticos, tamen à nobilioribus & intimis, ad extimas & ignobiliores, ferri malignum, tutiùs esse pensitamus. Erisypelas siquidem, bubo pestilens, anthraxuè non sunt expulsio critica, attamen illorum motus ad extra & procuratur, & expetitur etiam in principio morbi, cum magno & proficuo emolumento. Itaque hæc damus quæ vi alexicaca & propellente vnà sudores mouendo hostem extrudunt, siue cum florescentibus maculis, siue sine illis; ac vi quadam ingenita viscera nobilissima interna muniunt. Sudor autem & mador etsi non primariò indicantur, tamẽ quia in tenui Ichore malignitas hæret, sine eis hostis vix prodit seu commaculet, siue non. Vitentur ergò omnia quæ hos impediunt, aut repercutiunt, vt frigus externum siue aëris, seu nouorum linteorum, seu mutationis loci lectiuè.

Pugnantes itaq; cum hoste hoc, eum adgredimur his machinis, non saltim in

statu,

statu, aut augmento, sed statim post primarũ viarũ detersionẽ. Nã citò dare alexipharmaca, est citò oppugnare malignitatẽ, Cor præsto munire, & cõtra hostem validum reddere; nec semel tantũ exhibemus ea, at quotidie, donec in tuto æger est. Ne subdolus hostis simulans abitum, in alto delitescat, & viribus auctis, tanquã per cuniculos in apricum veniat, virtutem vincat & vitam perimat. Damus verò rarò simpliciter, sed ob febrilem ardorem, adsociamus refrigerantibus, cuius exemplum vnum aut alterum non pigebit hîc legi. Et primum Nosocomii nostri Medicamenta, à Magno & venerando seni D. Guettmano præscripta dabo: vsus is est hac mixtura.

Quando alexipharmaca dãda.

℞. Syrupi è semperuiuo compositi L. j. p. med: de Fragis ℥iij. de scordio, de succo acetosæ ana ℥iv. stillat. semperuiui compositi Mensuras duas Augustanas, Acetosæ, Fragorum, ana Mensuram semis, misce. Exhibuit manè vncias quinque vel sex, cum drachma vna Anodini mineralis seu salis prunellæ Vesperi sine sale. At his temporibus in quibus elemosyna maximis expensis aliàs grauatur, exhibeo & feliciter,

citer, ℥iij. aquæ huius, ℞. Stillatitiæ Bardanæ compositæ, ℥viij. Stillat. semperviui compositi, Mensuram vnam, Florum papav. errat ℥viij, misce, cui manè addo salis prunellæ ʒß. vesperi simpliciter exhibeo. Et his propulsio fit, petechiarũ cor refrigeratur, & ardor febris temperatur: continuatur per triduum hæc potio, deinde pro vt symptomata sunt, exhibentur mixturæ hæ, ℞ Syrupi de semperuiuo composito ℥js. Fl. papav. errat. Nympheæ. Acetosi simpl. ã. ℥j. scordij compos. ʒxij. Aq. stil. acetosæ, Nympheæ Semperuiui cõpos. Scordij ã. ℥j. spir. vitrioli gut. 6. misce. Idem Guettmannus extra hanc domum imminentibus periculis exhibuit hanc potionem. ℞ Diascordij drachmam vnam, specierum cordialium temperatarum, de Gemmis frigidis ã Scrupulum vnum, Syrupi de succo acetosellæ, acetositatis citri, ana vnciam semis, stillat. cardui benedicti, Scabiosæ, Scordii ana drachmas septem, misce. Alterandi causa & malignitati resistendi, ℞. Syrupi de semperuiuo compositi, Scordij Mercurialis ana Vncias tres, de succo aceto-

F sellæ,

ſelle, Rob ribes ana Vncias duas ſemis, miſce: dabat hunc ſyrupum veſperi ad tria cochlearia, manè potionem. Solent noſtrates hunc vel ſimilem cordialem potionem abſentibus petechiis præſcribere. ℞. Syrupi de Scordio compoſ: de ſucco Limonum ana Vnciam ſemis, ſpecierum de gemmis frigidis, Scrupulos duos, terræ ſigillatæ veræ Scrupulum vnum ſemis, ſtillat. Acetoſæ, ſemperviui compoſiti ſcordii, ana vnciam ſemis, Aceti de Rubo Idæo drachmam vnam, miſce. Vel ſic. ℞. Spec. de hyacintho, de Gemmis frigidis ana drachmam ſemis, ſyrupi de ſucco Limonum, de ſcordio ſimplicis, ana vnciam ſemis, Aquæ ſtillatitiæ ſcordii Acetoſæ, Semperuiui compoſiti, ana quantum ſufficit. Fiat potio. Quod ſi petechiæ adſunt, talis exhibetur. ℞. Diaſcordii Fracaſtorii ſcrupulos quatuor, Pulueris rubri Pannonici, aut eius loco ſpecierum liberantis, ſcrupulos duos, ſpecierum de Gem̃is frigidis ſcrupulum vnum, Syrupi de ſcordio compoſiti, de Limonibus ana vnciam ſemis, aceti de ſambuco drachmam vnam, aquæ ſtillatitiæ Semperuiui compoſiti Scordii,

Cardui benedicti, ana q. 5. Fiat potio. Quibus quidam Salis absinthii, aut angelicæ addiderunt. In ditioribus Smaragdi præparati gr. vij cum lapidis bezoartici orientalis granis nouem cum syrupo de limonibus & Scordij simplici ana vncia semis, &aquæ acetosæ vel similis, exhibita fuerunt, maximè viribus debilioribus. In me ipso multum emolumenti in status tamen principio sensi ex lapidis bezoartici exhibitione, in principio raro, nisi ditissimis dedimus. Emulsiones ad expellendum familiares hæ fuerunt in Nosocomio. ℞. Seminis napi, & citri ana drachmam vnam & semis, cum aqua cardui benedicti Vnciis tribus semis, fiat Emulsio, cui addebat Syrupi è corticibus citri, è scordio, è succo acetosæ, ana drachmas sex, misce, hanc auxi Vncia semis seminum melonum, & stillat. Semperuiui, Fl. papav. erratici, Syrupo de semperuiuo comp. ana q. volo. Plura apud Mindererum videri possunt. Febrem eiusq; ardorem cum his non extirpari ex toto sciamus, exhibemus ea quæ cordi refrigerium, vitæ auxilium, & putredini resistendo vim adferunt. Vt sunt Syrupus, de semper-

viuo compositus, de succo acetosellæ, acetosæ, Nympheæ simplex & compositus, de floribus papaueris erratici, de semine portulacæ; quibus iunguntur cordiales, Syrupus de succo Limonum, de acetositate citri, acetosus simplex, de rubo Idæo, de Fragis, de floribus tunicæ, de succo violarum: & syrupi alexicacæ, vt de Corticibus Citri, de succo scorcii, vt de Corticibus Citri, de succo scordii simplex & Mercurialis seu Compositus, de Carduo benedicto, qui cū similib⁹ aquis diluuntur, additis acidis, vt Rob aut Vinum Ribium, Vinum Granatorum &c. Solent verò nostrates hæc ita permiscere, & diuersis à diaphoreticorum vsu horis exhibere. Exemplum Vnum & alterum adsuetum assignabo.
℞. Vini ribium ℥ijs Vini granatorum acidorum Vnciam vnam & semis, Syrupi de succo Limonum, vnciam vnam, Syrupi de scordio compositi, Florum papaueris erratici, ana Vnciam vnam semis, de semperuiuo compositi, Vncias duas semis, Aquarum stillatitiarum Semperuiui compositi, Vncias tres, Florum papaueris erratici, Nympheæ, Acetosæ, ana Vnciam vnam semis, Misce,

Quibus

Quibus nonnulli Salis prunellæ ſcrupulos quatuor addunt. Aliud hoc eſt. ℞. Syrupi de ſemperuiuo compoſiti, Vncias duas, de Fragis, de rubo Ideo, ana drachmas ſex, de acetoſellæ ſucco, de ſucco Limonum, ana Vnciam vnam, Vini granatorum, Vnciam vnam ſemis, Vini ribium, Vncias duas ſtillatitii, ſemperuiui compoſiti, Acetoſæ, endiuiæ, Taraxaci, ſcordii ana Vnciam vnam, ſpiritus Vitrioli quantum ſatis pro acore grato. Vtimur his mixturis ter, quaterue in die ac nocte, in illis quibus febris hæc cutim non commaculat; addentes nonnunquam ſpecierum diamargaritar. frigidar.: aut de Gemmis frigidarum, ſcrupulum vnum doſi, quæ eſt Vnciæ duæ, treſuè, Salis prunellæ vſus, in domo elemoſinario ægrorum, multus & frequens eſt, in aquis ſupra annotatis, vbi & ſudorem prolicit, calorem mitigat, prunam extinguit, Corpus humectat, & frequentiori vſu aluum ſoluit, vrinas optimè mouet. Plura qui de ſale hoc deſiderat, legat Fiorouantem, Quercetanum & alios. In potu decoctum Cerui eſt, malentes

Sal prunellæ.

Potus.

4.cõsil. 21. 2.cõsil. 27. sequi Cratonẽ, qui Cardiacum cum Palmario dixit, & putredini resistens, ac diaphoreticum & diureticum, quàm Oberndorferum hæc ridentem. Gnari cornu cerui spiritus vitales non reparari, nec sua sabulosa substantia, nec vi siccante, quam decocto dat; sed hac vi coërceri spiritus vitales vagantes: nec vllam qualitatem saporis odorisué dari ab eo aquæ, cum ipsum eis destituatur. Verùm eo nomine decoqui, vt aqua hæc siccitatis particeps & vi resistendi malignitati, ac refrigerandi & figendi spiritus, morbo eiusq; causis omninò resistat, putredinisq; promotionem impediat. Damnus etiam alteratam hanc aquam vel Spiritu vitrioli, vel Iulebo tali ℞. Vini granatorum acidorum Vncias tres, Vini ribium Vncias duas, Syrupi granatorum dulcium, Limonum, ana vnciam vnam semis, misce. Quidam addunt Iulebum rosatum. Vires refocillamus

Virium refectio. deniq;, Confectione Alkermes, Mesuæi, & Nostradami, Margaritis præparatis, & resolutis, Corallis præparatis, Smaragdo præparato, Lapide bezoar, osse

osse de corde cerui, speciebus cordialibus, modò in potu cum syrupis cordialibus superius citatis aqua dilutis; modò cum consuetuis cordialibus; modò in aquis solis cordialibus, aut cum brodio carnis, quantum mucro cultri capit ex pulueribus. Tussi Tab. diatragacanthi, dia Ireos, Syrvpum de liquiritia, de Granatis dulcibus &c. opponimus. Quæ dysenteriæ, diarrheæ, pleuritidi, Anginæ adplicantur peculiarem requirunt codicem, & horum vsus & adplicatio librum. Hisce igitur acquiesce, Scholii limites transgressus sum, Librum scribere non placuit.

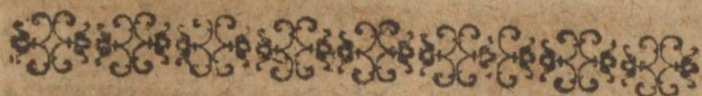

CASVS SEPTIMVS.

MICTIO SANGVINIS *in variolis lethalis.*

CVm anno MDCXIX. Augustæ grassarentur pustulæ illæ, quas variolas quidam dicunt, malignæ; filius cuiusdam mei adfinis ijsdem adfligebatur, cum Synocha, accedente Comate; vocatus malignitatem magnam ex pulsu, pustularumq; colore plumbeo, item ex stigmatibus maculosis, circa pustulas quę erant, fuscis tandemq; nigris collegi, & tertio die mortem prædixi: quarti initio sanguinem minxit, inquietus fuit, aphonos à tertiæ diei principio, ad horam expirationis, quæ fuit duodecima à sanguinis mictione; morbi verò die quarto; Natus annos septem Spei bonæ indolis.

CASVS

CASVS OCTAVVS.

EXCRETIONES SANguinis ἄνω, & κάτω in exanthematibus lethales.

CVm anno MDCXXII. variolæ grassarentur, primo Augusti vocatus fui ad nobilis cuiusdam Senatoris nostratis filium quindecim circiter annorum, sexta die decumbentem ex variolis, quæ pustulæ eleuatæ non fuére, sed cinctæ hinc inde stygmatibus petechialibus, puniceis pluribus, cœruleis, In prima visitatione vrina ostensa fuit copiosa, sanguine per totum commista; deinde secessus, qui fuit sanguis syncerus; tertiò sanguinis spumosi reiectio; quartò vidi & sanguine stillare nares, & gingiuas eo cruentari: pulsus fuit interceptus, ab alexipharmaco habuit deterius, lipothomia, dispnœa, pectoris angustia, virium prostratio maxima, tandem eodem die, post epilepticos aliquos insultus, mors.

SCHOLION.

MAlignitatis ſoboles & mortis prodromi hæc crueta calamitoſa ſymptoma fuére; feruoris & infectionis ſanguinis ichoroſi fœtus. Mirum itaq; non eſt ſi id vndè refectio expectatur, toxicum eſt, vires inſurgentes in hoſtem delaſſatæ, pro vitio vitam eiiciunt & ſanguinem, qui ipſi pabulum & ſpiritum præbere debet, cum veneno quod vehit exturbent. Mobilis enim & agitatus in vaſis ſanguis quodam orgaſmo expulſoria petit loca, renes, alvum, nares, palatum, natura nimis fatigata ſecernere amicum ab inimico neſciens, ambos perdit, vitamq; cum ſpiritu vnà cum hoſte eiicit. Puerorum quidem ſanguis mitis eſt, pituitoſuſq;, qui pro alimonia abſumitur, & ad incrementum ſeruit multum; vnde ipſis Orgaſmos rarior eſt in ſanguine, acutique morbi vt pleuriſes inſolentiores. At duo hæc exempla furentem ſanguinis motum aptè depingunt, & vt in innocenti quaſi ætate etiam nocentia vigeant & graſſentur in corpus mala edocent. Videantur ſimilia apud Platterum Tract. 3. c. 10. vbi ſcribit: puellulam in febre peſtilentiali

totas

totas matulas impleuisse paulò antè obitum. Wittichium lib. de Vrinis c. 28. Forestum, qui ex Gartialopio citat, & literas Henrici à Bra.

CASVS NONVS.

DEIECTIO ET MICTIO *cruenta in variolis efflorescentibus lethalis.*

PVella quædam duodecim annorum, cum in eis ędibus variolæ grassarentur, incidit in dolores dorsi & abdominis cum lassitudine totius, febreq; synocha, dolore capitis, altera die deiectiones paululum crebriores, maculæ instar variolarum efflorescentium: tertia vocatus ostensum fuit excrementum sanguineum, mictio permixta deiectioni; statim cordialibus alexipharmacis exhibitis, ℞. spec. liberantis scrupulum vnum semis, corallorum rubrorum præparat. Scrupulum semis, Elect. Diascordij Fracastorii, scrupulum vnum semis, syrupi de limonibus drachmas tres, aquæ cardui benedicti, tormentillæ an. q. 5. fiat potio;

pro-

promouere virus ad cutim & orgaſmum ſanguinis temperare volui. Pulverem etiam hunc ſtegnoticum, cordialem, alexipharmacum ſæpiùs in potu & iure carnis juſſi dare, quantum cultri capit mucro. ℞. Corallorum rubrorum præparatorũ, ſcrupulum vnum, Corneoli præparati, ſcrupulum ſemis, Cornu cerui vſti, ſcrupulum vnum, nucis myriſticæ, ſcrupulum ſemis, Margaritæ præparatæ, ſcrupulum ſemis, Scorzoneræ Germanicæ, ſcrupulum ſemis, miſce, fiat pulviſculus. Ægra admiſit omnia ægrè. Quarta eadem repetita ſunt, at peius habuit; prodiére enim per totum corpus maculæ puniceæ, plumbeæ, cœruleæ, nec in puſtulas ſurrexére: quinta die totum corpus his maculis variegatum, eadem cruenta excretio, & copioſa, qua etiam die obdormiuit placidè. Diſpoſitionem habuit antea ad hecticam, ſeceſſus etiam ſanæ fuerunt fœtidi, caput humidiſſimum, fluida ſcabiè ſæpiùs infeſtatum. Actum anno 1622. 22. Septembris.

SCHOLION.

Dolor dorſi Variolarũ primariũ

DOlere dorſum & abdomen in variolis incipientibus notum, vnde magni

gni nominis medicus noſtrâs ex dolore dorſi & oculis humidis prædixit, ſynocha præſente, imminentes variolas. Et ſanè ibi ſi morbus vbi dolor; fomes variolarum in abdomine & dorſo latitabit. Repit enim per dorſum vena & arteria magna, in quibus ſanguis ebulliens malignus acres vapores ad neruos & membranas vicinas ablegat, qui lancinando eas, dolores hos cauſant. Ad quos ſi anxietas & æſtus accedit maiorem malignitatem denotāt teſte Hippocrate in Coăcis N. 322. & 323. Natura verò his doloribus fatigata, cum ad cutim pellere noxium inualida, renibus & vtero in puellis maximè obtrudit, qui à ſanguine maligno, feruido acri ſtimulantur, ad expellendum excitantur. Et fortè hæc eſt cauſa, quod Wierus in febre maligna dorſi dolores lethales & mórtis ſignum dixit, cum hos in mulieribus menſtrua ſubſequantur. Difficiles ſaltim dixit Hippocrates illos morbos, qui initium à dorſi dolore habent. 309. Coac. Platterus citato ſæpiùs loco ſanguinis mictum, loco menſtruorum obſeruavit. Quod & nos in puellis quibus ætas menſtrua negavit, obſervavimus, vt cruentas emiſerint vrinas. Abdomi-

ſignum, Fracaſt. l. de contag. m. 1. c. 2. Mercur. de morb. puer Foreſt. obſ. lib. 6. ſch. 44 Paſchaſius. D. Ldel. 3. Feb. c 8. Omnibonus, Cokkins. Rondol.

Doloris abdominis causa.

dominis autem dolor alia de causa oritur.

Ætas vorax, patrona cacochymicæ vbertatis in abdomine, quæ à feruore ignis maligni agitata ebullit, nec ob aluũ siccã egredi valens, distendit intestina, lancinat ea, vellicat, rodit, pro vt humoris putrescentis est conditio: quod obseruare licet, dum natura superato maligno in venis, & ad cutim propulso, saburrã hanc adgreditur, quæ fœda, putrida, malè olens, eiicitur. Dicemus igitur hos dolores in intestinis fieri? nam docente Lidelio, eæ læduntur partes quarum actiones læsæ sunt; adstipulante Galeno. Sequuntur autem hæc tormina abdominis sæpiùs diarrhæa, aut dysenteria (vt & in nostra ægra) quare prudens Medicus hos dolores dum videt, caueat ea quæ fortem alvi fluxũ causant. Nam ab eo qui curat nullum malum inferri debet; satis enim sunt quæ à morbo adsunt, verùm vt bonum aliquid præstet pro viribus curandum. Hipp. lib. de Adfect. Dedecus porrò est fateri morbum hunc vt plurimum apud nos regi à mulieribus, Medicosq; non nisi imminente aliquo calamitoso symptomate vocari: quãvis prudentiores tertia, aut quarta vocẽt.

Siccam aluũ vt plurimum habere Mercurialis, Lidelius. Videatur D. Lidelius l. c. & Platt. Tr. 2. p. 18.

Cura Variolarum Augustæ.

Qui

Qui Alvum, vocati, adstrictam, balano, clysmate, Brodio laxativo cybebarũ, aut syrupo rosato in decenti quanto laxant: subiiciendo medicamentum propulsoriũ quod corroborat, & vi manifesta putredinis humidum siccat, occultaq; malignitatem pellit; qualia inter simplicia, Lemnia terra & Silesiæ argilla, bolus armena, Lapis bezoar. Inter composita; Puluis ruber Pannonicus, sic dictus, quia Vienẽsis chirurgus eũ Generoso Antonio Fuggero communicauit, quem excellentissimus Christophorus Heüberger Medicus olim Augustanus correxit, & Dispensatorio nostro inseruit duplicẽ, vsitatior tamen prior est, cum posterior camphoram habeat, cuius vsus in dolore capitis nullus esse debet, monitore Cratone 2. Cõsil. 18. Ruber est à bolo; munit Cor à malignis vaporibus, arcẽs ac oppugnans illos, pellendo ad cutim. Tutissimum sanè medicamentum, cuivis ætati, sexui aptum: familiarissimum nostratibus, qui eum pro panacæa in malignis synochis volunt. Itaq; doctis, indoctis pariter sacra quasi anchora, ad quam mulieres, ac inter illas infantium mastigiæ in omni calore infantium, seu sit à dentitione, seu catharro, aut qua-

Medicamẽta propulsoria.

vis

vis ex causa, quin & in suspicione alicuius contagiosæ febris, aptè seu ineptè confugiunt: earum linguæ huius puluisculi nomine tumidæ, gula turgida, pulmones inflati sunt; quamvis nunc Lapide bezoär magis turgeant. Nænias harum non moramur, scimꝰ cardiacas, alexypharmacas, putredini resistentes facultates eius, ob quas à Scrupulo semis, ad drachmam vnã pro ætatis modo & mali vigore exhibemus, modo cũ aqua conueniente, aut cũ Syrupo Scordii simplici aut composito, Syrupo de Limonibus, vel acetositatis citri, dissolutis cum aqua cerasorum, Cardui benedicti, Acetosæ, Scc dii, Tiliæ, Petasititis, pro intentione Medici & indigitatione judicantis. Suffraganei huius pulueris sunt sæpè Species Liberantis, quarũ descriptio parum differt à pulueris Ditioribus, species de hyacintho, aut de gemis frigidis, si calor synochæ intensior, cum syrupis & aquis miscemꝰ: & vt exigua dosis avidior ac gratior sit infantibus, Lapidem bezoar addimus. Plurimos novi qui in his malis, vt & in febribus malignis parum, aut nihil huic lapidi tribuant, at hos experientia, & autoritas Gartiæ confundunt. Indis exanthematibus laborantibus qui

Lapis bezoar.

qui ſcribit exhiberi. Licuit mihi id obſeruare Anno M D C V I. cum variolæ & morbilli maligniores graſſarentur, & quędam puellula morbillis variegata aëri matutino ſe exponeret, regreſſi ad cor lipothimiam & anxioſum ſpiritum cauſarunt, præſentem itaq; Lapidem bezoar ad grana quinq; in brodio carnis, & quidem ob diſputationem quæ mihi tum cum Minderero erat, qui omnem effectũ in his febribus Lapidis adſcriberet ſocijs medicamentis exhibui, poſt horam egreſſi ſunt rubentes cum virium alleuiatione inſigni. Præſtantiſſimum hoc alexipharmacum, nobile cardiacum, in quauis malignitate Epidemica locum habet, Hercule Saxonia licèt reclamãte. Credimus nos Auguſtani multiplici experientiæ, & autoritatibus Gartiæ, Monardis, Manlii, vt eſt in Epiſt. Crat. lib. 5. Epiſt. 23. Mercati, Lacunę, Amati.

Displicet tamen quoſdam hoc lapide impudenter an imprudenter abuti, vt in quovis periculoſo adfectu, & in ipſo quaſi agone exhibeant, ac non liceret ditiorib9 mori ſine ſumptu. Potus eſt decoctum Cornu Cervi; rariſſimè lentium, neſcientes aliam vim aut energiã ipſarum in hoc

morbo, quàm eam, quæ à phantastica signatura petitur externa: interna autem eius anatomia ex sequentibus versibus colligi potest,

Castor Durante in tressoro della sanita. Videatur A. Lusit. Cent. 3 c. 18. in schol. & in Diosc. lib. 1. c. 101.

Lens oculis nocua est, stomachoq; adstringit & inflat;
Nō benè concoquitur, somnia tetra facit.
Alvus ab igne levi lentis siccata tumescit,
Hordea si reddant, dic Medice iñocuam.
Illa melancholicos (neruis inimica, ocellis,
Nec satis est) morbos, somnia dura mouet.
Scilicet extollat pelusia munera Nilus,
Dulcia si addideris toxica dira facis.

Quomodo igitur cum caricis, aut tragacantho coctæ proderint, cum inflent, incrassent, & alvum adstringant, quæ hic morbus non expetit. Valeant igitur cum suis lentibus Arabes, nos Antitoxicum cornu Cervi in potu damus. Exhibentur etiam inter propulsoria, emulsiones ex seminibus Napi, citri, cardui benedicti, acetosæ, cum aquis alexipharmacis febrifugis factæ, & tabulis manus Christi dulcoratæ. Fauces muniuntur mucilagine seminis cotoneorum, mixta cum Syrupo è succo florum violarum, aut liquiritiæ: In tussi oleum amygdalarum dulcium recens cum saccharo cando datur, aut syrupus

Symptomatum correctio.

pus de borraginis floribus, ſujubinus &c. Oculi auro, ſaphyro terguntur, aut croci flauo pinguntur; fortè conſuetudini magis vt ſatisfiat, quàm indicationi. Rariſſimè rumpuntur puſtulę, aut vi aperiuntur, niſi ipſi ægri fricando id faciant. Si quæ ſymptomata maiora, manus potentiores poſtulant, illis ex arte porriguntur; his communiter vtimur, conantes præſtare aliquid boni pro viribus, ſin morbi magnitudine æger ſuperetur, culpa noſtra vt non fiat curantes, vt & noſtræ ægræ accidit, cui morbus cum calamitoſis ſymptomatibus incœpit & ad finem præcipitanter properauit. Nec in tenero hoc corpore & debili mirum, quod par tali oneri nõ fuit, ſed à morbo victo ſuccubuit, vnde potius petechialia ſtygmata, quàm eleuatas puſtulas protruſit, & ſanguinem per ſeceſſum perdidit. Petechiales autem maculas non ſaltim in hac & ſuperiori ægro vnà cum puſtulis variolarum videre licuit, ſed & in pluribus aliis quibus virus & contagium maius ſanguinem infecit. Periére verò omnes vno excepto, cui & puſtulæ & maculæ boni coloris fuerunt, & abſceſſus reliquias mali in pedem rapuit. Quin cum in eadem domo plures

variolis laborarent, quoſdam ſolis febribus ſynochis malignis ſine aut cum maculis fuiſſe infeſtatos: quod & mihi puero contigit; qui malui in ea ætate laborare variolis, ideoq; ſororis vterinæ infectæ variolis, menſæ & lecti ſocius eſſe volui; at me cauſos prehendit, ſine puſtulis & maculis, nullam fortè analogiam in me reperiens ad hoc malum. Videant igitur accuſatores menſtrui ſanguinis, aſſertoresq; eius malignitatis, quid analogiæ habeat ſanguis maternus cum hoc morbo. Certè & ego ipſe in vtero matris eo nutritus fui, nec hactenus etiam inter tot viſitationes ægrorum gratia diuina tale quid paſſus ſum. Digni ſanè huius monſtroſæ opinionis fautores, vt cum Hallenſi Acidobraſſicano Medico educati venenato ſanguine, virus & vitium maledicum euomant & rurſus deglutiant: Iniurij in matres, & earum ſanguinem quo nutriti ſunt. Aliter enim noſter ſentit Hippocrates, lib. de Morb. Mul. 1. Vbi vterum geſtat mulier, tota pallida redditur, quoniam qui in ea eſt purus ſanguis ſemper quotidiè aliquantillum ſtillat, & ad fœtum fertur, eiq; in alimentum cedit.

An ſanguis quo nutritur infans purus ſit.

CASVS

CASVS DECIMVS.

SANGVINIS DEIECTIO *in Febre maligna lethalis.*

IVuencula annorum quindecim continua laborauit febre non ſine malignitate. Morbus mitioribus ſymptomatibus prodiens, otontalgia, ſiniſtri hypochondrij dolore, laſſitudine totius, cum febre non manifeſta, malignitatem occultabat, & Medicum cum aſtantibus ab omni ſuſpicione alicuius mali abducebat. Aperientibus igitur meſenterij, vias ſpleneticis dictis & fomite morbi exacerbato purgantibus, cholagogis, & melanagogis, febris prodiit, vires proſternens ſummè, lipothomiam cauſans, aliaq́; calamitoſa ſymptomata: vocatus igitur pro adſtante, Medico domeſtico, deprehendi febrem cauſum ſpuriam, cum lipothomijs, leui delirio, diarrhæa, cum ſanguinis floridi deiectione, à qua hora duodecima placidè obdormiuit. Prognoſtico noſtro ſubſcribendo ſatisfaciens. Actum 18. Octobris anno 1621.

SCHOLION.

INvadit Maligna hæc febris quoſdam, ita ſubdolè, hoſtis vt vix agnoſcatur, imò ſæpius negligatur: donec aſſumptis viribus tanquam per cuniculos irrepens, prodeat, proſternat ac vim peſſundet vitalem. Patritius quondam noſtras fuit, cui defluxio ad malam & dentes erat, his dolor, illi tumor moleſtus, febris ſubdola diariam mentiens: at purgato corpore, febrilis malignitas petechialis, ſemota larua, adparuit. Nullæ infectionis tùm in vrbe rumor, præter exanthematum puerorum. Et ego horrore maximo, cum calore totius incepi ægrotare noctu cubitum me conferens, media nocte ad conſobrinam vocatus, ſudore prægnans ſurgo, in conclaui ſeu cubiculo frigido per horas tres morans, nihil melius habui, manè poſtquam per aliquot horas dormiuiſſem, dolorem ſtomachi inſolentem percipio, eo materiam repulſam eſſe mihi perſuadens, maximè cum inuitus Cyathum muſti licet generoſi hauſerim, à quo & nauſea & aliqualis dolor ſtatim exorta eſſent: ideoq; pilulis vſus ſum de hierà picra & aſſaieret mixtis, ante cœnã: at in-

at ingrauescente per noctem dolore, manè vomitorium & deiectorium simul sumsi, plus deieci, quàm reieci, Periculum euitasse me credens, cum munia Medica sine labore obirem, visitando ægros, ascendēdo libero spiritu scalas, idq; per triduum: constabat iis diebus adpetitus. At quinta die lipothomias leues & sexta die anorexiam cum diarrhæa copiosa & virium magno lapsú, sensi: naturam rhabarbaro in substantia adiuuare volui. Quo die febris se manifestauit maligna, sed ita subdolè, vt ex sola virium jactura illud auguratus fuerim, quamuis fœtida copiosa ac crebra deiectio (triduo n. plus quàm quadraginta sedes habui) me magis fatigarit: quarta ab vltima inuasione totum corpus pruriebat, vires prostratæ erant, petechiæ à leui expulsorio prodibant, rursus delitescentes, fortioribus adiuuata Natura protrusit cum sudore multo & fœtido; delirium leue maximè à somno, Coma non somnolentum. Decima quarta post multos sudores crisis expuendo venit. Tussis enim fuit principium & finis, quamuis in hoc screatus magis me vexarit: scabies cutim exulcerauit non humida; vita viuidior rediit.

Morbus certè hic latentia ſæpiùs habet ſeminaria, quæ diutiùs circumferuntur, & laſſitudine, grauitate capitis, aut catharroſis ſymptomatibus ſaltim adfligũt.

Cur purgãtia Medici Germani in omnib⁹ morbis præmittunt.

Medicus itaq;, nulla dum infectio in vrbe eſt, haud cogitat de maligna contagione, & ſtatim ſaburram alui, quam Germani ab educatione voraces & ob regionis intemperiem calidiores ventres habentes, facilè colligunt; purgantibus pharmacis adgreditur, quæ ſanguinem aut infectum exagitant, aut eum cum ſpiritibus accendunt; maximè ſi illorum qualitas peior eſt, aut inepta exhibitio. Quamuis etiã benigna & leniendo mouentia aluum pharmaca, ſæuiora promouere poſſint ſymptomata, ideò quia ſarcina quæ robur naturæ præmebat exonerata eſt, ita vt natura potentior facta vndiq; hoſtem ſectetur & aſſiliat, concoquere, quod coctionem recipere valet, tentet, aut immorigerum expellat, vnde petechiæ, maculæ, bubones in inguinibus & axillis &c. ſubſequuntur. Videatur Augenius lib. 3. Epiſt. 2. Hippocrates lib. 3. Epid. 3. ait in febre ſua Cauſo, purgationes plurimos læsiſſe, quia fit quædam violenta humorum corruptorum & malignorum commotio:

Cur poſt purgationẽ ſæpius febris maligna prodeat.

motio; qui furientes, alvos faciunt turbatas, quibus varia eiiciuntur, quod in me & aliis videre licuit. Quare cauti nos aut clysmate, aut leni & adstringente purgante in principio alvum adperimus, in nostris maximè regionibus, vbi hypochondria magis farcta sunt; quæ alexipharmacis corrigi possunt frigidisq;, ex classe potiùs vegetabilium quàm alia; vt sunt Carduus benedictus, Scordium, Angelica & quæ similia, non lapide bezoar, quem ineptè quidam suis commiscuit pilulis, multò minùs Theriaca, aut terra sigillata. Vnde Valesius ad 4. Epid 67. ait, deiectiones in ita adfectis, sc. causo, multò sæpius vidimus prodesse citatas pharmaco, quàm spontè fluentes. Quia in talibus natura extrorsum nititur, introrsũ ergò ire spontè succos, magnæ debilitatis est. Trahi verò pharmaco non item. Quia quod à causa externa fit, non est quod imputetur adfectioni. Expurgare ergò inter initia plurimos horum iuuit, atq; adeò per totum morbum procurare, ne aluus adstricta sit, quia nulla ratione melius præcauetur capiti, à quo omnes ferè huiusmodi periclitantur. Lib. Epid. 7. p. 77. ait obseruatum fuisse alui

Quibus purgantia corrigẽda.

ſubductiones vtiles fuiſſe & neceſſarias in principio, tametſi neque per ſcammoneam, vt in Acut. 4. neque per tapſiam vt in hoc textu Hippocrates ſcribit, aut aliud eiuſmodi; ſed per mitiora medicamenta aut acres clyſteres purgati fuerunt.

Fortia enim medicamenta ob febrilem ardorem habent nullum locum, ſed de his ſuperius Scholio Caſus ſexti abundanter. At vt plurimum alvi turbati ſunt, ſtatim in principio, ita vt fœtida ac corrupta diuerſimoda ſine remiſſione morbi, ſine virium etiam magno lapſu, imò multis alvus humida toto morbi curſu profuit, vnde negabat ſiſtendam alvum fuiſſe 2. Epid. 3. Sic Menandrum putat ideò non riguiſſe judicatum, quia venter circa principium tenuia reddebat. 4. Epid. 67. Sed cruenta deiectio in malis præcipitibus mala ſemper judicatur, Prænot. Coac. aph. 602. & ſanguis ſplendidus alvo per ſeceſſum reiectus, malo eſt, præſertim ſi dolor aliquis adeſt. ibid. aph. 605. item 608. 610. 612. &c. Sanè quæ deiectio conferre debet, facilis ſit, abſque dolore, cum morbi alleuiatione, ſine jactura virium, 4. aph. 47. qualis ægræ no-

ſtræ

ſtræ non fuit. Vbi poſt ſynceri cruoris excretionem vires manus morbo victori dederunt, ſignum debilitatis virtutis, & vaſis rupti, exeſi, aut nimium dilatati. Etſi lienis doloris ſuſpicio, ob hypochondrij ſiniſtri ſenſum triſtem, de viſceris alicuius vitio ſuſpicionem excitare poſſet: tamen cum lienoſis dyſenteria bona ſit 6. aph. 43. & 48. non id arbitror, quin puto eandem huius deiectionis eſſe cauſam, quæ ſuperius mictioni adſcripta fuit cruentæ: nempe malignitas, quæ in meſenterio & venis portæ ebullire ſanguinem fecit, vt in mictione in vena caua.

Sinceram, atram, cruentam deiectionem in hydropica gibboſa vidi, quæ plumbea adparens ob ſuffocationem, tertio die expirauit.

DECAS

DECAS SECVNDA.

CASVS PRIMVS.

DEIECTIO CRVENTA *salutaris.*

Nobilis quædam æstate Anni 1621. Laboravit paroxyſmis febris cuiuſdam erraticæ, cuius typus ad nullum genus febris verè referri potuit, Syrupo aperiente corpus præparatum & pharmaco purgatum, liberam ſe à febre credidit, cū paroxyſmi latitarent, & Medico & Medicinis amicum dixit vale. At poſt ſeptimanam vnam aut alteram, egeſſit cum leuiſſimis torminibus copioſum ſatis ſanguinem, grumoſum modò ſimplicem, modò cum ſtercore, cum terrore ob viſum cruentum, & laſſitudine.

Huic medicamenta dedi ſtringentia leuiter & purgantia morbidā materiam, vt ℞. Rhabarbari leuiter vſtulati, drachmam vnam, Syrupi Myrtini compoſiti, Cotoneorum, ana vnciam ſemis, aquæ Planta-

Plantaginis, quantum ſatis, fiat potio: qua purgati ſunt grumi. Veſperi exhibui pulverem ſtegnoticum, ad ſcrupulos duos in vino rubro. Manè idem repetitus. In cibo juſſi eſſe carnem vitulinam aſſatam, & ei9 pedes elixos, aliaq́; exiccantia, incraſſantia: Vinum in potu rubrum. Conualuit, ac commodè nunc vivit.

CASVS SECVNDVS.

DEIECTIO CRVENTA *ſalutaris.*

PAtritius quidam Auguſtanus, dignitatis conſularis, in ſuo prędio cū eſſet, laſſus ex deambulatione domum venit, alvum coactus exoneraυit, non abſq; leui lipothomia, tamē abſq; torminibus; idq́; factū eſt ſæpius. Materia inſpecta ſanguinis colorem habebat, liquida erat, cruentaq́; cum ſanguinis grumis, coloris nigri: quantitas eius ad libras ſex aut plures æſtimata fuit: pituitæ vomitus vt & potus in ipſo conatu egerendi adfuit, non ſanguinis. Hanc excretionem præceſſit ſpiritus anhelans, dolor in dorſo, & hypochondrijs, & latere ſiniſtro, isq́; gravativ9. Hac excretione malū omne ceſſit, & corpus factum eſt robuſtius & vegetum.

SCHO.

SCHOLION.

FVnestis fausta subiicere grata erit mutatio, ita hi & qui sequuntur casus in hac decade albi lapilli nota, vt illi nigri gaudebunt. Cum priores promotiones Symptomaticæ, hæ criticæ fuerint. Nobilis enim illa matrona sanguinem deiecit copiosum, grumosum, simplicem, & nonnunquam stercore coinquinatum, cum leuissimis torminibus, ob febris erraticæ causæ separationem, & menstruorum parciorem purgationem. Fuit autem magis cacochymica, quàm plethorica, vt quæ hyeme præterita scabie sicca laborarit, & trienio antea puellam pepererit, quæ in ipsis matris puerperii septimanis quartana laborare cœpit, qua adflicta tenella fuit integro anno. Quare huic melancholici fæcis saburram, & obstructiones mesaraicarum venarum cum visceribus fuisse opinabile: quum depletio huius sanguinis ita proficua fuerit, vt ea omnis febris & obstructionum focus sublata sint: maximè quod residuum esse potuisset cum Rhabarbaro extrusum sit. Idem fluxus fuit in patritio illo, cuius tamen febris occasio non fuit: quin habitus

tus melancholicus &corpus cacochymicum, vbertatem ſucci melancholici detinens: quod ſub plumbeus faciei color, ac inflatio eius, ſpiritus ex alto ductus, inflatio præcordiorum, hypochondrii ſiniſtri grauitas ſignificabant. Fouebant hęc Vita ſedentaria, quieta, meridianus ſomnus, & diuturnus, lucubrationes aut epulæ nocturnæ. His enim perfecta impeditur coctio in viſceribus, fœces pro alimento gignuntur, quæ oc craſſitiem pigræ in vaſis meſenterii morantur, replent, obſtruunt, & nonnunquam à ſagaci Natura per ramum meſenterii, proximum inteſtinis, in ea deponuntur, ambo Viſcera nè à ſaburra lædantur. Hunc ſiquidem ramum Laurentius ad hoc opus à Natura conſtructum prædicat: Hæmatyra igitur hæc dyſenteria, lienoſis omnibus bona 6. aph. 48. [quales & noſtri ægri fuére, quibus longo tempore, venæ & meſenterii & viſcerum craſſo, feculento, melancholico ſucco fuerunt infarctæ & obſtructæ] à multis morbis & noſtros ęgros vindicauit, vt diſci poteſt ex 6. Epid. 3. c. 33. cum per loca facta ſit conferentia & convenientia, vt pote hæmorrhoides. Quas Natura formauit duplices; Internas & ex-

Lib. 1. Anat. c. 14.

Vide Heurnium ad hûc aphoriſmum & Fiſcherum ad 6. aph. 43.

Bauch. lib. Anat. 1. c. 15.

R. Solinander 1. conſ. 14.

& externas: has ab hypogaſtrica deduxit, quæ eſt ramus venæ cauę deſcendentis ad os ſacrum, qui dicitur truncus iliacus, & inteſtini recti muſculis implantaui. Illas à vena meſenterica ſiniſtra, quæ à portæ ramo, qui humilior eſt & amplior produxit. & ramum inſignem habet ſecundum coli finem ſub inteſtino recto deſcendentem, qui multis ſurculis exiguis orbiculatim extremum recti complectitur; à quibus ſanguis fœculentus nimium redundans deponitur, qui à viſceribus incõcoctus, rudis, inquinatus aut ſuperaſſatus vinci non potuit, nec ob craſſitiem diſtribui, qualis vt plurimum in ſpleneticis eſt. Quamuis & ſeroſus per eas deponatur ac tenuis vt in hæpatico fluxu videre eſt. Cum ſcilicet viſcerum labor in coquendo & diſtribuendo chylo hallucinatur. Crudus itaq; ſanguis eſt & minus elaboratus, quem vulgari opinione melancholiam excrementitiam dicunt, in ſanguificationis Officina nondum ad omnes probas progreſſus, ſed à viſceribus in meſaraica vaſa eructatus. E contra coctus & mitificatus eſt ille ſanguis quem externæ dant, qui omnes cõfectiones ſanguinis in hepate prætergreſſus eſt. Qualis

R. Solinãder ſ. 4. c. 20. C. C. Bauch. 1 Anat. c. 15. Hollerius de Morb. inter. c. 55. Valeſius & Duretus in ſcholio.

ille

ille sanguis non fuit, qui ab his prodiit ægris, sed fœculento similis, saburra mesenterij, quæ vinci à Naturali calore nequiuit, & expurgari desiderauit, vnde in nobili femina febris fomitem, in viro obstructiones viscerum abstulit. Maior itaq; metus quàm periculum adfuit. At si vt signum hoc exiens consideramus, nota erit sanguificæ officinæ dispositionis malæ: cum vt scribit Reinerus Solinander; qui istis hæmorrhoidibus internis ex ramo venæ portæ descendentibus adfecti sunt, faciliùs siuè suppressæ plus æquo sint, siue nimium fluant, hydrope tentari solent. Et nobilissimi illius patritij habitus sufflatus videbatur, ideoq; Thermis iussi vti Zellensibus, gnarus iis olim proficuè vsum fuisse. Lienis & hepatis vias ad perire seratas, ipsa mixtura ex cupro, alumine, & sulphure ac Experientia edocent. Conducere hypochondriaco nobili summè credidi, nec spem fuisse vanam euentus docuit Fœmina nobilis euacuata hac hæmatira dysenteria, & rhabarbaro adiuta, à febre liberata fuit, conualuit & Concepit. Vidi etiam quadragenario multò maiorem feminam cui similis fluxus non liquidus,

loc. cit.

ſed grumoſus fuit, corpore cacochymico, & menſtruis declinantibus ob ætatem, quo per duas aut tres ſeptimanas adfligebatur ita fortiter, vt ſe in lecto detinere cogeretur, Medicis ac adſtantibus terrorem incuſſit: in conſilium ego vocatus juſſi adgredi hoſtem purgantibus adſtringendo, qualis virtus eſt Rhabarbari & myriobalanorum, nec malè ceſſit. Placuit tamen & potu reficiente & adſtringente vires reſarcire, qualis hic fuit: ℞. Vini Cretici, Vncias quatuor, vini Cotoneorum, libram ſemis, Vini granatorum vncias quatuor, Aquæ Plantaginis, vncias tres, Manus chriſti perlatæ, vncias tres, facta ebullitione clarificetur, & adde aquæ cinamomi, vnciam ſemis, Miſce, dabantur cochlearia duo aut tria pro vice. Viuit adhuc ſana, multis annis, nunc ſenex. Haud igitur mirum, per has venas cum fortior Natura ſaburram deponat, liberari à multis etiam terrificis ſymptomatibus homines, quorum temperamentum morbidum & viſcera malè habent, humores apti ſunt vt matrices fiant morborum. Verus igitur Medicus, miniſter naturæ, eam juvare, dum operatur ritè, nō impedire, debet. Ex habitu, à circumferen-

ferentiaq; totius ad mesenterij eloacam, sæpius copiosa deponitur saburra, quæ à natura victrice secreta, per hæmorrhoides tam internas, quàm externas protruduntur, maiori sæpè cum metu, quàm periculo, maximè si calamitosa symptomata absunt, & morbus virtuti victrici cessit.

CASVS TERTIVS.

DEIECTIO VARIA CRVENTA *diuturna salutaris.*

NObilissimus quidã Dominus præterito autumno anthrace & tuberculo apostematoso in abdomine laboravit, quibus aliqualiter curatis, successit scabies sicca cũ pruritu multo & cum sanguine profluente à frictione: quam purgando, venam aperiendo, & balneo laconico in quo cutem succo radicis laparij acuti syluestris & aceto fricauit, abigere tentauit. His sopitis, maius & diuturnius malum prodijt. Mensibus enim quatuor habuit deiectiones multas, coloris varij, inprimis cineritij, nigri & flavi, quæ post primum somnum prodierunt: has secuta est deiectio cruenta, mucosa, purulenta, sine torminibus, sine

tenesmo, aut vlcere seu excoriatione ani, absq; manifesta febre. Habitus corporis parum mutatus, faciei color satis bonus, vires debiles leviter, exiguus, idq; rarissimè, ante egestionē in vētre dolor. Vbi necessariò pono locum adfectum, maximè in inferiore, vbi intestina viscera, & mesēteriū locantur. Purulentæ ac cruentæ materiæ excretio signum vomicæ vel abscessus alicuius rupti est, qui in viscere latitare nō potuisset, sine vehementi aliqua febre, quam puris confectio excitasset. At nobilissimus Dominus patiens, nec adstantes, nec Medici ne lentæ febris aliquot vestigium obseruarunt. Exiguus porrò abdominis dolor, tormina ante egestionē nulla, intestina vomica caruisse indicant. Vētriculus dextrè adpetens, optimè concoquens, labem omnem à se remouet. Vnū igitur mesenterium restat, ex quo, copiosa, purulenta, sine dolore, materia in alvū deponi potest; adsunt vasa deferentia, intercapedo est quæ continere potest materiam. Hic itaq; hæsit vomica hæc conclusa, causa multarum obstructionū in mesenterii venis. Vomicam hanc peperit cacochymia, qua his temporib⁹ totum scatebat corpus, nec adhuc immune est, quā

Locus adfectus.

Causa.

Natu-

Natura per varia loca propulſare adgreſſa, ad cutim per anthracem, apoſtematoſum tuberculum, ſcabiem deniq;, at cum maior & vberior eſſet, eius proventus quã vt per hæc loca poſſet expurgari, à prouida Natura emunctorium aliquod maius quæſitum fuit, nec meſenterio vicino deiectionibus loco convenientius accommodius invenit. In hoc igitur humor depoſitus, melancholiam refert, colore, qui in excretis conſpicuus, effectu, quod anthrax, pruritus à ſalſedine in ſcabie, edocent. Opera n. hæc ſunt humoris aduſti. Vita cogitabunda, laborioſa, mente, non corpore, animus ad iram facilis, bilẽ cum pituita mixtam in hoc ægro ſervari, ſigna ſunt. Humor itaq; extra vaſa collectus, in ſpatio, non ipſo corpore meſenterij hærẽs (hoc n. copia egeſtorũ edocet) facile corrupt⁹ fuit, quod n. extra vaſa eſt ex humoribus corrũpitur & in pus mutatur. 6. aph. 20.) quem ſenſim Natura vegeta per alvũ depoſuit, vna cum humore illo fœculẽto, craſſo & ſordido, ſobole obſtructionum: Cruoris verò ſemper aliquid mixtum ideò eſt, quia venę rarò ſincerum humorem ac craſſum abſq; ſanguine deponere poſsũt. Huius cura apta vt inſtitui poſſit, primum

Prognostica. prognostica, pòst Medicamenta vt indicantur proponam. Morbus chronic9 est, quum in loco ciborum ad hepar distributionis, ideoq; inficiendo chylum, materiã feculentam auget, à qua obstructiones in mesenterio; & tantus excrementorũ prouentus, ac tàm varij coloris. Deinde cum non nisi per venas mesaraicas saburra totius corporis in intestina deponatur, tardior fiet ex iis purgatio. Morbus porrò sui

Indicatio. ablationẽ indicat, vt focus materiæ morbificæ sui expurgationem. Quare initium

Cura. faciemus ab reserantib9 venarum mesenterii obstructiones, quæ sunt Ceterach, scolopẽdria, Capillus veneris, agrimonia, Absinthium, Cortices tamaricis, & rad. capparum; radices Cariophyllatæ & apij. His mundificatiua addi possunt, Veronica, Carduus benedict9, Fumaria; Ex quib9 Apozema, vel decoctum, aut vinum cum chalybe præparato fieri potest. Postea purgantibus, abstergentib9, & primas vias saltim euacuantibus agendũ: qualia, Rhabarbarum, Myriobalani citrini & chebuli, Aloës item ritè præparata. Habet.n. hæc vim glutinandi, abstergendi vlcera, detergendi pus, & quia fabula illa de hæmorrhoidibus aperiendis multorum inhæret

animis,

animis, contra quã Dioſcorides, Galenus, Fuchſius, omnesq́; chirurgicæ operationes, in quib⁹ vulnerarijs emplaſtris adhibetur, ſentiunt; poſſunt Pilulæ de Bdellio, vt qui myriobalanorum habent quatuor genera, vt optimè monuit Clariſs. D. D. Minderer addi. Inſtituerẽ a præparationẽ ALOES hoc modo. ℞. Aloës ſuccoteræ drachmã ſemisi, m̃erge in ſucco plantaginis & agrimoniæ vicibus quater, vt ſuccũ imbibat, huic adde Rhabarbari electi & pulveriſati, Scrupulum vnũ, Agarici noviter trochiſcati ſcrupulum ſemis, Maſtichis grana tria, Nucis myriſticę grana ſex, cũ ſyrupo de plantagine ſimplici, quantũ ſufficit fiant, pilulæ N. XIII. deaurẽtur. Vſus harum pilularum ſit poſt plenilunium ſecunda die; qui primus eſt ab æquinoctio veris; tertia ab vſu pilularum die, laudo ſequens Enema: ℞. Radicis plantaginis latifoliæ, tormẽtillæ, Conſolidæ maioris, ana Vnciam ſemis, Herbarum ſaniculæ, Scordii noſtratis, Abſinthij vulgaris, pyrolæ, rutæ murariæ, ana Manipulum vnum, ſeminis caruifeniculi, ana drachmas duas, Florum chamomeli, Manipulũ ſemis, Coque in ſ.q. aquæ communis, colaturæ Vnciarum decem, adde Mellis roſari co-

lati, ſucci apii, plantaginis, ana vnciam vnam, miſce, fiat Enema. Detergit, expurgat, ſanat, & quod pilulæ in ſuperioribus, maiori hoc cum conamine in inteſtinis & meſenterio agit; mundando ſcilicet, detergendo, expurgando, glutinando. Videndum igitur quis vel qualis effectus has pilulas & clyſterem ſequatur; quod enim primò, vt creditu facilè, non proderit, reiterandum tamen erit tertio quoq; die, vt magna inde ſequatur vtilitas. His tandem vinum chalybeatum ſubiungerem, & balneum aquæ dulcis, ad abdomen calefaciendum & corpus humectandum. Arridet præ cæteris tale, quod Quercetani ſimile eſt, & ex de obſtruentibus Hepaticis & ſpleneticis conſtat. Cuius vſus in cachexia & cacochymia laudabilis. Diſplicent verò diuretica his mixta, ne materiam, quæ iam viam ad inteſtina adſuetudine quadam obſeruat, per iecoris cavam ad gibbam eius & renes, vi & contrario nixu moueamus, ac pertrudamus, vim faciendo Naturæ. Cuius cauſa Traumaticæ etiam potiones mihi in hoc caſu ſuſpectæ ſunt, vtpote quæ ex diureticis & calidis fundentibus conſtant, parumq; habent adſtringentia. Sed

vt & formulam vini chalybeati etiam indigitem, subiiciam aliquam pro meo iudicio. ℞. Chalybis præparati cum sulphure ad modum Quercetani, Vncias quatuor, herbarum ceterach, Rutæ murariæ, capillorum veneris, Eupatorii Auicennæ, & Græcorum, Saniculæ, scabiosæ, cum toto, ana Pugillum vnum, Radicis, Filicis, Eringij, ana vnciam semis, Gariophyllatæ, vnciam vnam, apii, vnciam semis, vini albi generosi mensuras tres, infundantur in vase vitreo cooperto; in B. M. per horas viginti quatuor, postea agitentur & rursus stent per horas duodecim, tunc possunt addi aromata si placet, quorum tamen vsum ego hîc magnoperè probare nequeo, ob penetrationis vim summam, & calorem: Trochiscos igitur de Gallia moschata ad scrupulum vnum, aut seminis cardomomi minoris, drachmam vnā, cinamomi drachmam vnam & semis, quæ in hac dosi admitti possunt: agitentur rursus, & stent deniq; per alias viginti quatuor horas in eodem Balneo Maris, postea transcolentur calidè per manicam Hippocratis, bis. Dosis Vnciæ duæ, postea tres, tertio, quatuor, & hęc erit summa dosis. Deobstruit,

Vinū chalybeatum.

ſanat vlcus, & à maiori cacochymia præcavet corpus. Vſus eius continuetur ſupra viginti vnum diem vel etiam plures ſi videbitur, ſubſequente motu corporis. Quæ Nobiliſſimo domino patienti adſignare rudiori calamo volui, ſubiiciens candidis cenſuris aliorum. DEVS ſua gratia largiatur medicamentis & eſſe & perficere.

SCHOLION.

MIſſa eſt deſcriptio huius conſilij Vlmam ad Verbezium, Noribergam ad Beſlerum, & hîc ad Mindererum, Medicos excellentiſſimos & Doctiſſimos, quorum cenſuras, dum literæ erunt ſubiiciam, ſufficiat nunc annuiſſe ipſos & medicamenta profuiſſe. Meſenterij, quod in conſilio eſt, ea ne ſit ignobilitas, vt ſentina & cloäca corporis humani dici mereatur, fortè quidam dubitabunt. Cum Natura ei hoc munus officiumq; dederit, vt tanquam commune ligamentum inteſtina lumbis adnectat, ne vel temerè implicentur vel ob pondus deorſum ruant; vaſa cuſtodiat quæ intra geminas ſuas membranas feruntur, quæ fulcit & interſtinguit glandulis. At cum meſenterium

Bauch Anat. l. 1. c. 18. Laurët. l. 6. 13.

terium demptis venis glandulis prægnãs sit, ac adipe, superuacuos humores facilè recipiet. Maximè cum vasa adferentia tales, ipsi proxima sint, quæ venæ sunt mesaraicæ, in quibus rudis ac non elaboratus sanguis, crudus, feculentus vè à visceribus depositus inest; aut qui ob diuturniorem moram corruptus. Meritò igitur, cloăca corporis, sentina & sedes multorũ morborum dici meretur. Hinc Felix Platerus, Febrium intermittentium, Melancholiæ hypochondriacæ, maximè in levæ partis venis focum esse: ex eo diarrheas & dysenterias fieri quando in intestina acres infunduntur humores, aut pus, maximè si absq; dolore secedit & copiosum est, sensim prodit ac diu durat. Cui subscribunt Senertus lib. 2. de Feb. c. 16. G. Horstius in additamento ad Mirabiles Historias Marcelli Donati lib. 7. c. 5. Andernacus lib. de Vet. &c. Dialogo 8. com. 1. Riolanus Methodo particulari, Fernelius lib. Patth. 6. c. 7. Patrem multorum morborum vocat Syluius. Quæ sanè facilè persuadent ad corpus & vasa mesenterii humores deferri noxios, ab intestinis, hepate, liene, ob connexũ: sed an à circumferentia & toto, ad mesente-

Tract. 2. c. 2. p. 54. & seq.
Tract. 1. c. 3. p. 115.
Tract. 3. c. 11. p. 884. 887.
Ibid. p. 890.

ſenterium eiuſq; vaſa propellatur materia, dubitabit forſitan aliquis, At ſi conſiderabit magnum & vberem prouentũ, quem noſter æger, cacochymici humoris in venis habuit, qui vt cauſa remota quidem anthracis & ſcabiei, ibi fuit, noueritque nullam ſatisfeciſſe purgationem ſiue artis ſeu naturæ, niſi illam, qua materia depoſita fuit à venis in meſenterium, ab hoc in aluum non dubitabit vlterius. Id aliæ excretiones præpeditæ ſatis docent, vt menſtrua & bilis deiectio ſuppreſſa, tum oculi rubent, nares fundunt ſanguinem, aut cutis flauo tingitur colore, & vice verſa, vt aphoriſmus 17. lib. 6. edocet. Credibile itaq; ab externis ad interna vergi humores, id retrocedens Eriſypelas, ſcabies ſubitò deliteſcẽs, prauis inde ortis ſymptomatibus, vt dyſpnœa, diarrhea &c. edocent. At Vomicã ſine febre fieri, durũ erit ei, qui illud Hippocratis audit, dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, 2. aph. 47.

An Vomica fieri ſine febre poſſit.

At ſciunt confecto pure mitiora eſſe omnia; cum pus confectũ de ſe μιάσματα ſeu exhalationes mittat nullas, maximè ſi colligitur vomica ex fœculento humore,

putre-

putredine nondum participi, in loco ignobili, & à sede cordis longinquo, cuius operationes ad vitam minus sunt necessariæ, qualis est mesenterium, quare à corrumpenda vel corrupta ibi materia, aut lenta aut vix vlla adest febris, quod hydropicorum aqua & mucosa ibi collecta substantia, edocent.

Chalybis vsum deniq; in vino cur probarim adnectã. Chalybs ferri purioris igne repurgati soboles est; cuius vires autores discrepantes adsignant: dum frigidæ & calidæ energiam qualitatis ei tribuunt; quatenus adstringit, reserat, attenuat, expurgat ac siccat, vt Rodericus à Castro, Iulius Cæsar Claudinus, qui frigidum prædominare scribit; Andernacus é contra inter metalla calida & sicca ordinis tertii ponit, quem sequitur Wekerus. Causa huius discrepantiæ est partium eius diuersitas: in qua etiam non conueniunt. Mercatus enim substantiam ferri facit duplicem, vnam puram ac veram, alteram crassiorem, & pernitiosiorem, quæ futura est alimentum purioris, 2. de Mul. adf. c. 18. & hanc dicit corrumpere & fortiter alterare; illam purgare. Rodericus à Castro id aliter exprimit;

CHALYBIS VSVS.

lib. 2. de morb. mul. c. 5.

cap. pro prio Com. 2. dial 5. Antidot. spec. c. 5.

primit;

primit; cocta & vtilia ferri principia, nimirum ſulphur & Mercurium in eius ſubſtantia inveniri ac in eius partibus penitioribus: cruda & excrementitia illa principia, naturam ad ſuperficiem truſiſſe. Additq; hanc rationem, quia hæc in primis ferri extinctionibus magis nocent, vnde illæ remouentur, & illarum exactiſſima trituratio inutilis, quia excitatur vis purgatoria & conturbans ſulphuris & Mercurii. Alteram cauſam aſſignant energiis & operationibus principiorum, ex quibus ferrum; vt ſulphur eſſe ferro inſtar patris, Mercurium inſtar matris; huius cauſa frigidum eſſe ferrum ſeu chalybem, eaq; qualitate vna cum terreſtri ſua natiua ſubſtantia operationes frigoris cauſare, condenſare, ac retinere quoſlibet fluxus. Illius verò calefacere, exiccare & interiores corruptiones ſanare. Rodericus à caſtro lib. 2. Morb. mul. 5. Ludouicus Mercatus lib. 2. Mul. adf. c. 18. At, vt pace horum autorum dicam, hallucinari mihi videntur in his principiis, neſcientes analogicè loqui chymiſtas, non ſulphur illis dici illud, quod metallicis tale eſt, nec mercurius quod ipſis argentum viuum; Ideoq; illa in

Sulphur chymiſtarum quid?

ferro

ferro non contineri ruda & crassa, vt somniant, sed analogicè. Mercurius enim ipsis analogia quadam respondet AERI & AQVÆ. Cum non aqua tantum illa mineralis, quam vulgus, hydrargirum, aut argentum viuum, nominat, mercurius vocetur: sed omnis aqua, vel liquor, actiua aliqua virtute dotatus, Mercurius quoq; ab ipsis dicitur per excellentiam. Aëri verò ideò adsimilatur quod calori admotus ferè nihil esse deprehendatur, quàm AER aut VAPOR, qui statim in auras euanescit. Aquæ deniq; quod sit fluidus, nec proprio, sed alieno termino dum in sua natura est contineatur. Mercurius dicitur ob mobilitatem: docente Quercetano de signat. rerum internarũ. Et licet sit de natura aëris, tamen flammam non concipit sed tali aëreæ substantiæ contrarius est, eod adfirmãte de Prisca Medicina & Phil: & in defẽsione cõtra Anonimum c. 14. scribit, Mercurium esse liquidum, rarum, permeabilem: Sulphur ceu oleum molle, fluidum: Sal siccum, densum, stabile. Quare concludo cum Quercetano, libro modò citato c. 16. Tria ista chymicorum principia, non esse, salem, Mercurium & sulphur, vulgaria;

Mercurius quid?

garia;at aliquid Natura purius ac simplicius, quod tamen analogia quadam, sali, Mercurio, sulphuri vulgaribus respondet, nec immeritò cum vulgaria illa inter omnia mixta, simplicissima ac maximè spiritualia sint. Dicamus igitur crudas illas, rudesq; substantias in ferro non contineri, sed potius analogià quadam illis nominibus insignitas Vt, quod in ferro cremabile est & penè totum in fauillas ab igne abigitur, Sulphur vocari: quod permeabile & fluxile, Mercurium dici: quod densitatem largitur, Salis nomine venire. Ex qua Anatomia vires chalybis magis patebunt. Ignem certé seu calorem vel, vt Quercetanus loquitur, copiam sulphuris, in chalybe latitare, collisio silicum cum eo edocent: posse inflammari, inflammando diminui norunt fabri: sed quomodo attenuet, resecet, purget, adstringatuè in humano corpore, Oedipo coniectore opus erit, ego Dauus sum. Pythius noster Quercetanus sali volatili armoniaco, quod ipsi Mercurius est, aciditatem tribuit, ob quã penetrare, dissoluere, aperire & crassos ac tartareos humores dissecare valet. Quale sal cum & insit marti seu ferro, huius benefi-

beneficio, ſcilicet ob ſpiritus mercuriales acidos illos & penetrantes, permeabit, diſſecabit tartarea ac glutinoſa illa in corporibus hærentia monſtra. Sulphure nitroſo purgabit; aluminoſo ſale adſtringet: Sulphero oleagenoſo parum efficax erit, & hoc cremando abſumitur. Quæ in tripode huius Pythii de ſignaturis rerum internarum videri poſſunt. Et hoc fortè eſt, quod Mercatus ait, Abſterſionẽ & repurgationẽ obſtructorũ meatuum à chalybe, nõ fieri à põdere, ſed à vi liquãdi, attenuãdi viſcidũ & craſsũ, quod eſt obſtructionum mater, & hac ratione, quia liquat funditq́; ac abſtergit, non vi purgat attractrice loco ſæpius citato. Certè ſi oraculum Pythii noſtri, quod abſonum non eſt, auditur; niſi heterogenea à chalibe ſeparentur, vix aliquid operabitur eorum, quæ modò ſuperius dicta ſunt. Itaq; etiam Mercatus & Claudinus eius præparationem vrgent, quamuis hic in medicum vſum abſq; pręparatione ignitum ſaltim, aut limatum venire ait. Ignitum chalybem extinguunt in liquore aliquo, qualis eſt Aqua, Lac, Vinum, vt adſtringat fluxus ventris, tàm dyſentericos quàm diarrheæ: Rondoletius

Chalybis non præparati vſus

Meth: cur. c. 18. R. à Castro lib. 4. M.M. c. 14 Schönfeldius peculiari libro de dysenteria, c. 8. & 13. Helidæus in curationibus & Consiliis. Paræus lib. de peste c. 40 Altimarus de Med. hum. corp. malis c. de diarrhæa, Riolanus Part. Meth. Med. Aëtius Tetr. 3. ſ. 1. c. 48. Amatus Lusitanus Centur. 6. Curat. 2. & 11. Item Cent. 2. cur. 53. Valeſcus aqua ferrata diluit vina in dyſenteria. Oberndorf lib. de Morbo Vngar. vtitur brodio carnis chalybeato. Fontanonus lib. 3. c. 10. Marquartus in practica Med. Ferrata aqua, ſcribit, fit tripliciter, vel ferrum coquitur in aqua, vel chalybs extinguitur, vel aqua coquitur in vaſe ferreo. In Theſſauro pauperum, Lac chalybeatum & ſupra & infra prodeſſe: Gattinara, Fuchſius &c. Antiquorum hanc ſententiam euertere tentat. Fabritius Hildanus in libro ſuo de dyſenteria, citatq; illud Cratonis Conſil. lib. 5. conſil. 22. Non detur potus chalibeatus [in diſenteria] Non enim is adſtringit, vt falſo exiſtimant Medici, ſed turbat aluum. Serum autem lactis, in quo chalybs extinguitur per clyſterem iniiciatur, qui aluum ſiſtat. Rationes ſubiungit Fabritius lib. 1. Epiſt. 8 nimirũ

An aqua chalibeata adſtringat aut aperiat.

acrimo-

acrimoniam recipere liquorem illum ab ignito chalybe, vt omnia frigida, si comburuntur. Nam Galeno autore combustorum frigidum esse nullum. Extinctionem autem ferri siue chalybis igniti in liquore, videri esse quandam combustionem liquoris, eamq́; metallicam quãdam retinere acrimoniam. Quod Felix Platterus in responsione ad hanc epistolam admittere non videtur; ferrum ignitum adfirmans idem facere, quod silices candentes in aquam conjecti, nimirum, quod tenuiorem & crudiorem partem absumant, eamq́; minus serosam ac crudam, vt & decoctio aquæ, facit, reddant. In lacte, extinctionem chalybis ideò laudat, quia absumta parte serosa, lac crassius magisq́; glutinans redditur, ob quod dysentericis & phthisicis conueniet. Huic posteriori Platterianæ sententiæ subscribit Montanus, Consil. suorum 177. vbi ait, casealem substantiam, quæ sola remanet post ferri extinctionem non parũ conferre ad alui adstrictionem. Vult itaq́; Platterus potum incrassatum ab ignito chalybe tardioris esse motus minusq́; aluum permeare, quàm crudũ & serosum. Tract. 3. lib. 2. c. 11. Atsi Cornelium Celsum

Extinctio chalybis in lacte, vt prosit.

ſum legimus lib. 4 c. 9. aquam chalybeatam deobſtruere lienem & abſumere audiemus. Idem Ioh. Langius 1. Epiſt. 48. Paulus Ægineta lib. 7. lit. Σ. ſentiunt. Exemplis hanc curam illuſtrant A. Beniuenius lib. Obſ. Med. c. 5. Ioh. Baptiſta Montanus Conſ. 249. 250. Andernacus Dialogo 7. com. 2. Platterus Tract. 3. lib. 1. c. 2. Reinerus Solenander Conſil. Med. ſ. 3. conſ. 6. & 8. 21. & 22. Non ſaltim extinguunt chalybem in aqua aut decoctis hi autores, ut firmentur viſcera & exiccentur ab humoribus ſuperfluis, ſed quia mirificè tales liquores ob chalybem deobſtruunt, vt habet Solenander conſ. 9 ſect. 4. vnde exclamat Beniuenius, TANTA IN HVIVSMODI chalibeatis INEST VIS ET VIRTVS CONTRA OBSTRVCTIONES LIENIS. l.c. Mercatus lib. de Mulier. Adf. 2. c. 18. primam extinctionem purgare, ſecundam adſtringere ſcribit, & ſic hanc diſcrepantiam conatur tollere. Eiuſdem opinionis etiam eſt Deodatus in Epiſtolis Fabritij 18. & 22. cuius rationes non piget ſubiicere; Laudat ille primò ferrum quod patriæ ratione bonum eſt, quale chinenſe eſt, Damaſcenum, Perſicum, hæcq; vt omnium

omnium optima jubet assumere; iniuriã faciens patriæ Germaniæ nostrę, quæ purum & persectum dat: communi scilicet Medicorum errore, quibus proxima & patria sordent, peregrina & Asiatica arrident. Non videntes Græcos Asiatica, Arabes Africana laudasse, vtpote viciniora. Deinde recens expetit, quod nõ sæpè in officina conflatoria igne excitatum fuit. Tertiò, exenterat ferrum & ait halonitrum, quod est pars ferri, purgare, extergere, reserare, hocq; ab igne in actum traduci, ideoq; liquori iniectum vim hanc suam in illum deponere, ac spiritibus nitrosis ac calchantosis imprægnare. Hac vi ab igne absumpta, quod fit ex multiplici ignitione, spiritus vitrioli acidus vim nullam dabit, vtpote consumptus, sed (ob sal aluminosum, vt loquitur Quercetanus) exiccabit, vnde lienteriis & dysenteriæ proderit. Quæ est distinctio Deodati. Verùm si Cornelium Celsum audimus, laudat is planè aquam fabrorum, quæ certè non bis teruè, sed sæpissimè experitur chalybem ignitum; & licèt diuersa ferra in ea extinguantur candentia, tamẽ videmus ea siccari, firmariq; adstrictione partes exter-

nas in ea lotas, intus sumptam viscera corroborare, lienem absumere, exiccare, detergere: quo nomine etiam R. Solinander bis terue chalybem extingui iubet in suis decoctis, vt ea extinctione vigorem & efficaciam maiorem ad aperiendum viscera acquirant. Vnde & Platerus, aquas has minus ad aperiendum vtiles esse ait, nisi sæpius extinctio candentis chalybis repetatur. Cum enim lienes magni humidos morbos & intemperies causent, ideoq; siccans & adstringens absumensq; medicamentum requirent, imò & abstergens: quod aqua ab vna aut altera extinctione candescentis ferri vix adipiscet. Quod si modum vtendi penitius introspicimus, facilè distinguere erit quomodo purget: nimirum adfatim & copiosa bibita, cum motu etiam violentiori. Parcius autem hausta, quia incrassata est aqua ab innumera extinctione in dysenteria & lienteria proderit, cum minus fluida sit. Agit & puluis chalybis rudis idem ob repetitionem & copiam, quâ à medicastris sola tritura leuigatus & attenuatus in cacochymia & cachexia, maximè virginum sine vllo emolumento, manente aluo adstricta, exhibetur.

tur. Medicis vix vnquam ſine præparatione in vſum venit. Lauant igitur limaturam ferri prius, vel aqua ſimplici donec pura aqua à limatura ſeparari poterit, idq; faciunt terentes digitis & fricantes liaturam: alii aqua marina, quam corrodere ferrum putant, vnde Libauius adſimilat rubigini quæ ab anchoris marinis colligi ſolet. Lauat & vino R. Solenander. Quidam immergunt chalybis, laminas puras in ſulphuris magdalionibus ſcintillantes, vt eo melius inſtar ceræ hiſpanicæ liqueſcat. Querc. pharm. Dog. c. 9. Veneti in Pharmacop. lib. 1. c. 24. Corrodunt rurſus, aut Aqua ſtygia, vel forti, quæ per ſe vix elui poteſt à chalybe, vnde eius vſus intra corpus minus tutus: aut Aceto, qui magis placet, & hunc vel ſimplicem ſumunt, vel compoſitum ex ſambuco, vt Quercetanus: poteſt & pro ratione adfectu aliud acetum compoſitum admitti. Quidam corrodunt Spiritu vini. Quercetanus etiam ſimplici vino vtitur. Aceto montano ſeu ſpiritu vitrioli quidem corroditur, at potiùs in Venerem mutatur: mallem ego vti calchantoſo ſulphuris oleo. Corroſum & in puluerem groſſiorem factum ab

aceto rurſus exiccant, aut in ſola, aut ad ignem; reuerberatur etiam, tandem calcinatur vel teritur. Corroſionis deniq; tempus aliis longius, aliis breuius. Vide Tyrocinium Beguini c. 15. Libauium in ſua alchimia lib. 2. tract. 1. c. 28. Quercetanum in Sclopetario. In pharmacop. Dog. c. 9. & 15. In ſpagirica. c. 3. Andernacum de Vet. Med. com. 2. Dial. 5. & 7. Venetos in Pharmacopœa propria lib. 1. c. 24. R. à Caſtro de M. M. 2. c. 5. F. Platerum Tract. 3. c. 2. 1. Cæſ. Claudinum, capite proprio de chalibe. L. Mercatum, de Mul. Adf. lib. 2. c. 18. R. Solenandrum ſ. 3. Conſ. 8. 9. 21. & ſ. 4. conſil. 9. Auguſtanorum Diſpenſatorium in Elect. de ſcoria ferri, chalibeato &c. & alios. Sua enim cuique præparatio & intentio. Vtuntur eo Medici aut in puluere, rariùs ſolo, ſed cum aliis mixto, vt videre eſt apud Quercetanum in ſua Pharmacop. Dogm. c. 15. item apud R. Solenandrum Sect. 3. Conſ. 7. 21. & Sect. 4. conſ. 9. apud R. à Caſtro lib. 2. M.M. c. 5. quilibet autem addit pro ſuo ſcopo, vt hic hyſtærica, ille hepatica & ſplenetica. Miſcetur etiam hic puluis aut cum

Conſer-

Conservis, quales sunt Acetosellæ, Acetosæ, fl. borraginis, Rosarum; aut cum speciebus hepaticis, spleneticis, hystæricis magistralibus, vt specieb. Diarrhodon, Diatrium santalum, Dialacca, Pulvere hystærico, item sociatur alijs simplicibus, vt Rubiæ tinctori cassiæ ligneæ, Fæculæ bryoniæ, radicis aronis, cremori tartari, quæ incorporantur nonnunquam cum Melle, Syrupo, aut saccharo, & fiunt Electuaria mollia & sicca, id est, tabulæ Aut vtuntur præparato macerato, vel in decocto pro Apozemate, oxymelite, vel syrupo cuius exempla apud Iulium Claudinum videri possunt: vel in vino, vt F. Platterus & Quercetanus. Maceratur verò chalybs in loco calido, tempore æstatis, ad solis radios, vel ad ignem lentum, vel in stupha furnaria, vt loquitur Claudinus. Quercetanus, in consilio pro virgine cachectica extra ignem macerat; si musto inditur, in cella fermentari permittit Claudinus. Vas obduretur benè, donec dies viginti transierint, Claudinus saltim decem ponit, Quercetanus in Consil. pro virgine, octiduum requirit. Singulis diebus agitetur ac moueatur materia monitore Claudino, quamvis Quercetanus

De Vino Chalybeato.

in Pharmac. Dog. Quercet. c. 9.

nus id non obseruet. Præterito hoc tempore Quercetanus colat per manicam Hippocratis, quod non semper obseruat. Claudinus Platterum non transcolasse puto. Addit colaturæ Saccharum Quercetanus in consilio pro virgine. Quæ de varijs modis, vt apud Dogmaticos & quibus spagiria non sordet venit in vsum medicum chalybs adscripsi, remittens lectorem in eius præparatione ad autores citatos: nunc quæ in eius vsu seu exhibitione obseruanda sint, paucis subnectam. Indicatur chalybis vsus ab obstructionibus contumacibus, vnde cachexia, hydrops, icterus, tertiana notha in longum protracta, quartana ab obstructionibus vteri & morbo virgineo lienis scirrhoso tumore, & melancholia hypochondriaca, vt docet Claudinus. R. Solenander, locis sæpius citatis. Platterus Tract. 3. c. 2. R. à Castro l. 2. c. 5. Mercatus &c. Prohibetur à Plethora, à virium insigni languore, ab hectica, ab atrophia, nimio fluxu sanguinis, Febre ardente, & consumentibus morbis, à non purgato corpore. Quantitas pulueris præparati est. à ℈js. ad ʒij. Conseruæ ℥ß. Oxymelitis ℥ij. Vinum verò chalybeatum dat Quercetanus ab ℥j. ad

de croco & oleo ex eo hic nihil dicitur

Indicãtia chalybem.

Prohibentia.

Dosis.

ad ℥ij Indies augendo dosin; semper enim à minori dosi auspicandum est, & paulatim augendum, donec ad ℥iv. perveniatur. Quomodo vti ægri debeant chalybe à Claudino sic docetur. Vinum & cætera liquida calidè debent dari actu; in obstructionibus verò contumacibus exhibenda sunt medicamenta forma solida, pro vt eligit æger. R. à Castro alium modum docet vtendi. Præcedat vsum chalybis corporis purgatio; deinde incalescat eo die corpus antequam sumit chalybem, nec chalybs sine medicamentis exhibeatur convenientibus adfectui & loco adfecto, quin purgantia nonnunquam ei addantur; sumpto chalybe subsequatur motus in robustioribus ad sudorem vsq; per horam vnam aut plures: valido enim exercitio partes incalescunt, pori adperiuntur, & distributioni viam dant facilem. Quamvis Claudinus non semper motum requirat, quoniam multi in lecto decumbentes vsu chalybis sanati fuerint; R. Solenander S. 3. Conf. 8. jubet epoto chalybeato pharmaco decumbere in adfectum latus, & si fieri potest indormire, aut saltim ad horam vnam vel alteram quiescere. S. 4. Consil. 9. exhibet

Vsus eius quomodo.

An chalybis vsum motum corporis requirat.

paulo

paulo ante cœnam. Cum pulvis ſumi ſiccus non poſſit, jubet ſuper bibere R. à Caſtro Vinum, vel aquam: R. Solenander, Vinum abſinthij vel apozema conveniens. Ego ventriculi cauſa aut vinum hiſpanicum, Malvaticum, aut Tramin-num ſumere jubeo; cum optimè proſint ventriculo. Sumpto denique pharmaco chalybeato Medicus obſervet quæ alvus reddit. Si enim fæces nigricantes ſunt, pharmacum operatur; ſi alvus adſtricta, aut excrementa ſanorum ſimilima, juvet naturam aliquo purgante. Quando agendum ſit, in vere ſcilicet, aut autumno: hyems enim ſuo frigore obeſt, & Æſtas calore. Quinq; horis ante cibum: R. Solenander tribus aut quatuor horis ante cibum. Semel in die. Matutino nos vtimur tempore, etſi Solenander ante cœnam exhibeat. Continuetur eius vſus per dies duodecim, quindecim, viginti, triginta &c. provt exigit morbus, aut operatur medicamentum, cuius ſignum corporis agilitas & morbi abſentia. Quæ de vſu chalybis medico ad intra, ſtudio omittens quæ à chymicis habentur, Ad illud nunc quæſitum reſpondeo, cur vinum chalybeatum præ cæteris eligerimus.

Quando exhibēdus chalybs.

mus. Quercetanus deſcribit vinum chalybeatum quadam diligentia confectum, quale legimus etiam apud Platterum & Claudinum, qui prius de chalybe Quercetano ſcripſére, hoc placuit eligere, cum vini vis ſit penetrare & permeare venas etiam citò, qua etiam aptũ vehiculum eſt chalybi, ad reſerandos infarctus viſcerum & venarum. Immutantur verò ſocia ingredientia pro intentione Medici, cum & nos alia quàm Quercetanus adjunxerimus, & ego in ſplenetico etiam helleborum nigrum addidi, à quo æger optimè purgatus, multa nigra deponens. Correctum fuit vinum chalybeatum à Collegis, ſic, quo noſter æger vſus eſt, ℞. Chalybis cum ſulphure ſpagyricè præparati, Vncias quinq;, Radicis Filicis, Plantaginis, Cariophyllatæ, Eringij, ana drachmas ſex, Fol. Ceterach, chamædrios, Capillorum veneris, ana Manipulum vnum. Raſuræ Eboris Vnciam ſemis, ſantali citrini, Xyloaloês ana drachmas duas, cinamomi acuti, cariophyllorum ana drachmas duas, Granorum kermes drachmas tres, Vini albi generoſi libras ſex. Indantur in vas vitreum & macerentur in loco calido, ad octiduum per minimum, ma-

teriam

teriam quotidie agitando cum baculo, deinde transcoientur per manicam &c. Hoc vinum præcedente vsu pilularum de Aloë insuccata vt supra dictum & clystere conducebat. Alvo itaq; egerens naturalia, venam libuit secare & sanguis observatus est corruptus.

CASUS QUARTUS.

ATRÆ MATERIÆ vomitus & secessus innoxius.

NIgra juvenis quidam annorum viginti deiecit per alvum ac per os rejecit cum magno conatu. Mater adstantesq; perterriti Medicum in Consilium seniorem vocarunt, qui ex rejectis periculum arguit, matrem id celare noluit. Pavida me clàm vocans mater promit excreta, tum quæ os, tum quæ alvus dedit, nigra instar cervisiæ crassioris nigræ vidi, non atra vt pix, aut atramentum scriptorium. Melancholicum itaq; succum fusq; deq; reiectum ex temperatura ægri, autero rejecti sapore, & ex levamine quod inde æger habuit, coniectans, omnia salva esse

esse matri timidæ pronunciavi. Interim hunc succum digerentibus & venas mesenterij aperientibus vsus sum, quales fuére syrupus Adiantinus F. vncia vna & semis. de pomis, de scolopendrio de Melyssa hortensi, duarum radicum ana vnciam vnam. Brodij conservationis radicis Scorzoneræ vncias duas, misce, exhibens bis in die Vnciam vnam & semis pro vice: vsus his, mobilem humorem cum syrupo diasereos Andernaci, brodio cybebarum laxativarum ana vnciam vnam, Extracti Melampodij Scrupulum semis, Decocto florum & fructuum dissolutis facta potione, eduxi per alvum. Corroborando viscera & venas solis aprico dedi, quem alter abscondendum terræ prædixerat.

SHCOLION.

ATra sursum deorsumq; ferri non sine terrore Medico & adstanti est. Hunc huius insuetudo excretionis, illum aphorismus 22. lib. 4 Hipp. terret: Morbi quibusvis incipientibus, si atra bilis vel suprà vel infrà exierit lethalis, item 604. Coa-

carum

" carum prænot. Alvi excrementum ni-
" grum etiam cruentum malum, & 6 1 2.
" Alvi excrementum nigrum veluti ſan-
" guis & cum febre & ſine febre malo eſt:
Idem etiam, de excretione nigra in exte-
nuatis loquitur, vbi eam lethalem dicit
24. aph. lib. 4. Sed noſtro ægro ideò in-
noxius fuit, quia nec morbus acutus, aut
diuturnus præceſſit hanc excretionem;
4. aph. 23. nec æger extenuatus fuit, vlcus nec apo-
ſtema vllum habuit, ſolas infarctas venas
humore melancholico in meſenterio
turgidas diu ſecum circumferens. Eſt e-
nim ei temperamentum præter ætatem
melancholicum, quod à patre ſubtriſti, &
inter ſcyphos vix coactam habenti hilari-
tatem, hæreditario obtinuit jure, demon-
ſtravit id faciei color ſubplumbeus. Itaq;
Lienoſis, ſic enim tales vocantur, diffi-
cultas, inteſtinorum ſeu hæmatira dy-
ſenteria, bona eſt. 6. aph. 48. Nec fuit ater
ſanguis quod reiectum erat, cum nec pi-
ci, nec atramento ſcriptorio ſimile eſſet,
ſed nigra quædam materia cerviſiam craſ-
ſiorem ſubnigram referens. Occaſio mo-
tus huius materiæ manifeſta nulla potuit
dici, niſi vinum abſinthites, quo quoti-
diè vtebatur, cui Ceterach, ſcolopen-
driu m,

drium, & Carduus benedictus infusa fuére, accusemus, cum vix eius bibat cyathũ ad Vncias quatuor, vel largiorem potationem aliquam, quum herilis in diuersorio celebri filius fuerit ad temonem sedens. Non fuit prima hæc excretio materiæ talis, facta semper bonis naturæ, quæ à visceribus & sanguificationis instrumentis, in mesenterio hærentes remouit infarctus, vt Fernelius lib. 6. c. 10. Patholog. suæ habet. Vidi in senatorii ordinis viro melancholico talem excretionem, sursum deorsum materiæ nigræ subcineritiæ, non sine delirio, ab vsu acidularum, præuia etiam frequentiore purgatione & venæ sectione; nec mirum talem excretionem promouit etiam vinum chalybeatum in eodem, anno præcedente, cum maiori alleuiatione. Nam ab illa excretione nec tensio in abdomine, sublata fuit, nec vertigo, sed corpus pallebat & nigrescebat.

CASVS QVINTVS.

DEIECTIO NIGRA VT *Pix & sanguinis vomitus absq; noxa.*

VOcatus fui ad quendam ægrum, qui copiosum sanguinem rubrum, statim concrescentem evomuit, cum lypothimia. Huic igitur debili, imbecillo, lipothymijs prostrato confortans & roborans adstringendo præscripsi. Deiecit verò etiam materiam atram picis instar. Laboravit jam quatriduo diarrhæa atra, quam prior Medicus purgante ex Rhabarbaro & Melampodio extractis promouere incepit, at superueniente vomitu sanguinis rubri cum lipothymijs, stilum ego vocatus in absentia alterius Medici inverti, & naturam leviter adstringentibus roborare volui.

Cum jam vires essent robustiores, atra crassaq; deiectio non cessaret, multas obstruaiones in mesenterij venis latitare

non

non malè auguratus ſum, quare ſyrupo aperitiuo & vino purgante vſus: Viſceribus robur Tragemate addidi, melius habere cœpit & conſuetò officio fungi. In-ordinatè ſatis vixit, itinere vltimo rheda vectus materia hæc commota prodijt. Nundinis Francofurtenſibus cum intereſſe vellet, acidulis Swalbacenſibus ſuaſimus vti attereretur.

SCHOLION.

VOmitus ſanguinis rubri ſtatim concreſcentis, cum pauco ſero & excrementa alvi nigra, in memoriam mihi reuocarunt 25. aph. lib. 4. Sanguinem ſu- „ pernè quidem efferri, qualiſcunq; ſit ma- „ lum: infernè verò bonum ſignum ſi ni- „ gra ſubeant. Quem tamen aliter legit „ Valeſius, ſanguis qualiſcunque ſupra „ fuerit malum; infra verò bonum, & ni- „ gra ſubeuntia malum. Quam lectionem „ ſcribit in commento conuenire cum ſu- „ periori 21. aphoriſ. Deiectiones nigræ „ qualis ſanguis niger & ſponte proceden- „ tes & cum febre & ſine febre peſſimæ: „ quod & aphor. 612. Coacar. prænot. „ habet. Nigræ ſiquidem deiectiones, fri- „

 gido „

gido & tenui ſudore corpus diffluere fa-
ciunt docente Hipp. 618. & 633. in præ-
not. Coac. Quod & noſtro ægro accidit,
quamvis potius id vomitui rubei ſangui-
nis adſcripſerim. Fiſcherus τὰ μέλανα, in
his duobus aphoriſmis, de diverſis dici
vult: in 25. aph. per μέλανα intelligi τὰ
αἱμάτα ὑποχωρέοντα, id eſt, ſanguinea à Na-
tura recedentia in 21. aph. μέλανα vocari
ὑποχωρήματα, id eſt, excreta: ideoq; Hip-
pocratem hîc intelligere illa nigra, quæ
excernuntur, aut ob orgaſmum & co-
piam, ſeu proventum, qualia ſunt melan-
cholia ſuperaſſata, bilis vè atra, quævè ab
igne aliquo latente corrupta ſunt: per a-
lia verò nigra, illa intelligi, quæ ſua copia
naturam gravarunt, hepar ac lienem op-
preſſerunt, ſed ob robur Naturæ per vias
convenientes, quales ſunt hæmorrhoi-
des deiici, quæ deiectio ideò convenit,
quia corpus à multis calamitoſis ſympto-
matibus vindicat. Illam verò malam,
quia à calamitoſis ſymptomatibus con-
comitatur. In hoc verò ambo conſen-
tiunt quod excretio ſurſum mala ſit, ob
cauſam nimirum, quæ eſt vaſis aut rup-
tio, aut eroſio, aut apertio; quod & de
deiectione ſanguinis æquè dici poteſt.
Ego

Ego ſanè deiectionem minus periculoſam talem eſſe, quia à Natura pro ea vaſa condita ſunt, è quibus ſine noxa deponi poteſt. Fugit autem Natura vomitum ſanguinis, cum non ita conferentia & conuenientia vaſa habeat ventriculus ad talem vomitum. Deiectio porrò nigra non ſemper eſt formidoloſa, vt & ſanguinis vomitus docente Salio de Affect. partic. c.15. Cuius verba hæc ſunt: Non debet Medicus quæ adſpectu & fa- „ ma graviora videntur, cum tamen peri- „ culo vacent formidare; cuiuſmodi ſæ- „ pius evenit, ex deiectionibus nigris, qui- „ bus adparentibus ægri aſtantesq́; pariter „ à colore illo terrentur, & id magis ob a- „ phoriſ. 21. l. 4. Nam, inquit, vbi iſtæ „ excretiones in morbis acutis non contin- „ gunt, materiaq́; educta non ſit bilis atra, „ ſed verè humor melancholicus, qui eſt „ ſanguinis fex, quandocunque veniunt, o- „ mni carent diſcrimine, ad bonumq́; ter- „ minantur, exonerata per hanc à gravi „ materia Natura ipſa. Videantur caſus ſu- „ periores, Marcellus Donatus hiſt. mirab. lib. 4. c. 9. R. Dodoneus c. 26. Fel. Platterus lib. 3. obſeruationum titulo de vomitione. At quia vomitus ſanguinis &

 deje-

dejectio eiusdem à morbis interdum comitatur gravibus, accidentia calamitosa inducit & vires prosternit; itaque ad ægrum hunc accedens, frigida sudantem, oculos torquentem, & anima deficientem cum suppresso ac cespitâte pulsu, volui ei talia præscribere, quæ sanguinem leviter cohibent & vires refocillant. Qualia sunt, ℞. Aquæ bursæ pastoris, Plantag. pimpinellæ sanguisorbæ, aña vnciam vnam & semis, Vini Cotoneorum, Malvatici ana Vncias duas semis, Tab. Manus christi perlatarum Vnciam vnam. bulliant leviter mixta, refrigerata da: ℞. Corallorum rubrorum præparatorum scrupulum semis, Corneoli præparati grana sex, Margaritarum præparatarum, grana novem, Lapidis hæmathitis præpar. Scrupulum semis, Boli armenæ præpar. Terræ Silesiacæ ana scrupulum semis, Nucis myristicæ leuiter tostæ, grana octo, misce fiat puluis: quem sæpius sumsit in aqua præcedenti ad scrupulum semis, Regioni cordis hoc scutum adplicavi. ℞. Theriacæ Andromachi mediæ ætatis drachmas tres, croci grana duo, aceto de rubo Idæo irroretur, & ducatur super alutam pro scuto cordiali.

His

His vomitus quievit. Postero die cum admodum sitiret præscripsi Iulebum. ℞. Vini ribium Vncias duas semis, Iulebi rosati Vnciam vnam semis, Syrupi de limonibus Vnciam semis, Syrupi florum tunicæ, drachmas sex, syrupi de Rubo Idæo, vnciam semis, Spiritus vitrioli gut. nouem. Misce. Cumq; lipothomia non planè eliminata esset, aquam confortatiuam, qua noctu vterentur, ordinavi, ℞. Vini Granatorum acidorum Vncias duas, Vini cotoneorum, vncias tres, Vini Malvatici, vncias duas; aquæ stil. pimpinellæ sanguisorbæ, Plantaginis ana vnciam vnam, Manus christi perlati vnciam vnam semis, coque leviter, circa finem decoctionis adde stil. rosarum vnciam vnam & semis, & finito decocto, aquæ cinamomi, vnciam semis, spiritus vitrioli gut. quatuor, misce. Cum verò adhuc materia nigra, licèt parcius transiret alvum, præscripsi hunc syrupum.

℞. Syrupi Adiantini Fernelij, de Scolopendrio F. ana drachmas decem oxysacch. comp. Vnciam vnam, spiritus vitrioli guttas tres; misce, bis sumpsit

in die, Ventriculus nauſeabundus & ſyrupum hunc, & cibos eructans firmabatur hoc linimento. ℞. Olei abſinthij, Stomachici Cratonis, ana vnciam ſemis, Nucis myriſticæ ſcrupulum ſemis, ceræ parum fiat linimentum. Cum jam quarta à vomitu dies præterijſſet, Tragemate tali vſus eſt cum vino. ℞. ſpec. diarrhodon abbatis Scrupulum vnum ſemis, Aromatici roſati ſcrupulos duos, diambræ ſcrupulos duos, 5. coriandri præparati ſcrupulum ſemis, cornu ſubulonis, ſcrupulum vnum, corallorum rubrorum præparatorum, ſcrupulum ſemis, Tab. Manus Chriſti perlatæ cum oleo cinamomi Vnciam ſemis, Sacchari roſati tabulati Vnciam vnam & ſemiſ, miſce, fiat Tragema. Sexta die à mea prima viſitatione, qui nonus fuit morbi, ceſſavit nigra deiectio. Quod ſi quis quærat, vnde hæ nigræ deiectiones, ac ſanguinis vomitus, huic ex Plattero reſponderem à venis meſaraicis, ob illuviem in illis contentam, reſeratis, tetrum in inteſtina ſanguinem deiici: ab illis verò quæ ventriculo vicinæ ſunt, eructari in ventriculum ſanguinem, qui vomitu, vt

Nigra deiectio vnde.

ille

ille deiectione reiicitur. Eiicitur itaque talis, qualem illæ venæ continent, humor nimirum modò serosus, modò inquinatus, aut niger: qui concrescit ob moram quam in intestinis aut ventriculo contrahit. Excidit è venis denique aut ob copiam, aut ob vitium, quod vel à sero vel bile mixtis provenit; aut à corruptione maligna. Petrus Salius citato suprà loco, spleni infarcto aut obstructo adscribit; quamvis & hepatis vitio fieri dicat: cuius sententiæ etiam est Marcellus Donatus, qui & alimento id tribuit. In nostro ægro copia alimentorum in causa fuit, quam hepar nequivit concoquere, nec distribuere. Multa bibens & multa vorans mala plurima cacans, quid mirum? Saburram igitur residuam cum jam fortiores starent vires, sequenti vino expurgauimus, ℞. radicum quinque aperitivarum ana drachmas duas, pimpinellæ vnciam semis, Scorzoneræ germanicæ drachmas duas, herbarum absinthij Manip. semis, chamædrios, chamæpyteos, ceterach, Adianti nigri, scolopendriæ ana Pugillum vnum, Florum Centaurei minoris pugill. semis,

Genistæ, pugil. semis, stœchados, buglossæ, borraginis ana Pugil. semis, Foliorum senæ mundatæ vnciam vnam & semis, Rhabarbari electi drachmas tres, Turbethi gummosi, vnciam semis, calami aromatici drachmam vnam, seminis feniculi anisi, ana drachmam semis, misce, cui adfundantur mensura vna semis seu libræ tres Vini albi, stent per noctem infusa, Dosis cyathus vnus, manè hora vna ante prandium & hepati vigorem his rotulis addere conati sumus. ℞. Specierum aromatici rosati, imperatoris ana drachmam semis, Diarrhodon abbatis drachmam vnam, Trochiscorum de Eupatorio, scrupulum semis, Croci martis grana septem, sacchari albi cum aqua taraxaci dissoluti q. s. fiant Rotulæ.

CASVS

CASVS SEXTVS.

VOMITVS SANGINIS copiosus & grumosus lobos hepatis referens, periculosus sed innoxius.

PRobatæ Virgo vitæ, texturæ raræ, corpore gracilis, facie pallida, ante & post tempus menstrui primum morbis multis obnoxia, dispnæa pallore, ventriculi imbecillitate laborans; remorata his temporibus menstrua habuit, vnde in professo Diui Petri & Pauli anno 1621. euomuit materiam atram, sangineam, copiosam; à clysmate adplicato deiecit similia, vires vacillabant prostratę; cordi epithema hoc apposui ℞. stillatitij fl. Tunicæ, melyssæ, violarum, nympheæ, ana Vnciam vnam, Aceti de rubo Idęo de rosis ana drachmas sex, specierum pro Epithemate cordis scrupulũ vnum, misce. Hepar inungebatur hoc vnguento. ℞. Olei rosati completi vnciã vnam semis, Vnguenti santalini drachmas sex, spodii ex ebore scrupulum vnũ,

misce.

misce. Intrò exhibui in iusculis & potu consueto, quantum cupiebat cuspis cultri pulueris stegnotici sequentis. ℞. Corallorum rubrorum præparatorum, Nucis myristicæ leuiter tostæ ana scrupulum vnum, Margaritarum præparatarum, Corneoli præparati, Granorum kermes, Lapidis hæmatitis præparati, ana scrupulum semis, misce, fiat puluis. In potu fuit Iuleb, cum à vino tota abhorreret. ℞. Vini granatorum acidorum Vncias tres, Syrupi è succo violarum vnciam vnam, misce. Non diu eo vsa. Cum verò obstructiones mensium scirem hui9 mali causam esse, viderémq; vitalis roboris imminentem ruinam, venam secare ausus non sum, ideoq; syrupum saltim aperitiuum præscripsi. ℞. Syruporum de duabus radicibus vncias duas, florum tunicæ, melyssæ hortensis, è rubo Idæo, è fragis ana Vnciam semis, cum spiritus vitrioli guttis septem, Misce. Vsa est ægra manè & vesperi ad cochlearia duo seu Vnciam vnam pro vice. Quarta rediit vomitus, cum maxima virium jactura, quibus opposui aquas confortantes, ℞. Aquæ stillat. Tormentillæ, plantaginis, pimpinellæ sanguisorbæ, florum tunicæ, violarum,

Puluis stegnoticus.

Violarum, nymphea ana Vnciam vnam, Rasuræ dentis apri syluestris, hypopothami ana Scrupulum semis, corallorum præparatorum Scrupulum vnum, Confectionis Alkermes Mesuæi sine ambra & moscho, Scrupulum vnum, Tab: Manus Christi perlati, Vnciam vnam, misce, ad vitrum: capiebat cochleatim in virium prostratione. Subiunxi sexta die clysma reuulsionis ergò, at nihil sanguinis aut similis materiæ subductum fuit: nec ab ea dolor in ventre mitigatus est, & cordis debilitas perdurabat. In maxima igitur hac debilitate, in qua & motus corporis leuissimus lipothomias causauit, cibo refectorio & vino aquato & saccharo dulcorato vsa est, quamuis vomitus brodiū gallinarum & cibum semper sequeretur. Vinum autem semper in stomacho acescebat: è contra Ceruisia, quam cum adpetitu hausit, innoxia in ventriculo retinebatur, quin & ea reficiebatur. Paulo itaq; deteriorem potum Naturæ amicum detrahendum haud esse vides. Et vt mutari reficientia possint Tragema statim tertia die præscripsi. ℞. Lapidis hæmatit: præpar: Ætitis præpar: ana scrupulum semis, Terræ sigillatæ veræ, Boli armenæ

præpa-

præparatæ ana ſcrupulum vnum, Corallorum rubrorum drachmam ſemis, Margaritarum præparat. ſcrupulum vnum, Nucis myriſticę ſcrupulum vnum, Tabularum manus Chriſti perlatarum Vnciam vnam, miſce, de quo ſumpſit ſaltim in die ſemel circa veſperam cum pauco vino. Rediit octaua die circa veſperam vomitus ſanguinis cum grumis inſtar loborum hepatis, cum maximis lipothymiis, pallore faciei tali, vt vix inter linteorum colorem & faciei diſtinguere licuerit, debilitate pulſuum, paucitate reſpirationis, vt jam iam agoniſare crederent; ad vires igitur reficiendas & materiam per vrinam derivandam ac ſanguinem bonum retinendũ hanc emulſionem ordinaui. ℞. S. Melonum decorticatorum drachmas duas, ſeminis ſumach, plantaginis ana drachmã vnam, phyſticorum decorticatorum, Amygdalarum dulcium decorticatarum ana drachmas tres, aquæ ſtillatitiæ caponum, Vncias tres, plantaginis, Vncias duas, fiat Emulſio, cui adde Manus Chriſti perlatæ vnciam ſemis, corallorum rubror: præparatorum ſcrupulum vnum. miſce: Capiebat cochleatim refectionis ergò. Sequenti die, quia omnia reſpuebat,

bat, aliud confortans præſcripſi, vt mutari confortantia poſſent. ℞. aq. ſtillat. plantaginis, Roſarum rubrarum ana Vnciam vnam ſemis, Vini Maluatici, Cotoneorum, Granatorum acidorum ana Vncias duas, Sacchari roſati tabulati, Vnciã vnam, coque parum, bulliendo; refrigeratis adde ſpiritus vitrioli gut. duas, miſce. Stomacho enim omnia evomenti conſulere placuit, Clyſma rurſus præſcriptum, ob ſummam debilitatem ægræ demum poſtera die adplicarunt. Cumq́; vomitus continuò duraret, Theriacam Andromachi recentem ad drachmam ſemis ſub noctis principium ea die dedi. Vires debiles ſemper impediére purgans, quod tamen decimo nono exhibitum fuit, ℞. Balſami alöetici ſcrupulum vnũ, Gummi ammoniaci præparati ſcrupulum ſemis, Extracti Rhabarbari ſcrupulum ſemis, cum Syrupo de cinamomo q. s. fiant pilulæ N. vij. ſumſit ſaltim pilulas tres, quibus aluus aliquo modo aperta fuit; biduo poſt deglutiuit reſiduum & excreuit bilioſa ac pituitoſa ſufficienter, vomituſq́; omninò ceſſauit. Reliquam porrò curam dedicauimus cibo & potui reficientibus vires, cui & Tragema addidi,

di, Viſcera corroborans, ℞. ſpecierum diarrhoden abbatis, incompletarum, ſcilicet ab aſaro ob vomitum, ſcrupulum vnum, Aromatici roſati inconpleti ſcrupulum ſemis, ſpodii ex cornu cerui vſto, ſcrupulum vnum, corallorum rubrorum præparatorum, ſeminis coriandri præparati ana ſrupulum ſemis, Panis ſaccharati biſcocti drachmas duas, Sacchari roſati tabulati. q. s. Fiat Tragea. Vſa eſt etiam toto illo tempore quo vinum reiecit Scuto ſtomachico tali. ℞. Cerati ſtomachici, Emplaſtri diaphenici Calidi ana Vnciam ſemis Gummi takamacæ drachmam vnam cum oleo maſtichino malaxetur & ducatur ſuper alutam, pro ſcuto ſtomachali. Tandem colophonidis loco præſcripſi potum ex hepat, meſeræum lienem aperientibus ſimplicibus, herbis, & radicibus. Cumq; Natura eſſet debiliſſima corpuſq; haud ita benè nutrietur, menſes, vtpote ſanguinis copioſi fœtus, prouocare nolui. Sed Rhabarbaro in ſubſtantia poſt trimeſtre iuſſi vti; cum iam corpus nutritum abundanter videretur, ſanguinemq; in maiori adeſſe copia, ita vt menſtruis ſpatiis poſſet expurgari, venam in tali iuſſi pertundere ac ſanguinem detra-

detrahere, à qua ſectione ſingulis menſibus ritè purgatio proceſſit. Attamen octauo à ſectione venæ menſæ, finita purgatione menſtrua incidit rurſum in ſanguinis vomitum fœculenti & craſſi, ex meſæreo eructati, ſine magna virium proſtratione, vt ſuperiori anno, cui nihil aliud quàm Rhabarbari puluerem, cum Myrobalanis citrinis in vino exhibui, quibus ſubiunxi refectoria ex cibo & potu.

SCHOLION.

Virginis huius vomitus, ob menſtrua ſuppreſſa minꝰ noxius fuit ob aphoriſmum 32. lib. 5. Diuini noſtri Senis, Mulieri ſanguinem euomenti menſtruis erumpentibꝰ, ſolutio. Vomens ſiquidem mulier, bonis naturæ rebus vomit, quamvis locus & Naturæ lege & euentu incommodus, at declinandum maius ex duobus malis eſt. Menſtruus enim ſanguis, cuius eſt non ſuperna, ſed infera perrepere ſępe mulierem præcipitat ad interitum, dum partes vitam conſeruantes opprimit. Ita Natura oppreſſa onere, errabunda menſes nonnunquam pellit ea etiam per loca, quæ ſcopo minus inſeruiunt.

Duretus in Holl. 52.

L. Mercatus de Mul. aff. 7.

uiunt. Vbertas igitur sanguinis, euacuationi destinata irritat Naturam, quæ errabunda in opere ad ventriculum & intestina superiora ex mesenterii vasis sanguinem deponit, qui in ventriculum depositus excluditur vomitu. Salutaris verò est vomitus talis, iuxta aphorismum lib. 7. 37. Quicunq; sanguinem vomunt, siquidem sine febre, salutare: si verò cum febre, malum: curare autem frigidis ac adstringentibus oportet. Itaq; & nostræ ægræ vomitus salutaris fuit, quum caruisset febre; significabat enim hunc sanguinis vomitum, non ob vlcus, abscessum, inflammationem putredinemuè processisse, sed à Natura robusta, cui vbertas sanguinis onus fuit, & periculum minabatur. Saburra enim fuit, non floridus, nec vtilis sanguis, quæ in mesenterii & pancreatis venis circa hepar hærebat, anxium spiritum reddens & coctionis opus impediens. Lipothomias verò causauit motus ad loca sensibilia fœculentæ materiæ, vt nigredo eius sua caligine terrorem & timorem incussit, vt cum Hippocrate nostro loquar, lib. d. morb. Virginum. Cura, vt videre fuit, ad

hunc

huncaphorismumaccommodaui ac medicamenta frigida & adstringentia esse volui. Videatur etiam Langius de casu simili 1. Epist. 40. Quid porrò illud fuerit quod lobos hepatis referebat, indagandum. Certè portiones de hepatis parenchymate deponi, aut reiici supervinente homine vix credibile vt & R. Solenander 6. sect. cons. 2. vult, quamuis Schenkius plura recenseat exempla ex Mattheo de gradibus, Marcello Donato, Iulio Alexandrino, Montuo, Hercule Saxonia. Caspar Hoffmanus, ex vsu vitriolatorũ ait se vidisse frustulatim excretũ hepar 5. Epist. Craton. 28. Mercurialis in iisdem Epistolis lib. 2. Epist. 8. vix fidem adhibet, cuius verba sunt; Excerni „ frusta substantiæ iecinoris mihi certè res „ creditu dura est, sed quæ tamen & veterũ „ & recentium Medicorum clarissimis te- „ stimoniis confirmatur. Quod Natura „ res miras & nobis ignotas interdum ope- „ retur, facilè qui Medicinam faciunt, „ quotidiè explorant. Ego sanè à iecore „ non semel vidi per aluum magnam san- „ guinis copiam eductam. Sed fieri potest, „ vt corrosa iecoris substantia, atq; in fur- „ furum formam redacta, vna cum sangui- „

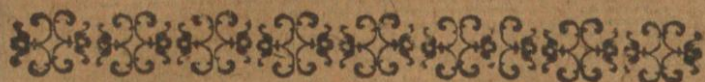
An lobi hepatis reiecti.

„ ne excludatur. Frusta verò maiora non-
„ nunquam videri, quàm vasorum per quę
„ transeunt amplitudo ferat, est sanè præ-
„ ter naturam & ἀδυνατώτατον, perinde ac
„ si camelum per acus foramen per-
„ transire quis dicat. Quæ Mercuria-
lis. Cui subscribere videtur Germaniæ
nostræ lumen, venerandus senex F. Plat-
terus p. m. lib. 3. obseruationum, dum
„ scribit. Opposui me omnibus, nec hepa-
„ tis, nec lienis substantiam vomitu fuisse
„ reiectum, ostendens non posse hæc visce-
„ ra, nisi extrema horum & ventriculi esset
„ corruptio, quod viuente homine fieri ne-
„ quiret, in Ventriculum peruenire. Nec
ego mihi imaginari possum frusta hæc &
lobos hos à substantia hepatis fuisse se-
cretos, & vomitu postea reiectos, cum
magni ac crassi fuerint, quos vasa illa quæ
ab hepate ad Ventriculos repunt, capere
non potuissent. Taceo, quod separatio
eorum sine putredine, nec hæc absq; fe-
bre fieri haud potuissent Grumi itaq; san-
guinis condensati fuerunt, & qualis do-
cet aptè Platterus Tract. 1, lib. 2. c. 14 vbi
scribit; Crassitiem sanguinis sæpiùs fuis-
se causam in cachecticis, quò minus men-
strua fluerent, ita vt instar corallorum al-
borum

borum & nigrorum ſanguinis quidam grumi in ventre condenſati videantur. Incraſſatum igitur ſanguinem, lobos hos fuiſſe, planè adfirmo, qui in concauitate aliqua, à ſero derelictus, condenſatus potiùs, quàm putrefactus fuit. Qui copia ſua preſſit Naturam, & ab adfluente ſanguine ſeroſo ſimul promotus ad ventriculum, vomitum talem cauſauit. Nec alienus is à Naturà huius virginis fuit, cui mucoſus, & fibroſus ſanguis eſt, qualem ſequenti año reiecit, qui ita fibroſus fuit, ac ſi membranis conglutinatus eſſet. Ab hæmorrhoidibus internis maximè & venis meſenterii ſanguinem in inteſtina deponi, ibiq; potius in grumum concreſcere, quàm in pus verti notum eſt, haud itaque negabimus idem in ſuperioribus fieri poſſe inteſtinis. Relinquo tamen aliorum ſententias integras. Nam vt Reuſnerus in Willichii libro vrinarum c. 19. docet, ſi pus ſecedere ab hepate poteſt, etiam caruncul æ per vrinam & ſeceſſum: quamuis non concludat illud, id ſine noxa fieri. Nobilis ſiquidem viſceris læſio, ſine detrimento eſſe nequit, quamuis cachexiam potius, quàm ſubitaneas mortes inducat. Præterea puris ſubſtantia

mobilis, & humorosa est, lobi sanguinis minus. Vomitu itaq; ac secessu de hepatis excerni substantia aliqui sine maxima noxa, & calamitosis symptomatibus vix mihi persuaderi patior, nec grumos hos lobos fuisse hepatis audacter & constanter adsero. Sectione venæ deniq; in talo post quinquemestre, sanguinem menstruum prouocare volui, quia sanguinem menstruum in corpore sano superfluum humorem scieueram esse, Virginis autem nostræ corpus inadpetentia & parco Cibo absumtum repletione prius, quàm euacuatione opus habuit. Frustra enim euacuari tentatur absens.

CASVS SEPTIMVS.

BASILICÆ IN DEXtro brachio apertio spontanea in hydropico.

VIduus quidam annorum triginta sex, honesti generis, rei lautæ (cui præterita æstate vxor ex hæmoptoica passione phthisica, tandemq; hydropica facta, mortua est) phthisi, morbo à parentibus hæreditario, & hectica laborans, ob vitam minus temperantem, Lyæo sæpiùs litans, simul in hydropem incidit, ita vt scrotum cum abdomine aqua repletum esset, domi itaq; se continuit, & à me hydroticis tàm in vino infusis, quàm in potionibus dilutis purgatus, ita vt frequentioribus deiectionibus scrotum depletum esset, abdominis tumore remanente. Huic 17. Decembris anni 1621. basilica brachij sinistri aperta spontè fuit, sanguis effluxit floridus, qui statim concreuit, Chirurgus vix ob pulsationem arteriæ supprimere potuit, se-

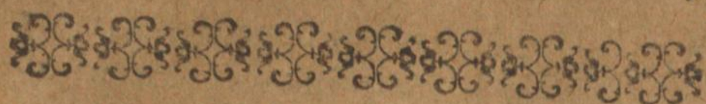
quenti nocte rursus sponte adperta fluxit paululum, sed statim arte occlusa. Facies tum fuit icterica, superuixit aliquot septimanis, succubuitque tandem dyspnœa, tussi, hydrope, exspirans circa finem Ianuarij 1622.

SCHOLION.

APertio basilicæ eo in loco, vti à chirurgis tunditur, rari quid est, in eo maximè cui vena tusa nunquam est. Natura sanè suppressa auxilium quæsiuit, at anceps & periculosum reperit; quod plus nocumenti quàm emolumenti dedit. Viscera enim labefactata, bonum sanguinē haud coquebant, vnde potiùs cacochymia & serum in abdominis spatio premebat naturam, quàm sanguis bonus & copiosus. Si diarrhea serum exclusisset, haud aberrasset. Error itaq; Naturæ in excretione sæpiùs damnum, quàm bonum causat.

***

CASVS

CASVS OCTAVVS.

VMBILICVS SANGVI-nem diu leviter ſudans.

PVella nobilis duodecim annorum, ab incunabulis habuit vmbilicũ qui ſanguinis guttula leuiter induſium ſeu linteum proximum commacularet, ſine vlla alia noxa, niſi quod color ei ſit pallidior, Sanguinis verò ea paucitas eſt, vt nõ tranſudet ſuper ſtratum etiam tenue linteum.

SCHOLION.

VMbilicum radicem fœtus in vtero hærentis eſſe, initiati philoſophiæ & Medicinæ non negant. Eſt enim ille vaſorum tàm naturalis quàm vitalis facultatis inſtar inuolucri, Victum & vitam fœtui ex vteri hepate per venas transfundens; ceſſante hoc opere, ligamentum in jam natis & adultis fit, & quidem vena fulcrum hepatis, arteriæ veſicam & arterias iliacas firmant. Dehiſcit ſed rariùs in

hydrope vena, aqua in hepate genita per eam vt effluat. Sanguinem verò transsudari rarissimum est, & in ligamentum vmbilicarem venam nondum coaluisse signum. Præter succum & Plantaginis folia vmbilico admota, nolui medicamentum esse, certus, tractu temporis, dum omnia ligamenta & nerui in robur abeunt, hoc symptoma cessaturum. Nec falsus.

CASVS NONVS.

NATI MODO SANGVInem fundens largius vmbilicus & adulti ad hæmorrhagiam pronæ nares cum sugillatione.

PVer quidem sanguinem ob non ritè ligatum vmbilicum recens natus copiosum fudit: mater remotis fasciis infantem commaculatum videns, perterrita in febrem & phrenesin incidens vitam morti cessit; puer non deterius

rius habens; hæmorrhagiæ narium dum adoleſcit maximè fit obnoxius; ætatis nono copioſa fuit, vt adſtantibus terrori eſſet. Ideoque adhibitis refrigerantibus & ſanguinem ſiſtentibus medicinis, narium ſtilla deſijt, at fœces cum ſanguine fluenti & concreto prodiére, mixtæ, ſuggillataq; ſeu maculæ ſanguineæ rubræ, poſt cœruleæ per cutim paſſim efflorué-re, in facie, pectore, dorſo, artubus, quæ tandem flavæ factæ diſparuére. Sequentibus annis, cum ſimilis hæmorrhagia ac ſuggillatio adeſſent, ſequebatur ſcabies: quæ dum curatur mundantibus ſanguinem & purgantibus corpus, promouetur hæmorrhagia. Quare vndecimo anno ætatis venam adperui commodè, teneram haud metuens ætatem.

SCHOLION.

VItæ Victuſque, quæ in ſpiritu vitali ſanguineq; figuntur via vmbilicus fœtus in vtero eſt, ſuperiori vt patuit ſcholio. At hoc excluſo onus; quare obſtetrices ſedulæ, intus repreſſo aliquo modo theſſauro adhuc contento in vmbilico, ligant ne quid pereat. Spiritus enim

&ali-

&c alimonia eſt, quæ in vmbilico ſunt infantis, intra corpus hæc recepta etiam debilem recreant infantem, cui cibus & ſpiritus per os nondum familiariter ingreſſa ſunt. In vegeto, verèq; plethorico ſuperflua plus noxæ quàm emolumenti adferent, cum ſuperari coquendo non ſint, ſed doloris circa vmbilicum, diſpnœæ, & anhelantis ſpiritus cauſa, itaq; ſi quid ibi reſiduum efflui ſine noxa poteſt, nec verenda ſemper imbecillitas, aut mors, vt vult Bonaciolus, & Fabritius. Subſcribit his noſter caſus; Effluuium enim, copioſum hoc ſanguinis, matrem non filium ſuſtulit. Nares porrò eius in creſcente ætate circa æquinoctia ſanguinem fudiſſe beneficio Naturæ fuiſſe factum credo. Sed quum copioſior, largior & præter modum frequentior eſſet, in hac tenella ætate & gracili corpore, ſiſtentia & refrigerantia medicamenta & cibos exhibui. Libra enim Medicinali non fuit minor. Sic violentia humori facta, ſeroſo, acri, tenui & impedito ne per nares fluat nimium, reliquias ad cutim depoſuit, vnde maculæ illæ ſugillationesq; ortæ ſunt, quæ ob acrimoniam bilis in ſcabiem ſeu cutis vlcuſcula ſcabioſa

Lud. Bonac. c. 8.
C. Bauch. 1. Anat. 11. Mercat. lib. 4. adſ. mul. c. 4.
Paræus de hominis gen. c. 17. c. 8.
Cent. 1. Obſ. 52.

biosa abiére, sanguinem deniq; emisi hac ætate, gnarus ætatem non indicare sanguinis detractionem, sed signum esse virium, metiri quantum emittendum.

CASVS DECIMVS.

Vmbilicus IN ASCITIDE *sponte apertus.*

IVuenis quidam mechanicus Thobias Ruef nomine, asciticus in nosocomiũ nostrate, quod publicis Eleemosynis viget, receptus fuit, cui vmbilicus mirè tumebat, hydromphalos dici meruisset, totus pellucens, à remoto emplastro quod chirurgus eo mané adposuit, apertus fuit, stagnauit statim serum sanguine tinctum, copiosum, post clarum instar cervisiæ albæ, ad libras triginta circiter seu mensuras Augustanas quindecim. Videbatur æger sibi melius habere, ob spiritum liberiorem. Super imposito emplastro Diapalma & sitamentis lineis inhibui præcipitem fluxum aquæ reliquæ, quæ tamen ea nocte abundanter transsudauit.

davit. Obstaculis manè remotis, aliæ effluxére mensuræ octo seu libræ sedecim. Ita vt intra biduum supra viginti quinq; Augustanas mensuras seri per vmbilicum fuderit. Exhibitis confortantibus hepar, stomachum melius nō habuit, sed quinto ab effluxu die abdomen antea laxum & depletum quasi rursum inflatum renitebat & turgebat; vna cum vmbilici tumore, Copia seri magna ab hydrotico medicamine per alvum secessit, qua tamen tumor abdominis, & dolor in eo nec absumptus, nec mitigatus fuit; imò nec anodynis nec narcoticis ad minimū temporis spatium cessit. Non odie, à recidiua, chirurgus ab ægro rogatus vmbilicum turgentem secuit, effluxére aliæ duodecim mensuræ. Vrina toto tempore decubitus crassa, rubra, pauca, sæpiùs sanguinea. Doloris in abdomine cessatio nulla. Sexta ab hac apertione expiravit.

SCHOLION.

VMbilicum aperiri in hydrope Forestus lib. decimo nono, Obs. 33. duobus exemplis docet, mulierum, quarum altera superstes mansit, cessit altera fatis: huic

huic ſerum rubrum inſtar loturæ carnium effluxit, illi ſincerum.

Benivenius puerum introducit, cui aqua ex vmbilico prorupit. c. 42. Marcellus Donatus hiſtor. lib.4.c.21.plures adſignat hiſtorias, & ſubiungit, hinc colligi veram eſſe Auicennæ ſententiam, recenſentis ex mente antiquorum cap. de Aſcitide, quod aliquando aqua in abdomine accervata extra fluat, dilatatis venis ab hepate ad vmbilicum pertingentibus, per quas embrio in vtero materno nutrimentum ſuſcipit; non vt perperam Iacobus de Partibus interpretatur, per quas evacuari ſolet infantis vrina. Nam vas hoc ad veſicam non ad hepar terminatur. At nec hoc vas vrinam evacuat ex veſica, cum vrachus in homine impervius ſit, etiam in fœtu, vnde nec per eum vrina in non excluſo fluit, multò minus in hydropicis dehiſcit. Aliæ autem viæ ſunt ex quibus fluit ſerum in hydropicis per vmbilicum, vas ſcilicet illud quod ex caua hepatis parte prodit & inter duas peritonæi membranas ad vmbilicum provenit, in excluſo fœtu ligamentum hominis eſt, hoc dehiſcit, hoc dilatatur, hoc aquam ex hepate eructat, imò & alias ſaburras.

Bauch. Anat. 1. c. 11

Bauch. l. c. & Plater. Tract. 3. c. 3.

Vidi

Puris per vmbilicũ excretio.

Vidi enim in asthenodochio nostro cœlibis cuiusdam, quæ textoribus à consuetis muneribus erat, vmbilicum eructasse puris viridioris mensuram vnam & semis, id est, libras tres, fœtidi, ex quo non deterius habuit. Abdomen nunquam renitebat, paululum circa regionem vmbilici dolebat, ab effluxo pure, cum antea de dolore illius loci non conquesta esset, sed de lenta quadam febricula & pigritie alvi, cui eccoproptica opposita sunt, à quarum operatione hic fluxus, post fluxum deopilativa ac mundativa dicta dabantur, & rursus apertus vmbilicus plus puris fœtidi eructavit, mortua tandem. Cuius cadaver secare ob certas causas non licuit. Retinet etiam sæpiùs abdomen serum copiosum, quod ex vmbilico fluit, & hoc vas minus est, quàm vt in id omne recipere possit; ideoq; sibi viam per peritoneum ad superficiem cutis vsq; facit, colligiturq; sub cuticula, eamque elevat in vesicam magnam, quod & involucro vmbilici accidit, vt aqua repletum in vesicam attollatur. Per hanc viam ægro nostro Natura serum expurgavit, quam imitari artificem Medicum A. Laurentius jubet; & sanè si natura eò vergit, imi-

Aqua abdominis ad umbilicum vt veniat.

Paracenthesis an in vmbilico facieda.

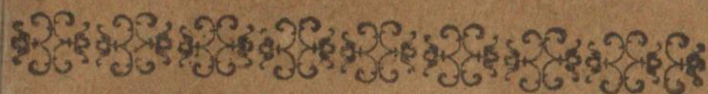
imitanda, quod in tinctore quodam, cui umbilicus in vesicam sublatus fuit, egi; & effluxit sat aquę, primò commodè rulit, at quia viscerũ dispositio mala erat, ob nuper passam Gallicam luem, aliter ominari iussus sum, subscripsit euentus. Rectè enim Conciliator ait, hac euacuatione serum quidem elici, non verò tenorem visceribus restitui. Qui enim ab hydrope correptus est, ac superstes esse volet, bonis visceribus prędītus sit oportet, & contentis viribus, 2. Porrhet. 95. Licet enim multi seruati legantur in Schenkij obseruationibus, plurimos tamẽ mortuos ibidem reperies. Balduinus Ronseius Epistol. Medicinal. 2. jubet serum exiens observare; Loturæ carnium simile, spem sanguificationis bonæ omnem tollere. At limpidum, inodorum, viscera, labe aliqua insigni carere, indicat: fœtidum & subcruentũ è contra. Idem Felix Platerus Tract. 3. c. 3. Nostri ægri Serum primum quod effluxit subcruentum fuit; secundũ subcitrinum, reliquum, loturæ carnium simile; & viscerum hoc erat labefactationis indiciũ, cui vrina rubra, pauca, sanguinea subscribebant. Cum enim hepar suũ officium non facit, vrinę cruentę sunt, aut ob

impedimentum facultatis hepatis aut ob alienationẽ sanguificæ facultatis, vt Duretus in c. 52. Hollerij docet. Doloris deniq; acerbi in abdomine, non distentio, sed corrosio fuit causa ab acri humore, maximè in recurrente morbo, vt docet

Doloris causa.

" D. Senex lib. de internis adfect. Quamdiu " in superiori ventre aqua Interc⁹ extiterit, " acutus dolor detinet. Cum verò ad infe- " riorem ventrem deuenerit, id melius ha- " bere videtur. Deinde progrediente tem- " pore impleto ventre eadem quę prius pa- " titur. Materia itaq; hæc acris corrumpit viscera, peritonæum, mesenteriũ & quicquid in abdomine sensile etiam est, vnde à corrosione tali, acerbi hi dolores orti sunt, qui medicamentis nullis cedere voluerunt; cum & tot euacuationibus venter non depleretur, sed magis turgeret; " certum signum viscera fissa fuisse. Itaq; a- " qua intercus, quæ curationi cessit, vbi re- " currit spem tollit. aph 460. Coäcarum. " Cum grauis sit morbus, ex quo pauci e- " uadunt. Inrernorum Adf. lib. Sectionẽ deniq; docet vel iuxta umbilicum, vel retro Ilia, lib. de Adfect. de qua re passim videri possunt practici.

DECAS

DECAS III.

CASVS PRIMVS.

THERIACÆ VSVS in hydrope.

VOCATVS ad quandam ægram quæ ex febre erratica incidit in hydropis ſpeciem anaſarcam dictam. Totum enim corpus inprimis abdomen, inſtar aſciticorum tumebat, vterum eam & adſtantes & Medicus ſibi planê perſuadebant gerere, pedes etiam tumidi fuére. Medicamentis variis agitata, decoctis ſudoriferis & purgantibus, at abſq; fructu; cum nullus mador, nedum ſudor ab vllo decocto ligni promotus ſit. Credidi purgantia ſudoriferis mixta impediiſſe. Itaq; remotis his, primò purgaui corpus infuſione Rhabarbari, Senæ, Agarici in aqua betulæ, cuius expreſſo Gummi laxatiui grana ſex adiecta eſſent, & correctionis ergò Syrupi de cinamomo drachmæ tres.

Egit & vomit; & deiectione suum officium. Post aliquot dies exhibui pulueris Gumi laxatiui grana vndecim, Manus Christi cum oleo cinamomi scrupulum semis misce, sumsit cum vino, à quo deiecit copiosum serum & pituitosam euomuit materiam. Purgato sic corpore, sudorem vsu Theriacæ promouere tentaui, cui addidi sulphuris olei guttulas aliquot: exhibui magnitudine iuglandis minoris, cum vino generoso. Vsus eius erat per plures noctes continuè, sub ingressum lecti. Nocte prima incaluit, ab ea corpus totum, altera madebat cutis, sequentibus noctibus corpus sudore totum difluxit copioso: tandem Natura absq; adminiculo huic operi huicque Euacuationi studuit, vt inde omnis tumor desineret. Venit verò sudor semper circa gallicinium. Purgaui semel adhuc quod in venis latitaret reliquum extracti Cucum. agrestis Scrupulo semis, Gummi laxatiui granis nouem, cum syrupo cinamomi formentur pilulæ, ne recidiuam pateretur. Et sic tota curatio feliciter intra tres septimanas absoluta fuit. Coronidis loco crocum Martis cum hepaticis

hepaticis conseruis & speciebus, hepati robur vt adderetur, exhibui.

SCHOLION.

GVmmi laxatiuum plura habet nomina; aliis gummi gamandræ, aliis gummi gita dicitur. Reudenius Gummi de Peru à quibusdam vocari scribit, gūmi de Goa quidam nominarunt. Nullus tamen hactenus, quod sciam, hoc gummi ritè descripsit, quin ipse Reudenius in Epistola propria de eo ieiunus est: fallitur primò in solo natali, cum è noua India & regno Peru prouenire putet: illi verò qui Orientalem Indiam visitarunt ibi in vsu esse ad cacochymiam & inflationes corporis à diuturniori mora in mari adfirmant; vt Mercator Augustanus, qui diu Bantami vixit mihi coràm dixit. Ego sanè haud me falli puto, dum pro eo succo concreto habeo, qui est apud Carolum Clusium lib. 4. Exotericorum c. 8. & numero est vndecimus: cuius hæc sunt verba. Succum vndecimum, sic enim adpellandus potius videtur qàum resina, " ad me mittebat anno à Christi Natiuitate " sexcētesimo supra millesimum tertio, idē " Petrus Garetus, ex Sinarum regno recens, "

Gummi laxatiuū.

in epistola.

" vt ſcribebat, allatum, cum à Iacobo van
" Nek claſſis præfecto, tum ab aliis, qui ip-
" ſum comitati fuerant. Erat autem val-
" dè purus, nullisq́; ſordibus infectus, fului
" coloris & paululum ſaliua vel aqua tin-
" ctus, prorſus flauo colore inficiebat. Illo
" vti incolas intelligebam ad aqueos hu-
" mores ſine moleſtia euacuandum. Doſin
" verò eſſe à quindecim ad viginti grano-
" rum pondus. Initiò ob coloris adfini-
" tatem & facultatem, Aloës ſuccum eſſe
" exiſtimabam, propterea aliquantulum
" deguſtabam; nullam tamen amaritudi-
" nem deprehendebam, ſed poſt temporis
" momentum magnam acrimoniam in
" gutture mihi excitabat, vt mihi ſuſpicio-
" nem moueret Euphorbii ſuccum eſſe poſ-
" ſe; hunc autem ſuccum Gittajemou
" adpellari dicebat Iacobus van Nek Claſ-
" ſis præfectus. Quæ Cluſius. Omnia
" hæc in noſtro gummi laxatiuo obſeruan-
" tur.

Purum eſt, ſordibus nullis infectum, coloris fului & ſaliua aquauè tinctum flauo colore, id eſt, ſulphuris inficit. Concretum eſſe & arte quadam in vnum condenſari ipſa forma & ſubſtantia gummi edocent. Vtimur & nos in euacua-

tione

tione serosi humoris: non tamen in ea, qua incolæ, dosi; nec mirum, sumus etiam in vsu radicis chinæ, chinensibus parciores. Colore aloën non adæquat, nisi ad extra, vbi color obscurior est, insipidum est, nec admodum acre, cum non mordentem sed exiccantem guttur vim habeat. Placet & nomen Ghittaiemou, cum gallicum I. in sono, G. pronuncietur, vnde facilè prodiit Gitta gummi de Goa vocabatur, ideò quia à Iesuitis Goâ Indiæ orientalis Augustam missum fuit. Gutta gamandra, fortè ob vocis ignorantiam. De Peru gummi falso dicitur, vt supra ostensum; nec est gummi Anonymum ad Podagram, quia hoc occidentalis, illud orientalis Indiæ est, eodem Mercatore teste, qui multis annis Bantami vixit, ostensum agnouit vires eius ad serosos humores ducendos dixit, & gitta vocauit. Laxatiuum ego gummi communiter voco, adsuetum nomen gummi ne prætercam. Vires, quas hactenus obseruare licuit, adscribam. Euacuat sine molestia ac torminibus, inprimis humores serosos, ac biliosos tenues; idq; citò, non diu moram in corpore trahens; supra & infra corpus disturbat, eiiciendo

Gummi.

Vires.

vomitu, quæ in ventriculo sunt, maximè crassam & tenacem pituitam; deiectione verò cum sero bilem purgat; & id characterismus coloris optimè depingit. Rariùs tamen alios succos humoresve respicit, & saltim ex accidenti eos prolicit, si nimirum à sero mouentur. Quare Reudenium miror, qui Medici Vinariæ cymbam Medicam ad quietis & felicitatis portum Gummi Gittæ vsu dirigi scribat. Cum vnius medicamenti vsus felicitatē nullam in arte pareat, multò minus quietem in animo & functione det. Siquidem rationalis Medicus, in vno experimento aut Medicamine vix acquiescit, sed in dextra adplicatione, quæ ex cognitione optima morbi & inuentione medicaminis conuenientis & congruentis prouenit. Aures enim adhuc vellicat D. Iacobi Zuingeri p. m. dictum verè aureum, coràm mihi & alio dicentis, Pādoram in cornu suo innumera ad singulos medicamenta morbos habere, quæ facilè expromi possint, at difficilius esse morbum cognoscere, eiusq; Idæam, vt in vno quoq; indiuiduo est obseruare. Haud igitur omnibus morbis & temperamentis absq; discrimine Gittaiemoú conuenit, cum

eum & benigna Sena quibusdam caput offendat. Rhabarbarum sua siccitate officiat, ambo in multis adfectibus noceant. Præterea quibus facilem vomitum Natura negauit, iis & hoc gummi haud conueniet. Quare vt aut vomitum impedirem, aut stomacho adpropriatum magis redderem, exhibui patientis huius patri, hydropico sic correctum. ℞. Aquæ betulæ, Vncias tres, spiritus vitrioli gut. tres, in hac aqua acida infunde per noctē Rhabarbari electi drachmam vnam, manè leuiter coletur & exprimatur, in hac infusione colata dissolue Gummi laxatiui grana octo, syrupi de cinamomo drachmas tres, misce, fiat haustus; à quo materia crassa, tenax viscosaq; per vomitum reiecta fuit, ac serum copiosum deiectum, ita vt iam ab aliis derelictus, reuiuisceret. Fuit autem sæpiùs repetitus haustus hic, interdum addidi Brodium laxatiuum cybebarum ad Vnciam vnam & semis, ad grana nouem gum̃i laxatiui, & tunc nil vomuit, solùm deiecit Serum copiosum ad ventris vsq; depletionem, quibus subiunxi roborantia hepar, & sic DEVS plures adiecit annos vitæ eius. Soleo & aliter exhibere, Correctio.

modò in puluere, cum vino odorato, maluatico, aqua acetosæ, aut cum conserua rosarum pallidarum, quibus addo spiritum vitrioli; aut cum tabulis manus christi cum oleo cinamomi. Modò conficio tabulam cum saccharo in aqua acetosæ dissoluto, quam inungo oleo cinamomi; modò cum lenienti aliquo syrupo aut brodio, cum quibus multum agit, magisq; deiicit, exhibeo: rariùs cum selectiuè purgantib⁹ excepto Rhabarbaro, Sena, infusis: in forma pilulari parum agere manifestè deprehendi. Corrigentia eius sunt spiritus vitrioli, quod & D. Minderer obseruauit, oleum cinamomi, eius aqua & syrupus. Quamuis nec hæc impedire eiectionem materiæ hærentis in primis viis per vomitum semper possint.

Corrigentia.

Dosis.

Dosis nobis non est ea, quæ incolis Sinarum regioni, sed multò minor, nimirum à granis quatuor, ad tredicim usq;. Memini me granis quatuor cum drachmis duabus syrupi de cinamomo in hydropico sine molestia, sine torminibus, absq; lipothomia, sine vomitu, dicam ne propter vitrioli spiritum, cuius guttam vnam addidi, aut propter pauca grana gummi hæreo, euacuasse mensuram vnam seri

aut

aut paulò plus felicissimè. Ad plura grana non licuit: ob summam debilitatem, assurgere. Pueris annorum quatuor in asthmate grana tria in oxymelite exhibui, & pituita stertorem hactenus causans reiecta fuit, nec alia nisi vomitus molestia adfuit. Consueta dosis in hydropicis fuit grana nouem & vndecim, nisi admodum robustus sit æger, quæ cum aqua betulæ & syrupi domestici ā. ℥ij. exhibeo, sæpius cum solo syrupo de cinamomo ad drachmas duas. In febre tertiana Gummi grana octo, plus minusvè, cum syrupi rosati laxatiui vncia vna semis, & aquæ endiuiæ quantum sufficit offero. In ictero gummi grana sex addo Rhabarbari drachmæ vni, facio irrorari aqua cinamomi, & propino aut in vino absinthii aut aqua acetosæ, vel alia cichoracea; Et vt pituita abstersa eiiciatur cum aliis serosis & biliosis humoribus gummi grana octo vel nouem cum tartari cristalli: cremore, & lenitiuo aliquo iungo. Cothurnum haud omnibus pedibus aptum hactenus credidi, sed vt pluribus accommodari posset procuraui. Cuius autem arboris, fruticisuè, herbæ, aut fructus succus sit, nemo quod scio ha-

ctenus

ctenus patefecit, quos, etiam magnos Medicos, de hac re consului, tacuére; Clusius ipse silet. Materialista quidam nostrâs Lathiridis Indicæ succum esse credidit; quum & nostræ baccæ vomitum causent. Clusius succum Euphorbii putauit, at ardor Euphorbii non est in gummi; nec vlla suspicio de Antimonio esse debet, cum purus sit. Et hæc sunt quę de hoc gummi annis his sedecim, quibus eius vsus apud nos est, obseruaui.

Theriaca an prosit in hydrope.

Theriacam verô quare exhibuerim, & qua vi profuerit, subiiciam. Ne quis putet, vt quidam solebat, me sine autoritate & ratione eam hîc exhibuisse. Videbit H. Stapedium, veterem Theriacam in hydrope exhibuisse, 6. Consil Scholzij 77. Brüelum in curatione hydropis, Casparum Peucerum c. 16. de curat. Morb. p. 552. qui Mithridatium, Theriacam, Electuarium è baccis lauri in Anasarca laudat, Augustani nos in Dispensatorio in scholio ad Theriacam eam cum asari decocto Anasarcæ & hydropi prodesse, dicimus. Subscribit carmen, in quo aquoso ab Andromacho morbo dedicatur.

Inua-

Inuadit quoties hydrops mala corpora, liuor
Inficit, hac fies liber ab Antidoto.

Frequens est medicamentum in senibus & iuuenib⁹ in asthenodochio Eleemosynario Augustæ in anasarca & inflatione à cacochymia, quæ ex nimio aquæ frigidæ potu, aut ceruisiæ albæ contracta est. Hoc anno profuit & iis qui post diuturnas diarrheas inciderunt in hydropes. In tympanitide etiam multum conduxit, maximè si euacuantium vsus ritè præmissus fuit. Datur interdum cum vino sublimato, cuius hæc est descriptio. ℞. Spiritus vini destillati & rectificati Mensuram semis, seu Vncias sedecim, Theriacæ Andromachi veteris Vncias quatuor, vel plus, agitando sæpiùs, donec tinctura quædam in vino est. Hoc repetitur singulis diebus, vt vis eius in vini spiritum hac commotione descendat. Datur cochleare vnum noctu dormiturienti & manè euigilanti; in refrigeratis, inflatis, & qui dyspepsia, Anasarca, Ascitide & Tympanitide laborant. Sed scias decumbere hîc vtplurimum pauperes, & quos diæta mala & humida, aër subterraneus, qualem textores in cauernis suis subterraneis

Nuper addedi aliquot Vncias ß spiritus iuniperi, cum maiori fructu.

Quid sudorem in Theriaca moueat.

raneis sentiunt pessumdedit. Sudorem, Tidicæus Theriacam mouere scribit, quia calorem viscerum fouit, & œconomiam eorundem labefactatam refocillat, digestionem iuuat & flatus discutit. Adscribit diaphoresin autem primariò trochiscis viperinis. Uerum mouet & mithridatium sudorem, quod his trochiscis caret. Erit itaq; alia quædam vis, quæ diaphoresin hanc producit. Platerus noster, verus Germaniæ Æsculapius, communis multorum Germaniæ medicorum præceptor & promotor, qui addictus opinionibus nullis, suas ex media produxit praxi, narcotica etiam simplicia in Ascitide exhibuit ad sudores mouendum, vt videre est libro Obseruat: 3. p. 594 vbi drachmas sex syrupi de papauere cum aliis, vt sudores vehementius mouerentur exhibuit; & subiungit, experientia compertum Narcotica sudores prouocare, quo nomine & antidota opiata, vt Theriacam & Mithridatium sudores mouere alibi ostendimus, quæ Platterus, qui in sequentibus scribit: Unde versus diluculum vehementer sudauit. Et pag. 682. Antidotis illis Narcoticis, si admistione narcotica ipsorum vis augeatur, exhibitis,

Narcoticorum vis ad sudandū.

tis, euenire ſolet, vt ſudores copioſiores ſpontè erumpant, Theriacamq́; & Mithridatium, opio dempto ſudores minimè mouére alibi docuimus, idq́; euentus docuit. In lib. 3. Praxeos Tractatu. 2. c. 13. Sudores mouere Narcotica, alibi ſe oſtẽdiſſe ſcribit; eodem libro c. 2. in cura Hecticæ, Narcotica minimé frigida eſſe & potius corpus inde incaleſcere, alibi oſtendimus, Quod non memini me legiſſe, niſi ibi iñuat, vbi de temulentiæ cauſis loquitur lib. 1. c. 3. recordor quidem me in conuerſatione priuata & publica ſæpiꝰ repetitam hanc opinionem audiuiſſe, at quomodo fulcirit haud ſcio. Ex quibus manifeſtum ſudores moueri à Narcoticis velle Platterum, vnde in cura luis venereæ Narcotica commiſcet, in primis Theriacã decoctis ſudoriferis, Conciliare enim ſopiendo dolores ſomnum & ſudores promouere, vt exemplum habemus in obſeruationibus eius p. 682; non itaque Theriaca & alia opiata diaphoretica ſunt ob commixta ac ſociata copioſè calida, ſed ob narcotica. Nam & ſyrupum de papauere ad drachmas ſex, cum Rob Ebuli & ſambuci ana Unciam vnam, ſpiritus Iuniperi drachmas ſex miſtum in

Electua-

Electuarium, sudores versus diluculum moouisse, si æger instar nucis moschatæ quatuor vel quinq; horis post cœnā de eo sumsisset, scribit. Et addit his Antidotis vim diaphoreticam augeri, si aucta sunt à narcoticis. Videbitur autem absurdissima hęc opinio iis, qui narcosin à frigiditate quarti gradus prouenire sibi persuadent. Proprium siquidem Diaphoreticorum est calida esse; cum caloris sit attenuare, digerere, rarefacere, vnde sudor.

Cōtra qualitatis narcoticæ. At opij amaritudo, teter & feriens nares odor, pruritus ab eius sumptione in cute, algorem negabunt in quarto gradu. Delirium, oculorum rubor, iactatio corporis ab vsu Hyosquiami suntne fœtus frigoris? ipsum animi deliquium, tremor, pruritus, motus conuulsiui, malignitatis testes firmissimi. Summus ardor & ferè intollerabilis qui vniuersam corporis superficiem adurit ab vsu Mandragoræ, oris etiam ariditas & linguæ, æstum potiùs quàm frigus edocent. Imaginaria igitur Narcoticorum potius erit frigiditas. *Frigida nō esse.* Ipse vini Spiritus, nulli sanæ mentis dicetur frigidus, ac hic balbutiem, soporem & narcosin inducit. Frigidiora hyos-

quiamo

quiamo plura ſunt, vt ſemperuiuum maius &c. hæc nullam inferunt narcoſin, etiam in quanto maiori multo, quàm Narcotica exhibita. Sin verò ideò negas eã inferre, quia illorum frigiditas in ſubſtantia aquea hæret, ex qua vapores copioſi ad cerebrum non eleuantur. At ex humidis plus vaporum, quàm ex ſiccis eleuatur. Narcotica quin exigua mole exhibentur, vnde ex eis vapores copioſi eſſe, nequeunt, & quod effluuium ex opio eſt, graue illud odoratu eſt. Odorata autem & quæcunq; odorem ſpirant, calorem habent. Fumi igitur & halitus ex narcoticis prodibunt, qui magis participabunt de Natura Aëris, qui non frigidus, ſed calidus & humidus eſt. Quod optimè docet odor opii, effluuium Mandragoræ, quod etiam ab extra ſomnum Lemnio conciliauit, videatur cap. 2. herb. Biblicarum eiuſdem. Huc fortaſſe chymici reſpexero, dum Narcotica ſulphuris fœtidi beneficio talia dixerunt. Sapor opii amarus acriſq;, qui linguam & palatum exulcerat etiam leui mora, odorq; grauis Matthiolum mouerunt, vt calidiſſimum dixiſſet, ni maiorum autoritas eum à vero abduxiſſet. ADEO INHÆRET ANI-

Natura euaporationum ex Narcoticis

MIS NOSTRIS ANTIQVITATIS REVERENTIA. At ego ſuperioribus motus argumentis, & firmatus autoritate præceptoris, imaginariam illam frigiditatē vanam iudico, quæ & à calidiſſimis illis, qualia Euphorbium, caſtorium, Pyrethrum, piper, Zedoaria &c. ſunt, corrigentibus aut frangeretur aut peſſundaretur. Spiritus Vini, quo fortiſſimo, ad narcoticorum eſſentiam extrahendam, vtuntur, quem aromatibus calidis alterāt, elicit quidam narcoticam illam vim, at eam non frigidam. Itaq; minima illa dofis, & exigua moles qua exhibentur narcotica, actio porrò illa multa, efficax, ac valida, aliam quàm frigidam facultatē narcoſin introducere, & peculiarem, longeq́; à frigiditate alienam virtutem eſſe demonſtrant. Sed quæ hæc Idioſyncraſia ſit, non muſti, non fermentantis Ceruiſiæ natura exprimit, quæ in cellis diutius morantes attonitos reddit. Hæc enim vaporum copia id faciunt, illa in exigua mole paucum effumantis materiæ halitum ferunt. Collimabit propius ad ſpiritus vini naturam, quæ vi non copia, ſoporem & ſtuporem quendam tam menti quàm corpori adfert. Eſt ea in vino

Narcoticorum à frigida aliena facultas.

vino illud quod somnum causat & temulentiam, hinc aquosa vina innoxius bibũtur, & acida fortioribus minus inebriant. An verò hæc vis narcotica talis sit, quæ animales spiritus in cerebro dissipet, queri posset? Vapores enim & fumi à vino in cerebrum sublati nõ refrigerando & humectando, sed calefaciendo & spiritus rarefaciendo vel dissipando sopores causant. Quod calor externus, aut solis, aut hypocausti aut anni temporis edocent, quæ in somnum cerebrum non aliter ac motus externus seu labor multus prolicitat. Labor autem somnum causat, ideò, quia in labore multi vires à principio neruorum, id est, cerebro defluxere, vnde inanitum cerebrum sui refectionem quærens somnum inducit. Ita & spiritus à calore externo dissipati sui restaurationem, quæ in somno fit, sattagunt. Ex meraco vino delirium & vigiliæ, non ob spirituum dissipationem, sed ex eorum accensione & calefactione prouenit. Cui accedit naturalis quædam crasis cerebri & spirituum, ob quam facilè inflammantur; idem & in febribus accidit, quando acres fumi febrilis fomitis ad cerebrum ablegantur, qui cere-

Somnus vndè.

A Labore.

Vinum vt vigilias causet.

brum vellicant, ſpiritus accendunt, ſubtiliant, agilioreſq; reddunt, vnde Vigiliæ & delirium. Si verò vapores pauciores, minus acres à febrium fomite ad cerebrũ ablegantur, coma potius ſoporq; fit, quia pauci ſpiritus incraſſeſcunt, coëunt ac pauciores fiunt. Idem etiam videmus in vſu narcoticorum fieri. Conuenienti enim quanto ſoporem, indecenti, vigilias, inquietudines cauſant. Demulcent ſiquidē narcotica ritè exhibita vim naturalem expulſoriam nervoſi generis, ita vt ea quieta, retentrix operetur, quæ coctioni maxime inſeruit, qualis in ſomno fit in cerebro actio Quæ è contrà ab acribus & quæ inimicitias iurarunt ſenſibus perpetuas excitatur ita fortiter, vt retentrix ab opere ſeuocetur, & expultricis œſtro cedere cogatur, quod fit ſi aut maiori adſunt copia, qua & narcotica nocent, & infeſtant ſenſiteria, vel quando occulta quædam craſis cerebri & nervoſarum partium eorum vim in nulla doſi ferre poteſt. Monialis enim quædam Epileptica, & quædam alia nephritica, à decenti Laudani opiati vſu in vigilias, deliria, & inquietudinem inciderunt. Eadem enim Narcoticorũ operatio eſt, quæ vini; quod

quod vt à homine bibitur, ita & vigilias, ſoporem, deliria, affabilitatem, ploratus, cachiños, agilitatem, ſegnitiem, ferociã, beneuolentiam, comitatem, ruſticitatem &c. cauſat, quod & maſlac orientalium & bella donna Italorum edocent, quæ pro vt præparantur aut adſumuntur agunt. Noli porrò credere vim ſtupefaciendi Narcoticorum me calori adſcribere, qui noui calida eam impedire, ſed vi alicui PECVLIARI quæ in eis latitat, quæ in multo quanto ſpiritui animali & neruoſo generi bellum intentat; in pauco eis prodeſt, inſtar antidoti eos demulcens, vt coadunati reſarciantur & refocillentur, qui modi à dolore prouocati & ex cerebro eliciti, à facultate expultrice vi protruſi, delaſſati ac defatigati, debiles & conſumti ſunt; vnde evigilant alacriores & vegetiores illi, quibus ſomnus in maximis doloribus à narcoticis conciliatus fuit, ita vt Natura debilis à dolorib. ſeſe aliquo modo recolligiſſe videatur, vt aptè pronunciauit F. Platterus Tract. 2. p. 618. Quid igitur miri, ſi ea, quæ ſpiritus coadunant, reſarciunt, vires refocillant, concoctionem promouent, qualia ſunt Narcotica ritè exhibita, in

Narcotica vis vnde?

quiete somni, ex accidenti sudorem mouent, dum nempe calor fortior in somno ab interno ad extra comitibus spiritibus & sanguine serum secum ad cutim rapit & per poros eius diffundit: cum quo & maligni vapores rapiuntur, & à roborante facultate Antidoti in quo Narcotica sunt natiui spiritus reficiuntur, & pellente eius vi maligni eiiciuntur, vt vult Theodorus Zwingerus in Epist. Cratonianis 20. lib. 1. Concludo a itaq;, Narcotica somnum non refrigerando inducere, sed acres euaporationes spirituali sua facultate figere & eorum motum impedire, antipathia quadam pellere, & inconuenienti dosi per quandam sympathiam neruosum genus demulcere, retentricem eius excitare, expultricem consopire, ita vt cerebrum, ab hoste vellicante & infestante liberum, sentiens inanitionem spirituum ac sui defatigationem, ob demissos ad dolentes partes spiritus, colligat se & humiditate sua ab hepate per sanguinē missa fruatur, qua vti lacessitum à doloribus nequiuit, & ita animali facultati somnum naturalem inducit; quæ sunt Galeni de somno verba, Lib. de causis symptomatum. Fit igitur vnio & refectio in somno

somno & quiete, quam Narcotica faciũt, „
spirituum animalium. At sudor fità natu- „
rali vi, quæ in somno æquè suos spiritus *Sudorem*
ac animales resarcit, quem promouet co- *Vt Narco-*
ctio decens tum ventriculi, tum hepatis, *tica mo-*
qua absoluta, calor ad extra fertur & di- *ueant.*
stributioni inuigilat, secumq; rapit icho-
res quos per cutim fundit. Actiones has
comites narcoticorum calidi illi & sto-
machici iuuant, ipsaq; Natura narcoti-
corum calida procurat, vt superius ostē-
sum satis ex Plattero & aliis rationibus.
Videntur autem sociata narcoticis medi- *Corrigen-*
caměta stomachi potiùs causa, flatibus vt *tia.*
opponantur, aut tetrum vt odorem cor- *narcotica*
rigant, aut saporem amarum emendent *qualia.*
addita esse; quàm vt calore frigus narco-
ticorum frænent. Cuius opinionis e-
tiam F. Platterus est, c. 13. Tract. 2. pra-
xis. Qui magis laborandum putat de, *Platterus*
apta permistione ingredientium cum o- *Vt narcoti-*
pio vt lotum per totum commixtum sit, *ca corri-*
quàm de admixtione multorum calido- *gat.*
rum, nisi fiat ob causas modò enarratas.
Sic in Pilulis suis narcoticis minus sapo-
rem respicit & tantum addit piper ob ven-
triculum, crocum cordis gratia, castoreũ
cerebri aut vteri causa, cum integræ de-

glutiantur. In electuario & has partes respicit, & simul corrigit saporem & odorem, speciebus diambræ, vel diamoscha, Aromatici moschati, ciñamomo, santalo rubeo, oleo cariophyllorũ, cinnamomi &c. In tabulis addit moschũ. Quæ omnia & cordialia & stomachica sunt, amica Naturæ, quam sibi conciliãt, & cum opio familiari societate iungere student. Diluit opium in vino maluatico semper, aut in vini spiritu aut liquore, vt

Philonia videre est loco citato. Philonium Mesuæi & Romanum eodem modo correctum est, & plané secundum hunc scopũ. Adsunt siquidem stomachica, flatus discutientia, odoris & saporis corrigentia; qualia sunt, Zedoaria, semen dauci, feniculi &c. quæ flatus discutiunt; Euphorbium pyrethrum crassam materiam incidunt; Piper stomachicum est, crocus, Xylocasia cardiaca, myrrha putredini resistit, Castoreum cæphalicum est, hystericum, carminatiuum, Nardus & ciñamomum præter hæc grauem emendant odorem. Quæ omnia dolor Colicus indicat. Ingrediuntur itaq; indicata à morbo eiusq; causa; non à basi compositionis, quod est opium, requiruntur, qualitatem

frigidam

frigidam suam vt emendent, quum correctio frigoris nulla exoptetur. Sic videmus Philonium Persicum ad fluxum sanguinis im̃oderatum descriptum esse, quare adiunxerunt multa adstringentia narcoticis, Idem & in Requie Nicolai obseruatum esse patet: ad vigilias enim, quæ à calore febrili, & ad dolores ex ardore destinata est, non corrigitur illa multis calidis, nisi stomachicis, Nuce moschata, Zinzibere, cin̄amomo &c. sed recipit plura frigida, vt semen papaueris albi, Scariolæ, lacturæ, portulacæ, psyllii, rosæ, violæ, quæ omnia febris æstui opposita sunt; quædam etiam febrilis causæ focum vt hepar respiciunt, vt spodium, santala. Certè horum præsentia opus haud fuisset, si narcotica frigida essent gradu quarto. Sed ad Laudana Neotericorum si respicimus, odoris saporisq́; gratia commixta esse multa, vt sunt Moschus, Ambræ, Diambræ species: stomachica & cordialia præter hæc pauca, vt crocus, margaritæ, coralli: succinum, ambra moschus ob caput ingrediuntur. Mumia cui inseruiat nescio, Theodorus Zvvingerus de mumia se non multum laborare scribit. Abominandum sanè barbarorum

Philonium persicum.

Requies Nicolai.

Laudana opiata.

Mumia medica-

mentum abominandum. barbarorum carne tabida &aloë, myrrha commista, aut pice & asphalato cõpacta Christianos ægros cogere vesci, cum linteamina sæpè ita compacta viderim, vt verear ne & hæc ab avara pharmacopeorum manu medicamẽtis imiſceantur. Sic mihi ad luxū multa addita esse videntur, vt unicornu, Os de corde cerui, margaritæ & si quæ sunt alia prætiosa, otiosa magis, in his compositionibus, quàm negotiosa, ne laudabilis effectus fiat sine nummorum multorum profusione. Sunt enim quidam Medici eius demẽtię, vt si prætiosa etiam cum iuditio negligãt, magnum famæ naufragium se fecisse putent, principibus digna in curando se medicamenta præscribere fabulantes, qui ábsq; dubio melius & citiùs curassent, si pro Indicante rusticalia præscripsissent. Vt verò Laudanorum vrbis nostræ etiam nota sit descriptio, quam correctiorem illâ, quæ est in Dispensatorio, dicimus, eam subiicio. ℞. Opii mundi Vncias duas, Succi radicis hyosquiami, Vnciam vnã. Mumiæ veræ, vnciam semis, Adfundatur vini spiritus rectificatus tantum vt digitis tribus supernatet, sæpiùs in die agitando, sic fermentent diebus quindecim,

cim, poſt lento igne euocetur ſpiritus vini, vt remaneat in fundo vaſis craſſamentum: poſt ℞. Specierum diambræ Vncias duas, ex his para tincturam cum ſpiritu vini ſimplici, cuius ſeparatæ tertia pars craſſamento adfundatur, digerantur ſimul vſq; dum grauis odor opii expirat, quod ante ſex ſeptimanas vix continget, ſemper interim agitata, paulatim inſpiſſentur, ſpiritui vini expiranti paulatim miſce corallorum rubrorum, præparatorum, ſuccini albi præparati ana drachmam ſemis, croci ſcrupulum vnum; Sic remoueantur ex loco calido in frigidum & macerentur triduo, adiiciendo ſucceſſiuè tincturam ſpecierum diambræ, & evocando paulatimq; exiccando materiam: huius medietati adde Moſchi grana quinq; Ambræ grana quatuor, vnicornu, quod tamen quidam non ineptè omittunt, Scrupulum ſemis. Alteram partem reſerua cum ſolo monocerte (ſi vis nugis nil demere) ſine moſcho & ambra pro mulieribus. Solers hæc compoſitio docet emẽdare tetrum opii odorem ſociando benè odorata, & digerendo euaporatione quæ fœtent. Familiaris præſtantiſſimis Medicis noſtratibus,

olim

olim maximè Iohañi Vdalrico Rumlero, cuius memoria ſit inter benedictos. Præparant & alii ſine ſpeciebus diambræ. ℞. Opii, Caſtorei, croci, ana partes æquales, extrahantur cum ſuff. quantitate Spiritus vini rectificati, vinum per balneum abſtrahatur, remanebit in fundo eſſentia. Huius ℞. eſſentiæ Vncias duas adde corallorum rubror. ſolutorum, Margaritarum ſolutarum, ana drachmam vnam, ſuccini albiſſimi, oſſis de corde cerui ana ſcrupulum vnum, Vnicornu ſcrupulum ſemis, Moſchi grana q̃uatuor, Ambræ grana ſex, reducantur ad debitam conſiſtentiam. Et hic autor quia in pilulis exhibet non multum de correctione odoris opii laborat. Certè ſolertes & ingenioſæ ſunt compoſitiones, ſed ſi veterum penitius introſpicimus, eos videmus compoſuiſſe Narcotica diuerſa, quæ & dolores, & morbum & cauſam ſimul ablegarent, ob ſocia ingredientia, vt Philonium Romanum Colicæ, Confectionem Archigenis, fluxui ſanguinis in hæmoptoica paſſione, & hyſtericis euaporationibus dedicarunt; vt & ſuperius de aliis locuti ſumus narcoticis compoſitionibus. Neoterici videntur magis luxui ſtudere,

ſtudere, quàm cauſam ſimul indicantem & morbum ipſum cum dolore reſpicere, ad quod veteres maximè collimarunt: non calida opio iungentes tanquam corrigentia frigiditatem, ſed quia morbus eiuſq; cauſa requirebant talia, quæ vel attenuando craſſa, incidendo viſcida, diſcutiendo flatulenta, cum narcoticis operarētur. Neglexere vbiq; prętioſa, excepto Philonio perſico, in quo Margaritæ & Lemnia adeſt terra; at ſuperius dictum illud philoniũ hęmorrhagię dedicatũ eſſe. Magnatibus fortè qui primò deſcripſit, Laudanum adoptauit quos putauit ſine ſumptu curandos non eſſe, quoſq; ſciuit fidere cornibus illis monocerotis fictis, cum idem ſpodio aliquo foſſili præſtari poſſit. Aut faſtuoſus quidam Ambrax, cui prætioſa vendibilia non erant; quiq; nefas putarat abſq, defraudatione aut ſaltim emunctione pecuniæ ægrũ mori aut curari. De vino porrò quid dicemus, eſtne illud opii correctiuũ, aut eius menſtruũ? Illud quum ſtuporem propria ſua vi inducat haud erit, vt exemplo Spiritus Vini Platerus Tractatu 1. p. 66. edocet: quin vigorem acquirit à vino forti aut tali ſpiritu narcoticum, vt videre eſt in operatione

Plinius de his loquens compoſitionibus auaritiæ commenta vocat. 22 lib. Nat. hiſt.

Vinum an opii correctiuum.

tione

tione cicutæ, quæ in vino pota toxicum est irremediabile, Dod. Hist. stirpium pemptade 3. lib. 4. Menstruum igitur erit, ob analogiam quam habet cum narcoticis, quum humor sit congener, aptus, familiaris, conueniens, quo elici vis narcotica potest, imò acui. Elicit citò, quia tenuitate permeabile est, facilius caput petit ac genus neruorum sic elicita narcosis, quia via vino familiaris est. Quem, qui impraegnant speciebus diambræ, si ob odorem saporemq; faciunt benè, si ob luxum malè. Prodest enim vinum generosum heterogeniis omnibus vacuum superbibitum saltim, cum spiritus frigidos calefaciendo excitet, calorem ventriculi ad coctionem incitet, ipsosq; spiritus suo corpore resarciat & vim narcoticam in omnibus adiuuet. Vinum igitur generosum, eiusq; spiritus prolicitator virium narcoticorum est, acuens eorum vim, & in stupefaciendo simul operans, optimum vehiculum omnium medicamentorum ad genus neruosum. Platt. Tract. 1. p. 371. At vini & narcoticorum si quod est virus, corrigit ac debilitat acetum, teste Plattero Tract. 1. p. 67; & alii, Quercetanus Dogmat. Pharmac.

Alias est remedium omniũ venenosorum medicamẽtor. Galeot. lib. de doctrin. promiscu. c. 10.

Galeotus lib. de Doctrina promiscua vino theriãcam exhiberi putat ideo, quia vinum calida refrigeret, algida calefaciat, humida siccet & sicca hũectet, quae etiam Theriaca facit. c. 4.

mac. &c. c. 24. ait in Aceto tam vulgari, quàm montano, in ſucco acidulo limonum, ſimilibuſq; quæ vim & proprietatem vitriolatam participant, conſiſtere veram Opii correctionem, at menſtruum eſſe non ait. Et hæc de Narcoticis ſuccinctè. Ex quibus patet Theriacam beneficio opii validius cum Trochiſcis viperinis ſudores mouére, cuius gratia & Mithridatium, cui Trochiſci viperini non, ſunt, ſudores proiicit. Oleum ſulphuris Theriacæ addidi ob diſpnœam, & dyſuriam, ad quæ ſulphuris oleum maximè vt diaphoreticum & diureticum prædicatur. Antequam hoc ſcholion ſatis longum concludam, ad illud quæſitum, reſpondebo, quare ſudorifera purgantibus mixta inualida fuiſſe dixerim. Sudoris & alvinæ purgationis materias indicationes habere contrarias vulgare eſt; quum per aluum craſſa, & vt plurimum, primæ & ſecundæ coctionis excrementa, per ſudores tenuia & ſecundæ ac tertiæ coctionis excrementa euacuari debeant, quamuis illa ſine ſero immorigera ſint. Prçterea motus ſunt contrarii actioneſq;, in ſudore motus fit à centro ad circumferentiam materiæ peccantis, in purgatione

Acetum correctiuũ virus narcoticorum.

An Sudorifera & purgantia miſcenda.

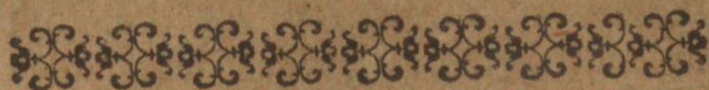
ad ab-

ad abdomen à circumferentia tanquam ad centrum mouetur. Quin sudorifera attenuando, fundendo, propellendo agunt; purgantia aluum, abstergendo, stimulando, attrahendo operantur. Contrarias igitur vides operationes & indicationes. Præterea quod sudorem indiueat, in habitu corporis iuxta cutim in venoso hæret genere: quod purgationem, in primis viis iuxta aluum intestina, meseræum, ac portæ venam. Quare haud mirum, Natura, ab ambobus iunctis stimulata ac irritata, si nulli effectum dat lætum, sed fortiori sequitur & obediens est. Sunt tamen multa decocta sudorifera in vsu, quibus purgantia pharmaca miscentur, de quibus prædicatur ab autoribus felix successus. Sicq; miscentur decoctis lignorum Folia senæ, Agaricus, Rhabarbarum, Hermodactyli, veratrum, Coloquinthis; quod ita Marquardus excusat, Licet soluentia alterantibus non sint
" miscenda, & propterea quidam damnãt,
" si solutiua simul vsurpantur: tamen quia
" fit interdum vt ab intemperie nondum o-
" mnino victa praui humores gignantur;
" quos euacuare debem⁹, ideò laudo si ad-
" ministrentur aliquando solutiua, non

quidem

quidem quotidiè, sed vel omni quarta, tertia vel quinta die, quamvis & illud succedere multoties viderim. At hæc loca habent circa initium teste F. Plattero, vt sit loco præparantis cui purgans mistum est, & postea per intervalla, vt in observationibus eius videre est. Idem facit Quercetanus in cons. pro lue venerea. Capevaccius lib. de ead. lue, negat esse miscenda sudorifera cum catarcticis, ne Natura eodem tempore diversis motibus adfligatur. Ægra nostra vivum fuit huius rei exemplum. Retulit tamen Cl. & excellentiss. Rumlerus, cuius memoria sit in numero benedictorum, se diaphoreticis catarctica in lue venerea miscuisse, & sudore finito, alvum motam fuisse: quod Quercetanus in sua pharmacop. c. 8. docet, Vbi tamen Rhabarbarum, & ritè, reiicit in decocto diaphoretico Empyrici Germanici. Rumlerus noster Hermodactylis & Turbetho vsus est. At pro diversitate morborum & quantitate purgantium & diaphoreticorum medicamentorum, vnum alterius actionem impediet. Verum quidem est alvi vacuatione sudorem impediri, & insuetum sudorem à cibo euacuationem alvi indica-

re, si sumenti cibum à multo somno id non eveniat. 4.aph.21.

CASUS SECUNDUS.

ARSENICI AMULEtum, Pestem quo eliminari somniant, loco terræ Silesiacæ sumptum.

VIr doctrina tertius vix ulli, imprudentia sororis cui tabellam terræ sigillatæ germanicæ adferre imperavit, sumpsit pulverem tritum ex pasta illa, quam ex arsenico conficiunt, pro pestis amuleto; iuxta enim posita erant. Non impigros statim hospitis infesti effectus sentiens, illud quod res erat suspicabatur: non antidotum, sed venenum exhibitum fuisse, nec pars reliqua pastæ seu tabellæ id refutabat. Mihi res quo sit loco exponitur, auxilium flagitatur. Præsens exhibui Oleum amygdalarum dulcium recenter expressum (quod officinæ nostræ quotidiè parturiunt) ad uncias quatuor,

quatuor, cum criſtalli præparati drachmis duabus, hauſit adfatim. Hoſpes hic novus priorem infeſtum domo exuit vomitu. Cum verò venenis idem cum dæmone commune ſit, fœtorem vt recedentia, id eſt, noxium relinquant, Theriacam primum omnium Alexipharmacorum dedi. Conualuit, nec vllam noxam vlterius ſenſit, factum eſt anno 1615. in fine.

SCHOLION.

Amuleta.

AMuletorum ſeu periaptorum in Medicinam genera duo irrepſére. Phyſicum vnum, Metaphyſicum alterum: hoc magicum dicitur, & in chartis ſacra, abſona, barbara, horriſona fortè ficta nomina habet, quæ aut legi nequeunt, aut ſolum intelligi ab illis qui ab inferis prodiére: vel characteres oſtendit ac figuras annulis, laminibus, ex omnibus metallis ferro excepto, aut ſinceris aut mixtis inſcriptos: item in lapidibus pretioſis, aut criſtallo, æthite cerannia &c. imaguncula certo quodam ſiderum poſita, & facie cœli inciſa & ſculpta, non ſine precibus ſuperſtitioſis. Effectus quorum prædicantur innumerabiles ad mor-

bos curandos, & felicitates, idq; vi quadam magnetica & astrali, qua propter sympathiam quandam sidera cœlumq; ipsum devincta sunt nummis, annulis, chartis, picturis, literis, dicam nugis? vt non possint aliter, quàm prouocata & de cœlo deducta, energias suas in morbum, in felicitatem, in animum, mentem, corpus effundere, & eructare compatiendo homini, & oppugnando morbum, iniurias, infortunium &c. Sed miseret me conditio hæc siderum, quæ obstetricare chartis, characteribus, nominibus, picturis, sculptis, phantasiis, bestiis, insectis, metallis coguntur, & nugivendulorum opinionibus seruire. Quis enim ille furor esset, qui hæc excellentia corpora agitaret, vt inuita ad placitum characterum &c. suas energias proferrent? Quæ est cum aratris, canibus, draconibus, Leonibus, anguibus & tetrioribus sculptis pictisq; sympathia cœlestibus? Chaldæi has nugas in credulum populum primò introduxere: Ægyptii superstitiosi fouére: Græci logodædali imitauère: ad Europæos christianos propagatæ sunt superstitioso seculo; nunc fulgére dedecus, nisi in senio mundi delirare non sit flagitium.

tium. Medicum ratione vtentem, non dicam Christianum harum pudeat nugarum anilium, sciatq; signatos de DEO fugiendos esse. Non enim plus horrisonis vocabulis, futilibus sculpturis tribuat, quàm verbo DEI, DEOq; Verbo nec maius in Natura vinculũ credat, quo homo cum DEO vincitur ac CARO NOSTRA ad dextram DEI, nec imagine hominis signaculum maius, cum icon quasi sit numinis; hæc est coniunctio illa magna inferorum cum superioribus, quæ firmior fit, si nos templa DEI sumus, expurgata fide, excelsa spe, charitate polita, & virtutibus Christianis exornata, sonoraq; precibus devotis. Sicq; nobis deuincta erit Trinitas, Angeli Ecclesia triumphans. O pulchra inferiorum cum superioribus compinatio. At quid erit Theologizare, hoc si non est. Christianum autem hæc decent, non illa superstitiosa, cum Philosophus ab iis abhorreat, qui occulta esse in Natura multa adfirmat, & plures rerum euentus nouit, quàm rationes, hæc tamen extra Naturam esse & præstigia potius. Imò ipsi notum Amuleta physica plus promittere, quàm præstare, & ad-

pensa efficacia dici, de assumptis nullum sciri effectum, vt de Lapide Nephritico quem alligatum carpo calculos pellere opinantur: Assumptum verò nullus nouit quicquam effecisse. Sic miror euaporationes Radicum Peoniæ, Visci quercini, Vngulæ alcis, si modò ab hoc prodeunt, gestatorum ad cutim, plus operari, quàm ipsa assumta substantia. De arsenici Zenexto, cuius mentio in hoc casu fit, quid dicam plura habeo. Videntur primò varia haberi apud autores: vnum ex solo veneno arsenicali, vt. ℞. Arsenici albi & flaui ana quantum vis, fiat puluis cum albumine, oui fiant placentulæ, vt moris est. Garnerus Epitome sua de peste c. 10. Mindererus in militari sua Medicina, cum mucilagine gummi tragacanthi componit. c. 4. Alterum quod plura venena continet, vt Goclenius duobus Arsenicis bufonem tostum addit, alii sic ℞. Arsenici cristallini drachmas duas, Auripigmenti rubei, argẽti vivi ana drachmam vnã, misce calore lini cum sulphuris drachmis tribus semis, cum frigidum fuerit vngatur oleo iuniperorum & succini, hæc mixtura diuidatur ad placitum. Castellus Tractatu proprio de peste

Zenexta Arsenici varia.
1. Simplex.
Compositũ ex pluribus venenis.

c. 17.

c. 17. vbi ſubiungit, eſt amuletum contra peſtem præſentiſſimum. Tertium eſt, cum Alexipharmaca arſenicali veneno iunguntur, & hæc triplicia rurſus. Primum cum arſenicale venenum ſolum iungitur alexicacis, Vt ℞. Arſenici criſtallini Vncias duas, Diptamni Cretici, croci, camphoræ, ana drachmas duas, Euphorbii drachmam vnam, cum Tragacanthi infuſo in aqua roſarum q. s. fiant rotulæ, N. quatuor, ſerico inſutæ, quo quidam Medici Auguſtani vtebantur, mutuantes ex Mercuriali lib. de peſte c. 23. Quercetanus addit radicem Angelicam & Zedoariam, lib. de peſte cap. 5. Heurnius pro Diptamno, Zedoariam ponit, & crocum ac camphoram in minori doſi. lib. de peſte c. 8. Garnerus l. c. operoſas compoſitiones huius paſtæ habet, & adiungit multa cordialia tum compoſita, tùm ſimplicia, quæ ibidem videri poſſunt. Secundum, plura venena & alexipharmaca iungit, qualia Garneriana, & hoc ſequens. ℞. Pulueris Buffonis exiccati vnciam vnam ſemis, Arſenici citrini, criſtallini ana drachmas ſex, Pulueris diptamni, tormentillæ ana drachmam vnam ſemis, margaritarum præparatarum, ſantali citrini, ana ſcrupulos duos,

3. Compoſitum cum alexipharmacis.

1.

2.

croci drachmam semis, hyacinthi, smaragdi ana scrupulum vnum, cum mucilagine Gummi tragacanthi vel Arabici q. s. fiat massa. Senertus lib. 4. de. Feb. c. 7. Duncanus Lidelius lib. 3. de Feb. 5. Tertium, quod ex iisdem ferè componitur,
3. sed capsulæ inditur, cui certæ sculpturæ in positu siderum conuenienti incisæ sũt, tum capsulæ, tum amuleto: poteſtq; vocari amuletum physico-metaphysicum, vide somnia de hoc Crollij in sua Basilica p. 237. & Iohannis Rhenani apud Senertum. Tria hæc amuletorum genera regioni cordis, in sacculo linteo, aut serico raro rubro adplicari volunt, si venenum pestilens in aëre vagum, supra indusium, vt maior pars sentit. Heurnius omnibus pulsus regionibus adponit. Quod si hæc amuleta eo ordine pensitamus, vt hîc adposita sunt, & examinamus fautorum rationes, multa anilia videbimus. Prima enim, quæ ex solis venenis conficiuntur, similitudine non agent (vt vult Goclenius, qui ait non esse extra methodum, cum simile trahat simile venenum) quum agens & patiens proportionata esse debeant. Arsenicum autem caustica vi est deleterium, quæ est in terrestreitate;

Cui parti adplicari debeat.

Argumentorum de amuletis examen. A dissimilitudine.

pestilens

pestilens virus non terrestre est, sed spirituale, inflammans, dissipans, humores inquinans, quod tandem vim causticam adsciscit cum corrodit. Deinde omne agens illo sit validius, quod pati debet, cum in omni actione reactio sit patientis. Arsenici verò saccus ad cutim pendulus minus validus est, vt pote qui ob viscositatem tragacanthi vapores de se nullos emittit, & ob remotum calorem cordis in actum nondum deductum est; quod internum venenum seu haustum iam est. Actualia verò potentialibus validiora sunt. Vagum in aëre & illud validius ob vehiculum & calorem solis. Porrò cordi adpendére vt adsuescat veneno, cum cõsueta minus noceant Medico Christiano & philosopho sensato indigna sunt; verendum enim esset, ne adsuefaciendus hostis hospes, hospitium demoliretur. Quod nec ipsi fautores Amuleti volunt, dum mediante indusio adpendunt, & sudantem remouere iubent, Crato Epist. 1. 7. Gerardus Columba lib. 2. de Feb. c. 17. Quartò, in peste timorem & metum prohibent quia cordis pulsum contractum causant; vnde debilitas Cordis eiusq; vires fracti. Certè ob amuletum magis

Ab ineptitudine agendi.

A noxa.

Ab inimicitia cum corde.

contrahetur Cor, diastoleq; imbecillis erit, ob fugam veneni. Natura enim inimica aduersatur omnia, si itaq; diastole fortior esset, attraheret magis, quàm expelleret; quod tamen Goclenius non vult admittere. Quintò, nescio quid arsenici pasta latitans ad regionem cordis agat sub tot indumentis, quibus aër vehiculum seminarii pestiferi excluditur, vt se inuicem tangere non possint; Aëri igitur exponatur & ori aut naribus admoueatur, vt externum virus arceat, aut ad se rapiat, vt & Columba vult. Etsi ex corpore trahere vir⁹, & à corde seuocare venenum amuleta dixeris; tamen nihil agēt scias, nisi à calore euocentur in actum, at calefactum arsenicum rodit cutim, quod Crato docet 1. Epist. 7. & in actum productum cor fatigat, debilitat, eiusq; spiritus disturbat, quod exemplo cuiusdam ex lusu pilæ incalescentis docet F. Alphanus Medicus salernitanus, vt citat Columba c. 17. lib. 2. de peste feb. Noxa itaque & virus non Medicamentum & solamen multò minus alexiterium erit, vt Droëtas citante Senerto docet, à quo cor nihil emolumenti feret. Nec me mouent vltimò artificiosę signaturę & sympathici

A posítu.

chara-

characteres, arrha cęlestium impressionũ nugivendulorum, credentium repuerascere astra, crepundiis his vt gaudeant, aut cum Ioue mœcho œstro quodã moueri in hęc terrena, characterismis fauére, vt sponsus sponsæ, at superius hæc futilia satis tractata sunt; has nugas, anilia deliramenta rationalis Medicus, vt vir prudens, caballistis relinquit, vt Arcadiæ municipium iis redimant. Sunt tamen quidam, qui etsi cum sapientibus, iis parum tribuant, plebi tamen & credulis studere cupiunt, eaq; adpendunt quæ minus nocent, vt argentum viuum in nucis avellanæ inclusum cortice, per quem effluuium transit nullum, confidentiam potiùs ægro vt excitent, ne animus nil habeat cui fidat. Adeò terrena animis nostris terrestri corpori inclusis placent. Sic Medicus in Anglia Augustano cuidam ob maris ęstum, quem in naue transfretanda sensit, febricitanti, aiebat se ex cemeterio sumsisse os quoddam, illudq; in brodio nescio quo coxisse, ac in paroxysmi principio exhibuisse, de brodio haustũ, vnde largior vomitus & Cessatio febris. Fassus postea Medic⁹ se vomitoriũ exhibuisse, hæc verba subiecisse saltim, vt nausea-

Sentiendũ cum sapiẽtibus, interdũ delirandum cum vulgo.

nauseabundus fortiùs vomeret. Sic ego cuidam Asthmatico de incuba striga prementè pectus conquerenti, exhibui Syrupum de Veronica, de hyssopo, cum oxymelite squillæ, ac oleo sulphuris ad aliqua cochlearia; & adpensa nescio qua herba, prędixi valere hęc cõtra pressuras nocturnas incubarum, credidit & sanatus est, dũ validius expueret. Multum enim facit cõfidẽtia in re omni. Quæ de amuletis breuissimè, qui vult vberiora citatos legat autores. Pasta porrò illa quam noster æger sumsit, an ex solo arsenico; an verò cũ alexiteriis mixta fuerit, intelligere non potui, cũ aliunde dono habuerit. Horrẽda sanè non fuerunt illa symptomata, qualia Matthiolus in Dioscoridem lib 6. com. 29. prodidit; subitò verò & ante meum aduentum oleum commune hausit, vt hostem opprimeret, à quo euomuit; cui ego amygdalarum dulcium oleum recenter expressum statim subiunxi, monitore Matthiolo l. c. & Foresto ex Guainero lib. 30. Schol. 8. Est autẽ recẽs semper in nostris officinis, cum modò natis infantibus cũ saccharo cando exhibeatur, adultis in gutturis & faucium asperitate, pectoris siccitate & tussi inani, cum

cum syrupo florum borraginis, vel è succo violarum, aut saccharo cando rubro, albo, violaceo. Huic dedi ad vncias quatuor, cum drachma vna cristalli, quod arsenici bezoär creditur. Forestus ex Guainero l. c. & Matthioli l. c. vbi præstantissimum remedium vocat. His alvus adperta fuit, & vomitus promotus. Cibum dedi pinguem; à potu abstinuit aliquandiu, quia sine siti fuit. Simplex igitur amuletum haud fuisse reor, sed alexiterijs mixtum, quod præter asperitatem in gutture, à qua proditum fuit, dedit noxam nullam, licet eius breuior mora, ob assumptum oleum commune cum pingui brodio à quo vomitus, fuerit, cui successit statim bezoarticum proprium cum oleo amygdalarum dulcium, multum conduxerit. Non moueor Cratonis lib. 5. Epist. 15. Cristalli vsum tutum non esse; cum experientia testetur, Lac eius vsu augeri, quod & Matthiolus adfirmat c. 116. Ne verò quis hæc sociatis ingredientibus adscribat, vnum & alterum exemplum subnectam, Simplicissimum: ℞. Cristalli præparati, vnciam semis, seminis feniculi drachmas duas, cinnamomi drachmam vnam, fiat pulvis.

Cristallus.

Tragea Lac augēs.

Com-

Compoſitum magis. ℞. Criſtalli præparati vnciam ſemis, ſeminum aniſi, feniculi ana drachmam vnam ſemis, corallorum ſolutorum drachmam vnam ſemis, Margaritarum ſolutarum ſcrupulos quatuor, ciñamomi electiſſimi drachmam ſemis, Sacchari albiſſimi vncias tres ſemis, Folia auri N. vndecim, Fiat Tragea. Non igitur ſemper Quis, ſed Quæ dicat videndum. Nuper cum quædam generoſa virgo loco pulveris hyſterici conſueti per errorem ſumſiſſet arſenici pulverem quo glires interimuntur, licèt paucum, ſtatim tamen gulæ ardorem ſenſit, curata fuit ſimilibus pinguibus, oleagenoſis, ſine purgatione, nec deteriùs paſſa, etſi alexiteria non habuerit juncta, vt hoc amuletum. Theriacam ſubjunxi, vt œconomiam naturalem refocillarem. Noxas denique quas adferat arſenicum qui ſcire vult, legat Amatum Luſitanum Cent. 2. 65. Foreſt. 18. Obſ. 28. & 3. ſchol. 8. &c.

CASVS

CASVS TERTIVS.

QVIDAM AQVAM fortem bibens liberatus brevi.

AVrifabri famulus herilem filium minorennem in conclaui patris operiens, allocutus, vt ex proximo vitro ſublimati vini clàm daret hauſtum; haud abnuit puer, & ex vitro quamuis ignarus, quod pater pridiè aqua forti impleuerat hauſtum porrexit, ſenſit miſer ſtatim in gutture aduſtionem: conſultus juſſi vti eum vnctuoſis, vt oleo olivarum copioſè, à quo vomuit, & hanc mixturam, ℞. Syrupi ex ſucco violarum martiarum vncias duas, mucilaginis ſeminis cotoneorum extractæ cum aqua roſarum vnciam vnam, miſce: Sumſit, eoq́; die cum ſociis ſpatiatum ſe contulit hilaris, cerviſiam hordeaceam bibens: videbatur ſibi & aliis ſatis ſanus, cum nullum diu incommodum ſentiret, ideoque nec conſilium amplius flagitauit. Monachium

tandem

tandem secedens post aliquot menses febri lenta & tussi vexatus rediens, aliis medicamentis curatus in patriam discessit sanus.

SCHOLION.

AQVA fortis Scheidwasser.

FOrtis aqua, caustica, chrysulca & separatoria dicitur, quæ ex acribus & corrosiuis certa proportione commistis, violentibus ignibus destillatur, habens vim validam igneamq; in corrodendo. Est autem alia communis, quæ ex alumine & halinitro fit, quibus additur vitriolum interdum, vt in Dispensatorio Augustano; alia fortior, pro vt habet vel salem armoniacum, vel sublimatum hydrargirum, cinnabarim, æruginem, gypsum, calcem viuam, arsenicum, alumen pulmosum, fel vitrũ, sulphur rubeũ &c. vt videre est apud Libauium lib. de Alchimia 2. c. 27. Matthiolus lib. 6. in Diosc. c. 29. scribit. curam huius aquæ difficilimã esse, quod illico in totum diffundatur. Communis aqua etsi acris sit, adeò vt argentum dissoluat atq; ipsum ab auro segreget, obtunditur tamen nonnihil eius acrimonia à parte terrestri aluminis li-

quidi,

quidi, halinitri, & arenæ : quæ enim nondum per sublimationem ita rectificata est, vt omnem terrestreitatem exuerit, alioqui nō secus ac aqua vitæ arderet, nec sua acredine aliud quàm superficiem cutis eroderet, leuis siquidem vt est, ita & facilè euanescit, quod & mulieribus, quæ eadem pro psylothro vtuntur, longo vsu nimis quam cognitū est, Ronseius Epist. Med. 9. Curam is instituit vnctuosis, vt muicilagine semine cotoneorum, altheæ, gummi tragacanthi illicita liquore rosarum, cum melle rosarum & violarum pari pondere mixtis, quod continuè lambere iubet. Quibus Gargarismata adiunxit, ex decocto seminum cotoneorum, altheæ, cucumeris, florum rosarum, violarū, verbasci, pulmonariæ cōmunis, saniculæ, cardui benedicti; colaturæ addebat Oxymel: squillę Vncias duas; quibus curam feliciter ab soluit, quàm inchoauerat vomitorio ex semine raporum in oleo communi; & glande, qua aluum aperuit. Forestus lib. 15. Obs. 30. Mucaginē seminis cotoneorum fuisse puero exhibitam, qui similem biberat aquam refert. Æger noster, famulus aurifabri, hospiti huic noxio, quem ab effectu statim no-

Cura.

uerat, in ipso introitu quasi negauit hospitium, vi vomitum prouocans oleo sumpto copioso, syrupus à me ordinatus ardorem compescuit, & cum grauius non sentiret malum, non alia nec petita, nec data sunt medicamenta. Fortè nec opus habuit, cum non in maiori dosi hauserit, quàm solet vinum sublimatum, & statim ab ipso haustu euomuerit, & ex vnctuosis & refrigerantibus melius habuerit. Placuit verò hoc medicamine, corrosiuo malo obuiam ire, certus ei veneni inesse parum, vel nihil, aliàs æquè Theriacam, vt Ronseius, qui vnicornu grana iunxit, dedissem. Incidit autem in febrem, non ob hunc haustum, sed ob vitam satis dissolutam, quam maluit bibonibus dedicare, quàm laboribus, quæ multiplici purgatione, tandem curata fuit.

CASVS

CASVS QVARTVS.

ARGENTVM VIVVM *Cyatho vini clam infusum & epotum, diutiùs in corpore morans tandem transiit per penem.*

MVsico cuidam nostrati nobilibus & baronibus à cõsiliis mappæ, tempore quo frigēt piscatores, lanii triumphant, sapientia dormitat, thronum moria occupat, à quibusdam baronibus clàm invinum enulatum, aut reibolicum satis copiosa argenti viui quantitas iniecta fuit, eiq́; oblata; hausit is adfatim, genio cum aliis indulgens, reliqui cachinantes conspurcationem frustra caligarum expectant, quam alias ob viam lubricam & motum eius celerem facilè causat. At quia prius ostreis cum oleo coctis ventriculum impleuerat, exitus argenti viui tardatus per posticũ fuit;

& cũ largiter biberet, rursusq; ostreis vesceretur, oleumq; hauriret non deterius habuit. Attamen nox à primo somno musico dolore & inquietudini molesta, Generosis ob periculum quod musico posset accidere, anxia. Aurora eo tempore licet tardigrada, tamen ambobus adfulsit fausta. Argentum enim viuum cum vrina penem musici non sine magno ardore permeauit, & hunc à dolore, illos à timore liberauit.

SCHOLION.

Locus hic apud Nobiles & Generosos frequens ad incrustandas caligas, at ad penem transmeasse rarum est. Venenum adsumptum nisi copia non est, licet Dioscorides interna exedere dicat. lib. 5. c. 70. & lib. 6. c. 28. videatur historia, quam ad hoc caput Matthiolus recenset. Labitur autem citó è corpore, modò non quiescat adsumens, vt docet Auicēna. Goricienses mulieres pro extremo remedio parturientibus ad scrupulum vnum exhibere ait Matthiolus; Contra Vermes Brassauolas dabat, vt apud Matthiol. lib. 5. c. 70 ad Dioscoridem videre est. Quod Lemnius vt anceps medicamentum non admittit.

Hydrargirum an venenum.

admittit. Lac potum & sæpiùs vomitu reiectum, aut vinum absinthii, decoctum apii, aut seminum hormini, aut origanum aut hyssopum &c. remedium esse Diosc. c. 70. lib. 5. docet. Matthiolus in comento ad cap. 28. lib. 6. omnia medicamenta quæ venenis erodentibus conueniunt opem ferre his qui suinserunt. Cum itaq; pinguia, qualia butyrum ac oleum, huius veneni antidota sint, haud mirum eis præmissis retardatum fuisse exitum: dantur enim illa, intestina vt obliniant, muniant, & à vi corrosiua defendant. Retardata itaq; argenti viui à lentis & viscosis mobilitas, vinum generosum secum in venas rapuit mesaraicas, & quia copiosũ, ad vesicam secum duxit, ex qua cum vrina penem transiuit. Vino enim tanquam vehiculo vsus generoso, ad vrinam motum est, quum bibonibus mingere frequentius familiare sit. Permeare argentum viuum venas & in cauam recipi historia Scholzii quam lib. 7. de venenis ex Fossilibus refert Schenkius notum, Leuinus Lemnius lib. 2. c. 52. de occul. Nat. &c. obseruatum scribit, incisa vena aliquot drachmas argẽti viui profluxisse in inunctis. Platterus tamen non substantia nec

An venas permeet argentum vivum.

per suffitum, nec per inunctiones corpus subire putat, sed viribus tantum eo deductis id quod præstant moliri vult. Tract.1. cap.3.lib.2. Lemnius sanè ait annulum aureum in ore inuncti albidum fieri, & hydrargiro tingi: sed nos indagamus hîc vt hydrargirum ex ventriculo peruenerit ad vesicam. Ex ventriculo autem ad vesicam nulla alia via est quàm per venas portæ, & cauæ: Et licet in homine viuo omnia sint permeabiliora & transpirabiliora, tamen per vias consuetas, venas nimirum transiisse credibile, cum illæ in viuis latiores quàm in mortuis, vt frustulum radicis apii incoctæ iusculo emictum apud Iulium Alexandrinum, & frustum fungi masticatum parum cum vrina reiectum, vt Nicolaus Florentinus: item semen anisi & acini granorum alkakengi, quæ per venas mesaraicas, hepar, emulgentes & renes ad vesicam vsq; transmearũt, cumque vrina exierunt, teste Fabritio Hildano Cent. 3. obs. 72. edocent. Tardius verò eò meauit, quia via insolens, & solo largiori potu raptum tanquam vehiculo in venas venit, suo pondere ob quod intestina perreptat citò, eas turgidas sanguine subitò non ita transire valuit.

Vt ex ventriculo ad vesicam peruenerit.

Inquie-

Inquietudines & dolores insueti hospitis frigidi per tot egregia loca mot⁹ causauit, qui horribilationi lõgiori & tremori maximè respondebant. Ardorem leuem in pene excitauit titillatio potius, quàm acrimonia, cum subitò euanesceret. Rarus certè casus, iocus frequens, gratulatione dignus quod Medico non eguerit.

Scribit Scholzius euocatum fuisse argentum viuum ex venis succo pimpinellæ, quod si diuretica vi id effecit, eiusdem efficaciȩ erit vinum generosum, cum quo & ingressum venas & renes est. Sic Dominus Doctor Rumlerus p. m. decocto vsus est diaphoretico & diuretico, vt mercurium nimis illitum in cura Luis venereæ propulsaret. ℞. zadicis Enulæ campanæ, vncias duas, radicis feniculi vnciam vnam semis, coque in vini quartariis quinq;, id est, libris duabus & semis medicinalibus, infusa per diem naturalem, coque ad casum tertiæ partis, diuide colaturam in partes quatuor, bibat partem vnam manè & alteram vesperi, ac sudet coopertus, & exibit sudor citrinus, qua potione vtendum donec talis color non videatur amplius. Quod obseruare

Qua vinũ argentum viuũ secum ad vesicã deduxerit facultate.

Decoctum expellens Mercuriũ.

licuit, vbi & aluum optimè depleuit, & vrinas mouit. Quidam Theriaca eius loco vtuntur. Diuretica & diaphoretica, hæc ſunt, quæ confirmant me in ea opinione, quod vinum diuretica ſua vi ſecũ argentum viuum ad renes deduxerit & veſicam. Pinguia ſiquidem edulia nihil remoraſſent, & adytum ad anum minus impediiſſent, cum in illo mendico, quem Wierus deſcribit lib. 4. de præſtig. dæmonum c. 26. butyrum, quo munierat, inteſtina adfatim hauſtum argentum viuum motu non priuarit in inteſtinis, ſed tales motus in abdomine cauſarit ſtupẽdos, ob anum obice occluſum, vt adſtantes à Dæmone id fieri crediderint. Huic autem argentum viuum, vt butyrum effugeret, non in venas abiit, multò minus per veſicam exiuit, ſed remoto obſtaculo per aluum.

CASVS

CASUS QUINTUS. DE ADSTRICTIONE Gulæ, à potu vini malvatici, in quo radix consolidæ maioris infusa fuit.

IOcus hîc musico factus mihi in memoriam revocat alium rustico à cuiusdam mercatoris filijs factum. Infuderunt illi per noctem radicem symphyti majoris vulgò Schwartzwurtz / aut Wahlwurtz / in vino malvatico, manè exempta radice, rustico, qui ipsis à quotidianis laboribus erat, obtulerunt, ille sumto poculo hausit adfatim, at cum paulò post sibi præcludi fauces sentiret, & maxima cum difficultate deglutiret, heriles filios de veneno exhibito accusavit, de quo strangularetur, qui quamvis scirent venenum non esse radicem hanc, tamen jurgia patris resciscentis metuentes, si rusticus deterius haberet, vndique poscunt opem. Suasu igitur cu-

jusdam acetum in potu dant, rusticus à strangulatu, heriles filij à metu jurgij paterni liberantur. Risus dramæ adplausus fuit.

SCHOLION.

COnsolida major seu symphytum majus, sic ob glutinandi, consolidandi seu adstringendi vim nominatur: siquidem vulnera recentia superposita constringendo glutinat, siccandoq; conjungit, quemadmodum & minutim concisas carnes vna cocta radix cogit in vnum. **Fernel.** lib. 6. Meth. med. Fuchsius lib. Hist. stirp. c. 264. Plinius & Galenus enterocelas cohibere scribunt. Tragus lib. 1. c. 79. Gelatinam symphyti majoris prodesse in fractura ossium & carne vulnere divisa. Cum igitur sit eius facultatis, nimirum, vt arctet & constringat latiora, haud mirum si & rustico ob glutinositatem idem fecerit. Noverat serva illa sponsa hoc secretum, quæ ante nuptias vsa est solio aquæ, in qua hæc radix decocta fuit, vt antrum virginale amico olim Polyphemo pervium angustius arctaret; in quod cum & hera insedisset inscia, maritus jam matrem subitò virginale

claustrum recepisse miratur, metamorphosin hanc à balneo provenisse suspicans, sponsam enim arctatorio medicamento fortè vsam fuisse: inquirere igitur incipiunt, reperiunt in sacculo radicem, quam pharmacopœo ostendunt, nomen & facultatem audiunt, scortum sponsam esse pronunciant, quæ sponso pro naturali antro virginali artificiosum arte lẽonina obtrudere conabatur. Miror adstrictionem validam, cum balnea hæc ad minimum triduum præcedant nuptias, nec calidam præterlabentem vrinam curare, sed acetum, quod penetrat & subtilium est partium. Et hæc fortè causa, quum acetarijs non fruatur Poliphemus sponsalis, quod distinguere inter antra artificiosa, & naturalia virginum nesciat.

Ioco vni inter seria locum dabit benevolus lector amicè.

CASVS

CASUS SEXTUS.

THERIACA INFANTI exhibita lethalis.

INfantem primi anni dispnoeæ ob suffocantes catharros obnoxium Cassiæ drachmis duabus mater purgare voluit; puellam igitur filiam ad pharmacopeum misit, vt sex cruciferis eam redimeret, tanti enim venit tum temporis: quæ ob ætatem nugis magis quàm Medicinæ intenta theriacam petijt, cuius drachmas duas, tanti tum temporis æstimatam, accepit: hac à matre infanti respuenti ad medium vi intrusa, deterius infans habuit, mater gustans jurgia paravit puellæ, quæ inficiebat præter Cassiam se attulisse nihil. Pharmacopoei famulus interrogatus Theriacam petitam se dedisse adfirmavit, & negationi puellæ adstantium adfirmationem opposuit. Medicamentum antidoto nocenti syrupus Limonum oppositus fuit, cum antidotum antidoti non sciatur. Infans suffocatus ex-

piravit brevi: Totum enim corpus lividum agoniſantis erat, cum ſpiritu alto, mortuus abſq; Epilepticis inſultibus. Memini me audiviſſe rixantem quandam ruſticam cum famulo myropolij ob interfectam filiam à pulvere quem muſcis necis cauſa offerunt, illam adfirmantem ſe pulverem ad lumbricos, hunc ipſam ad muſcas necandas petiiſſe. Licet & in medicamentorum nomenclatura & vſu, vt in bello, non peccare.

SCHOLION.

VEtus Medicamentum Theriaca, ab omnibus Medicis magnis decantatum laudibus, quod magno & labore & ſumptu paratur, diuq; ad multiplices & varios vſus adſervatur. Conſtat autem ex varijs multiplicibus tùm è ponto, tùm è terra ſimplicibus petitis, calidiſſimis ſimul atq; fumoſis aromatibus: quorum vis eſt non tantum ignis inſtar calefacere ac conſumere, digerere, attenvare, & penetrare; verùm etiam ad cutim materiam propellere, materias crudas concoquere, nativum calorem excitare & augere, venenis reſiſtere, ea oppugnare, ac deniq; vincere; vt Galenus docet. Magnam

igitur

igitur hæc Anitidotum assertoremq; Sanitatis & vitæ conseruatorẽ noxiã fuisse, & si ea, quæ mortem inferunt, lethalia dicuntur, lethalem vel toxicum mirum esset, ni Galenus noster pueris exhibendam non esse dixisset. Flammæ enim instar illorum calorem accendere, ac humiditatem consumere, ac ita mortem accelerare. Adeò nihil est tàm sanctum, nihil est tàm sanum, cuius vsus aut intempestivus, aut nimius obesse non possit. Alia tamen fuit ratio in nostro infante, quàm in puero Galeni, qui longo tempore febrierat, ac macilentus erat & viribus debilibus: noster verò succulentus fuit, ac crassus, catharrosus, anhelans, stertens ex muco seu pituita sine febre; quæ etiam à Theriaca curantur, vt habet carmen.

de Ther. ad Pisonẽ.

Hæc anhelanti pectore tollit onus,

& rursus,

Nec sinit, vt membrana, leves quæ pectore ab imo

Sepsit pulmones, victa tumore premat.

Spiritum itaq; sublimem & stertentem, sublevasset Theriaca suo calore, vi incidente & concoquente materiam crassam pituitosam, ni eius dosis nimia fuisset: pondus enim drachmæ minori infanti

anno

anno nimium est. Obfuit igitur non saltim calore, quo fudit materiam crassam. Tàm subito enim instar ignis depabulasse humidum radicale non credo, cum & in morte obesum corpus ac crassum permanserit: quam ad extrema protrusit, & quia fuit calor multus ac violentus, etiam calorem nativum debilem consumsit ac commovit, vt major minorem flamam, & movet & extinguit ac dissipat. Cui accedit, quod calor Theriacæ in hac dosi in infante fluxiles reddiderit humores cerebri; qui ad pectus subitò descendentes infarctos antea pituita pulmones suffocarunt. Videant igitur ex hoc exemplo, vt, qui adstant ægris non osciranter ex pharmacopolio medicamenta petant, ac quid petendum sit aut benè cogitent, aut manu Medici signata pharmaca auferant; pueros enim & rudem plebem ad hæc loca ablegare vt adferant pharmaca, quorum nomina peregrina vt plurimum, ineptiæ sunt. Videat etiam Medicus ex hoc exemplo Antidota toxicum esse in inepta administratione; ne igitur omnia intempestivè confundat, & quæ roborandi, confortandi ergò dantur, etiam in minori dosi, non purgantibus misceat in ma-

jori;

jori; Elixir vitæ ſiquidem Matthioli ad vnciam vnam ſemis, aut etiam duas ad diluenda fortiora purgantia, qualia ſunt Oxymel Iuliani ad vnciam ſemis, extracti Melampodij Quercetani ad ſcrupulos duos, extracti polypodij & cnicophar-maci ana drachmam vnam, aſciſcere dementiæ eſt. Licet enim profuerit Empyrico illo ſpagirico, qui ſe ſomniabat dogmaticum, in ſyncope ad vnciam ſemis Aqua vitæ, Matthioli, tamē cum purgantibus his peſſumdedit multos ſuos ægros, vt qui repleto erat cerebro ob catharrum paralyticus fieret, alter qui ſimili repletione laborabat apoplecticus, & tertius qui cacochymicus fuit & podagricus, à vomitu, totius corporis pruritum ſentiret, ac laſſitudinem cui icterus, diſpnœa, ac tandem mors ſuperveniret. Videat igitur Dogmaticus Medicus, vt in exhibitione Antidotorum & præſtantiſſimorum Medicamentorum & tempus morbi & doſin medicamenti obſervet; quin cui morbo conveniant benè ponderet. Non enim Medicus damnum inferre debet, ſufficit quod morbus infert, vt Senex noſter Divinus monet: nec augeat ſpirituoſis medicamentis vim trahentem purgantium,

gantium, maximè illorum, quæ non ſine furia agunt.

CASVS SEPTIMVS.

CINGVLI MERCVcurialis vſus in ſcabie lethalis.

SENEX quidam podagricus ſcabie laborauit, cuius tædio vſus eſt cingulo mercuriali, à quo quidem ſcabies receſſit, at virus mercurii in corpus receptum infecit palatum, gurgulionem & fauces exulcerauit, ſerpentes faciendo aphthas & fœtidas, ſaliuationem copioſam & ſpumantia labia anhelitus tetrè olens, qualia accidentia ab inunctione & ſuffimigio mercurii prouenire ſolent; dentes vacillabant, gingiuæ tumidæ, buccæ exulceratæ, tenſio in neruis & tendinibus colli, duritieſq́; , maxillarum im̃obilitas, vnde maſticatio impedita, deglutitio deprauata, appetitus proſtratus, febris lenta hectica , lipothymiæ multæ,

Vires debilissimæ: Vocatus, vix causam horum calamitosorum symptomatum audire licuit: præscripsi tamen quantum potui assequi malũ, dum adstans quædam enarraret, talia medicamenta. ℞. Radicis liquiritiæ rasæ, Vnciam vnam semis, Florum papaueris, rheados, Rosarum rubrarum ana Pug. vnum: coque in Mensura semis aquæ stillatitiæ centumnodiæ, ad casum quartarii semis, colaturæ expressæ adde Mellis rosati Colati Vnciam vnam semis, Rob dianucu drachmas sex, spiritus vitrioli gut. duas Misce, fiat gargarismus, post vsum huius lambebat de hoc syrupo, ℞. Syrupi è succo violarum Vnciam vnam. Rob diamorou Vnciam semis: misce. Pro Rheumate hunc syrupũ. ℞. Syrupi de siliquis drachmas sex, de Liquiritia Vnciam vnam, de papauere compositi, vnciam semis, Tabulæ diatragacãthi frigidi ℥ij. misce fiat lambitiũ. Cumq; rem ipsam verè exponeret & mihi & adstanti alio medico, Gargarismus talis fuit præscriptus, quem chirurgus adhibuit, expurgando vlcuscula faucium & gingiuarũ &c. ℞. Ligni Guaiaci, Vncias duas, Corticũ eiusdem Vnciã semis, Radicis polypodii drachmas sex, pimpinellæ drachmas

mas tres, enulæ drachmas duas, liquiritiæ rasæ drachmam vnam, passularum minorum Vnciam semis, Dactylorum, ficuũ ana paria numero quatuor. Herbarũ maluæ, bismaluæ ana pugilum vnum semis, Origani, anethi ana pugillũ vnum: Seminis lini drachmas duas, bombacis drachmas tres, Fiat decoctio in aqua plantaginis bursæ pastoris, Consolidæ regalis ana libram vnam, ad casum libræ; colaturæ adde Mellis rosati colati Vnciam vnã semis, syrupi myrtini compositi, de Rosis siccis ana drachmas sex, Diamoron vnciam semis, misce. Bibit item decoctum ligni, vt ℞. Chinæ ruffæ ponderosæ, Vncias duas, salsæ pariliæ Vnciam vnam semis, sassafrasij vnciam semis, Passularum vncias sex, ciñamomi vnciam semis, infunde in mẽsuris duabus aquæ fontanæ per horas viginti quatuor in loco calido, deinde coque ad casum libræ vnius semis; colaturã refrigeratam bibat. Vinum ob acrimoniam ferre nequiuit. Ad corroborationẽ vsus est sequẽti aqua. ℞. Cõfectionis Alkermes Mesuę drachmam semis, aquę stillatitiæ, florum Tunicæ, borraginis, Cerasorum nigrorũ, ana vnciam vnam semis, Caponũ vncias duas, Manus Christi per-

latæ drachmas ſex, miſce. Bibit decoctum quotidiè bis terue, fauces purgauit chirurgus, vlcuſcula videbantur exterſa, cibum tamen capere nequiuit, conquerens ſemper de inappetentia ſum̃a, de dentibus vacillantibus, & de gingiuarum vlcuſculis, de abundantia pituitæ, quæ ex ore ſpũans effluxit, quam precib⁹ flagitauit per clyſma educi; præmiſſo itaq; clyſtere, ſubiunxi leue pharmacum, ℞. Extracti Cnicopharmaci drachmam vnam, cremoris tartari ſcrupulum ſemis, Vini Maluatici vnciã ſemis, diſſoluatur pro exiguo hauſtu, purgatus & ſibi melius habere viſus eſt. At quia neruoſæ partes à principio morbi in collo, in maxillis tẽſæ, nulli inũctioni cederent, ſpaſmum tetanum im̃inere & periculum vitę prædixi, & cum ob hoc renuerem purgantis vſum, clàm idẽ purgans repetiit, ſine tamen noxa. Tandẽ octaua ſeptimana huius morbi, ob dolores podagricos, indefeſſos labores, atrophiamq; ſenex obiit totus emaciatus & paululum conuulſus.

SCHOLION.

PErdoctè Minderer⁹ noſter libro Threnodiæ Medicæ capite decimo quarto, de

de abuſu mercurialium vnguentorum, ac clade ſtrageq́; ab eis diſſerit, vbi etiam de cingulis mercurialib⁹ hæc profert. Agyrtæ, impoſtoreſq́; Medici aſtuto velo tegere adgreſſi ſũt, vt ſub alia ſpecie hominibus nocere poſſent: etenim cingulis [mercurium] & monilibus incluſerunt, quæ ſcabioſorum & cutis prurigine laborantium hominum lumbis circumdederunt ac carpis mannum adplicarunt. Atq; hæc quidem cingula & armillæ tetrum illud argenti viui virus in corpus geſtantis eiaculabantur, quod adeò per vniuerſum eius habitũ peruadebat, vt fœtentes protinus ſaliuæ per ora fauceſq́; defluerent, collum intumeſceret, pedes vacillarent, ac viſcera nobilia magis coinquinarentur, quam cutis prius fœda ſcabie, quam hoc periculoſo & noxio medicatiõis modo depellere nitebantur, turbata fuerat. Cladem & noxam immiſſam à mercurialibus cingulis graphicè ſanè depinxit: ſũt tamen quidam Empyricorum qui non, niſi purgato corpore & ſanguine detracto iis vtantur, prohibent ſudare in eis, & poſt decimum quartũ præterfluenti credunt. Genuina hydrargiri proprietas eſt ab vlceribus & membris externis pituitam ar- *Hydrargiri proprietas.*

 cere,

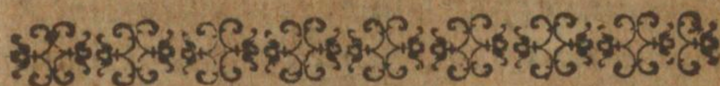
cere, ad caput, adenes faucium salivales, paristhmia, & oris per poros ac gingiuas, ceruicem & guttur præcipitare; teste Lãgio lib. 1. Epist. 43. Cum itaq; nostrum ægrum scabies in senio vexarit: solet autem mors suis clientibus adfricare scabiem senibus vt plurimum, ob abundantiam salsorum, crudorum humorum, haud mirũ si aphtæ putridæ, fœtidæ in faucibus, in palatu ab hydrargiri vsu protrusę sint, virulentiaq́; infectæ, compages & vincula neruosa, dentium mandibularum laxata, à qua masticatio fuit impedita & ob faucium inflammationem seu Erysipelas virulentum, deglutitio. Et quia hydrargiri est, hepati, cerebro, neruis, ossibus, dentibusq́, substantia sua tota noxium esse, vt omnium tonũ vitiet, ac pessundet, haud mirum in sene nostro valetudinario, cachectico viscera hęc vitiata fuisse, mortemq́; causasse, cum nulla medicamenta profuerint; Cum quidam anno præterito, vt ex vestib9 abigeret pediculos, inunxisset extincto saliua mercurio vestes, in ijsq́; incaluisset, in saliuationes instar inunctorũ vnguentis mercurialibus incidit, cum vlceribus oris, qui curatus fuit. Compositio cinguli non est admodum artificialis:

Historia.

Mercu-

Mercurius enim ſaliua, aut ſæuo extinct⁹ albumine oui excipitur, & illinitur ſupra goſſypium, quod in cinguli modũ ſuẽdo cõficiunt. Hac hiſtoria monẽtur illi qui hydrargyro crudo, vel ſublimato, vel extincto in vnguentis contra ſcabiem vtuntur, vt cautè agant, cum & Langius eius vſum tutum in vlceribus cum Emplaſtro neget, quale exemplum in noſocomio obſeruare licuit. Ex tali enim inunctione damnum illatum fuiſſe novi in quadam puella cacochymica ſcabioſa, quæ repercuſſa ſcabie intumuit tota cũ ſpiritu ſublimi. Cum his vnguentis aliud nil fiat, quàm humoris pituitoſi & ſalſi mot⁹ vna cum virulentia hydrargiri ad caput ad palatum, (quod Lemnius docet anello aureo in ore detento inuncti hydrargiro albicante) vbi noxas adfert peſſimas. *ſuendo* *Hiſtoria.*

CASVS OCTAVVS.

SVFFOCATIO EX HA-litu cloacæ.

CVM ij qui cloacas ſterquilinij humani extergunt ac expurgant, ſuperioribus annis quandam aperirent, non adeò refertam, ſed quæ caruit aëre libero; quidam de eorum numero per ſcalas deſcendit, ac ſubitò præfocatus miſer cecidit, reliqui boatu ſolitò eum prouocantes & excitantes, ſurdo imò mortuo clamabant. Candelam itaque accenſam immitunt, quæ ab exhalatione extinguitur. Stupidi animal venenatum, aut aliud noxium ibi habitare credebant, conſilium itaq; à Conſule poſtulāt, tempus interim labitur, hæret miſer in loco fœtido, ſine ſpiritu ſuffocatus, dilatatur tandem locus, & vulcanus cornu incluſus intromittitur, viſitur miſer mortuus & exportatur.

SCHO-

SCHOLION.

AErem conclusum maximè in sterquilinij loco, vbi evaporationes crassiores plurimi sunt, densum & crassum esse nemo dubitat. Hunc aërem igitur seu evaporationem crassam, densam, fœtidam, ingratam & nasum ferientem, copia fugasse animales spiritus & intra cerebrum coarctasse atq; coagulasse, vt ob paucitatem & crassitiem ad nervos non descenderint, vnde motus sublatus fuit, ac respiratio, itaq; miser suffocatus perijt. Nam si ab internis evaporationibus ab Vtero, Ventriculo id accidere potest, ab externo maligno, fœtido, putri idem posse contingere nullus initiatus Medicinæ negabit. Hausta itaq; adfatim evaporatio hęc tetra, putris, crassa, replebat tam Cerebrum eiusq́; ventriculos, & in vnum cogebat spiritus animales, incrassabat, atq; ad motum inhabiles reddebat. Quare ab officio suo desistentes, motus nullus fiebat animalis. Cum & respirationis organa vt pulmo eius copia repleta essent, ob quod cor moveri non poterat, suasq́; fuligines efflare, vnde suffocato calore natiuo & extincto spiritu animali

miser in ipso sterquilinio, quamvis sua in professione animam efflavit.

CASVS NONVS.

APHONIA EX *Crapula.*

QVidam mercator novellus nostrâs Dionysio diligentiùs litans, subitò ex hoc sacrificio, cum jurgia vxoris jam parata volitarent, planè conticuit, & id verè, ac vt alter Zacharias, qui ex angeli aspectu hic fortè ex dæmonis (noverat enim mulierem esse inter herbas spinosas) mutus, nutu tabulam petijt, ac tremens responsum adscripsit, veniam cum lachrymis petens. Vxor cum adstantibus stupefacta, ploratu viciniam replet, ministrum Ecclesiæ propè habitantem vocat, qui ex scriptura pœnitentiam agnovit, ex odore vinum olfecit, præmisso Decalogo ad Evangelium properavit & aphonum consolatus est. Manè vocatus nec febrem, nec stuporem, nec mentis consternationem, quæ apoplexia aut paralysis dicitur, cernẽs, aphoniam

niam hanc crapulam & alios animi motus protulisse coniectabat. Cumq; venæ turgidæ essent, ipseq; crebriores ad Divi huius sacellum profectionis quotidiè fecisset, alvo spontè soluta, venam jussi aperire, & post horas duodecim vox rediit. Interim Divi huius sacrificia studiosius faciens, obmutuit tandem ad creditorum monita, nec verbum vllum de solutione proferre potis erat, præter illud tetrum Accordo; quamvis in Divi sui pomærio satis aliàs sonorus fuisset.

SCHOLION.

HIppocrates 5. aphoris. 5. Si ebrius quis repentè obmutuerit, convulsus moritur, nisi febris ipsum corripiat, aut vocem recuperet ea hora qua crapulæ solvuntur. Hanc aphoniā dicit Heurnius fieri à crassis vaporibus, qui carotidas arterias ac plexum choroidem intercipiunt, vnde sensus & motus non planè tollitur, vt in apoplexia, sed stuporem quendam præbet. Platterus ob vim narcoticam, quæ in vino est hoc fieri censet, vt eius historiæ in Observationibus & rationes in libro 1. de Mentis consterna-

tionis causis docent. Æger noster non ita stupidus jacuit, pes & manus vt negarent officium, quin sedebat, ambulabat, scribebat, sola lingua iners jacuit, quamvis deglutiret. De talibus non loquitur Hippocratis aphorismus. Vicesima quarta, quæ fortè hora solutionis crapulæ, vox redijt. Scholiastes quidem omnes longius tempus solutionis narrant, vt tertium vel quartum diem, quem numerum detracto fortè sanguine minui. Egregium plenitudinis deplens est venæ sectio, revocansq; à cerebro obruentes humores. Narcotica vini vis satis superius ex mente Platteri in examine Narcoticorum producta est. Probat in se talem vim esse quotidiè, apud illos, quibus volupe est largius vini Spiritum bibere, aut potando abligurire copiam vini meraci. Si itaque cerebrum debile est, facilis fit balbuties, quod Platterus & experientia docent: imò obmutescentia, vt Ronseus 10. Epist. ad notat.

***

CASVS

CASVS DECIMVS.

BALSAMI SVLPHVris noxa.

IVvenis sartor viginti annorum conquestus mihi est, se de oleo sulphuris terebinthinato, seu balsamo sulphuris rubicundo ita inflammatum fuisse, vt in paraphrenesin inciderit. Miser expuebat purulenta, febre laboravit hectica circa gradum tertium, diarrhæa vexabatur copiosa. Ad me consilij causa cum vrina venit, multorum Medicorum opem se implorasse aiebat; ex nulla autem deterius habuisse, quàm ex fœtido illo oleo. Ego præscripsi conservas ex floribus Nymphеæ, papaueris erratici, fl. violarum, cum puluere Anonymi ad phthisin. Et quia de diarrhæa conquereretur maximè, addidi Seminis Melonum & papaveris albi, ac terram sigillatam. Evomuit potum omnem excepto acidularum, quas proprio motu bibit, ad mensuram vnam Augustanâ, in die, vnde Diarrhæa mitior facta est; quæ mihi præsens retulit in

lit in Musæo 14. Iunij 1621. Et subjunxit mater, textorem quendam huius olei guttis duabus manè in brodio & totidem vesperi sumptis fuisse ita inflammatum, vt in ea febre, magna scilicet, extinctus sit. Mortuus est & prior æger hydropicus 6. Augusti eiusd. anni.

SCHOLION.

HAc decade varia congesta sunt, vbi innocua noxia, & nociva innoxia fuisse monstravimus. Placuit itaque hoc casu finire eam. Notum est Sulphur tussientibus, suspiriosis, phthisicis & Asthmaticis conducere, vt veteres, Dioscorides lib. 5. c. 124. Hippocrates, Galenus, Myrepsius, & neoterici plurimi, inter quos Quercetanus Sulphur Balsamum pulmonum vocauit, quum ad omnes pulmonis & thoracis adfectus præstantissimum & efficacissimum sit. Videantur omnes ij autores quos citat Vnzerus lib. proprio de sulphure, sect. 1. de vsu in medicina sulphuris. Quam sententiam annihilare videtur Crato lib. 1. Epist. 11. quum scribit. Sulphur nostrum, quomodocunque præparetur, etiamsi sudo-

res

res propellat & ſiccet valdè, maximè hu- „
manis corporibus eſt noxium. Imò vina „
fumo ſaltim imbuta non ſine periculo bi- „
bimus. Lib. 7. Epiſt. 4. Sulphurata vina, „
ne putes ſalubria, ſcribit, atque in eo vul- „
gi opinionem ſequaris, nec tibi perſuade- „
ri ſinas, vſum ſulphuris innocuum eſſe. „
Certè vſtum ſulphur nihil ab Arſenico „
differt. Fateor me cum multis in errore „
fuiſſe, de ſulphure in peſte & phthiſi ex- „
hibendo. Nolim te in eo hærere. Et ſe- „
quenti 5. Sulphur inchoatum eſt arſeni- „
cum, atque multiplici fuſione dum al- „
beſcit, efficitur. Niſi enim ineſſet, non „
fieret, ſatis eſt certum, etiamſi vis venena- „
ta tanta ei non inſit, quanta eſt in iſto ar- „
ſenico, quod ex auripigmento ſublima- „
tione conficitur, & vulgò omnibus eſt „
notum tanquam venenum. Noxium eſt „
tamen; neque periti Medici de vulgari „
ſulphure in Aſthmate loqui arbitror, et- „
iamſi imperiti ita intelligant. Multa di- „
cuntur de floribus ſulphuris, & aliis nu- „
gis, ſed meræ ſunt fallaciæ. Sulphur quò „
magis per ignem albeſcit, eò propius ad „
arſenicum, quò verò magis rubeſcit, ad „
auripigmentum accedit. Epiſt. 10. Sul- „
phur magna vi diaphoretica præditum, „
ac pro- „

" ac propterea in pestilentibus morbis plu-
" rimum auxiliari scio. Interdum verò ita
" resolvere corpora vt statim concitant.
" non semel observavi. Vtcunq, certè &
" quomodocunq; tractetur sulphur, disce-
" dere ab ea omnem qualitatem noxiam,
" nondum potui mihi persuaderi, vel vt v-
" terer adduci. Certè nulla corporibus no-
" stris cum istis medicamentis est familiari-
" tas, neque vlla ratio quæ cum periculo
" ijs in morbis profligandis vtendum sua-
" deat, cum tutiora sint in promptu. Epist.
" 11. De sulphure scio & fateor, quæ scri-
" bis, cum valdè exiccet, atq; omnes par-
" tes corporis penetret, in vlceribus pecto-
" ris summam efficacitatem habere, cathar-
" ros etiam exiccare, verùm cum insigni vi
" diaphoretica præditum sit, interdum vi-
" res planè exhaurire edoctus sum. Possem
" tibi duos Medicos nominare, qui ex illius
" vsu interierunt. Alijs etiam nocuisse a-
nimadverti. Itaque nunquam exhibere,
nisi in robustioribus corporibus in peste
volui. Autor persuadere vult vsum sul-
phuris maximè esse nocuum corporibus
humanis. Primùm, quia potenter siccat:
Secundò, quia vehementer sudores mo-
vet: Tertiò, quia partes corporis pene-
trat:

Rationes Cratonis quib⁹ sulphuris vsũ noxium demonstra

trat: quartò, quia neruosis partibus obest, vt ex vino sulphurato colligitur. Quintò, quia inchoatum est arsenicum, & fit perfectum multiplici fusione; quò enim magis igne albescit, eò magis ad arsenici naturam accedit; ad auri pigmenti verò, quò magis rubescit. Minus tamen nocet, quàm verum arsenicũ, quod ex auripigmento fit. Sextò, quia noxa ab eo separari quacunq; præparatione non potest. Septimò, obseruata est eius noxa vis resoluens vt corpora & vires concitaut ac exhauriantur, vt duorum Medicorum exemplis docet. Octauò saltim robustis posse exhiberi. Vt verò huius autoris mentem benè intelligamus, examinemus Naturam sulphuris: Duplex Sulphur est, fossile vnum, factitium alterum. Hoc est frequentius, excoquitur ex aquis, aut ex gleba effossa in vasis vi ignis vel ex pyrite; in cupreis officinis Episcopatus Salisburgensis sulphur, vitriolum, & cuprum coquitur ex eodem quasi succo. Est autem sulphur pinguedo quædam terrestris in pyrite, vel vt loquitur Matthesius, in terra sicca à solis calore elaborata. Idem testatur ex vaporibus crassis, pinguibus, in speluncis seu cauer-

Natura sulphuris.

nis mediante calore solis fieri sulphur. Vel, vt ex Agricola, Est succus concretus pinguior: at permistus est, subtilem habẽs partem, ob quam facilè inflammatur, & crassam, terream, fixam, ob quam figitur, nec vllis ignibus incendi potest: quæ ambæ partes succo calcanthoso permiscentur: vt habet Libauius. Crudi sulphuris vsum nullum esse debere scribit Crollius, nisi ad manus sit illud quod in fodinis reperitur & scissile vocatur: Et hæc est fortè causa, cur Crato dicat Medicos non loqui de vulgari sulphure seu de factitio, & quod Dioscorides & alii veteres dicunt de sulphure, id intelligi de fossili sulphure, aut de tali quæ fit ex pyrite cupri, quod floribus sulphuris ob tenuitatem respondet, & habet aliquid vitrioli in se, quales flores vel tenuem substantiã seu subtilem ex Salisburgensi fodina vidi apud earum patronos hîc Augustæ. Depuratum enim illud sulphur est, & aliquã in se habet aciditatem. Illud verò sulphur, quod multum fœtidi in se continet, & in inflammatione euaporat, quo & vina inficiuntur, ideò obesse, quia habet naturã feriendi neruosa, inflammandi spiritus, ideoq; ob hanc causam obesse idem autor statuit. An vero arsenico simile sit sulphur,

phur, quæritur? ex Gebero adfert Libauius differentiam: nimirum à sulphure discerni dũtaxat albedinis tinctura. Vnde putat Crato, quò magis sublimetur sulphur, & ad albedinem tendat, eò propriꝰ ad naturam Arsenici accedere, cum Arsenicum sit imperfectum. Gignuntur certè ambo ex succo minerali pingui, inflãmatili, vnde & vicinꝰ sulphuri succꝰ dicitur, at in sulphure est pinguedo inflammatilis cum parte vitriolata: Itaq; & citrinum euadit, & rubeum & acorem præbet vt calcanthum. In arsenico etiam est pinguedo inflammatilis sed cum mercurio aliquo & sale; quam differentiam ponit Libauius, & iubet nos ea acquiescere, ex quibus patet sulphur & arsenicum, cũ ex diuersis principiis constent, vt ex anatomia eorũ patet, & sapor docet, vt sulphuris subpinguis & iniucundus; auripigmenti seu arsenici acris, odore quidẽ sulphur redolet, cuius etiam odor grauis est. Præterea non videmus arsenici instar sulphuris flores corrodere, etiam albissimos, & licet à quibusdam sumatur arsenicum intrò, per me licebit vti, ego cum Libauio suaderem nulli; nec saltim differre vt imperfectum & perfectum, sed

natura remotiore ob causas materiales, seu principia materialia, & ob ipsum effectum. Siccare ait Dioscorides & Matthiolus lib. 5.c. 83. ac calefacere; vbi in commento, etsi præ se ferat sulphur temperamentum non obscurè calidum & siccum, non tamen credendum fuerit, tam puram, synceramq; id esse materiam, vt per se tantum consistere queat, neq; etiã cogitandum, ei non esse necessarium, vt sibi humiditatem asciscat, qua formam congruam suscipiat, quemadmodum mista quælibet exposcunt. Id enim nobis indicat eius velocissima ac facilima diffusio, cum statim igni ad motũ colliquescat, metallorum modo. Essentiæ tenuis est, concoquit celeriter, discutit, prodest tussientibus, suspiriosis, purulenta exspuentibus in ouo sumptum &c. quæ Dioscorides, qui discutientes & exiccantes eius facultates plures refert. Ex quibus eius facultas siccãs tàm extra, quàm intra describitur, ob quam in vlcere pulmonis laudant, ob calorem verò quem habet & penetrandi ac discutiendi vim, diaphoreticum erit. Cum itaq; ob hæc noceat, obserua duo: Primùm naturam vel temperamentum eius cui exhibere vis, vnde

Vires sulphuris

robustis

robustis exhibe. Sic nobili quodam patritio empyrico, qui omni à febre liber fuit, cum maxima vtilitate profuit, Balsami sulphuris dare guttas duas manè & vesperi. Hecticis illis, quibus febris iam secũdum gradum superauit, obfuit exiccando & inflammando. Memini tamen aliquem hecticum phthisicum eius exiccationem probasse, & tussim non sensisse molestam, verùm ob febrem hecticam obfuisse.

Deinde quantitatem & vtendi modum. Paucioribus enim guttis prodesse vidi: maximè in aquis aut syrupis conuenientibus. Concludo itaq; sequentibus hoc quæsitum. Tussientibus, suspiriosis, phthisicis, asthmaticis, sulphur prodesse, tùm in substantia, vt veteres voluerunt, sed vt sit apyreton, Dioscoride annotante, aut vt neoterici, flores sulphuris; tùm in oleo calcanthoso, quod refrigerat, vnde æstus febriles immodicos cum vehiculo conuenienti extinguit; arcet inflammationes internas, siccat ac adstringit aciditate sua. Balsamus rubicundus sulphuris, therebinthinatus dictus, tertium est, quod in medico vsu corpus humanũ intrat. Hic cum spiritu therebinthinæ

fit, & odoris fœtidi eſt, ideoq; calidus & ſiccus: vnde ob has vires abundantes inflammare poteſt, maximè ſi caret corrigentibus ritè, qualia ſunt aquæ ſtillatitiæ, Syrupi conuenientes: Ægris duobus in historia hac obfuit, quia hectici fuerunt ſupra ſecundum gradum, quia illorum ſpiritus exagitati ac inflammati fuerunt; quia caruerunt vehiculo conuenienti: & conſumebat hos ſua vi diaphoretica, quæ in raris corporibus & hectica non habēt locum. Itaq; etiā tutiſſima medicamenta Venenum ſunt, ſi illorum vſus incongruus, aut non conuenienti quanto vel quando dantur. Certè indicans eſt, quod poſcit auxilium & quod indigitat, phthiſis igitur cum hectica in tertio, non indicat ſulphuris balſamum. Tutius itaq; oleo calcanthoſo ſulphuris vſus fuiſſet, quàm balſamo ſulphuris, qui mihi ob fœtorem narcoticus videtur, vnde & paraphrenesin cauſauit. Patet etiam ex hoc vanam illam ſententiā, phthiſicos ferre non poſſe acidulas aquas; noſtrum enim ægrum à diarrhæa liberauit; nec illud ſemper locum habet, ſpiritum vitrioli pectori obeſſe, quum vitriolum & ſulphur in Salisburgenſi fodina ciuium noſtrorum

Cur his ægris obfuerit.

vnam

vnam pyritem agnoſcant; & ſpiritus ſulphuris calcanthoſus ſit.

Et hæc ſunt quæ amice lector his primis decadibus tibi communicare volui. Faſſus primò ſum quæ mihi rara videntur, tibi fortè non eſſe, at in quouis indiuiduo typus morbi aliam laruam videtur mutuaſſe: Eadem igitut haud, ſed ſimilia fuiſſe auguroro. Quæ hîc pono, cum aliorum obſeruatis in hac breui vita artem noſtram longam non difficilem reddent, opto vt breuiorem. Exemplis enim firmiùs docetur & monetur. Fruere itaq; his. *Si* quæ Tullium non ſapiunt, in Tuſculano non vivere Machaonem noueris: ſi à veterum monitis aliena videntur, à veritate tamen non receſſerunt. Hodie quæ placent, cras diſplicere poſſunt. Medicina noſtra ars eſt, ex opinione concepta, experientiâ nata, ratione educata: alia igitur in cathedra, alia ad lectum obſervantur. Homines fundatores Medicinæ fuerunt, ab illis manant præcepta medica, hæc aucta & correcta ab hominibus fuére. Hominis verò eſt falli, aut opinionibus regi. A ſolo Deo pendent immutabilia. Quæ itaque tibi vt apta placent, ne quæ inepta putas reprehende,

ſed aut meliora da, aut rationibus evince, amicè, non momicè, aut his mecum frue-re. Plauſum ſi videro amicum, ſtabo promiſſis & favente DEO dabo plura. VALE.

DEO uni trino laus & gloria, cuius percutere & ſanare eſt, huius miniſtri cum ſimus ab eius ope pendea-mus.

FINIS.

INDEX HISTORIARVM *ſeu Obſervationum.*

DECADIS PRIMÆ CASVS.

DECADIS SECVNDÆ CASVS.

DECADIS TERTIÆ CASVS.

2. Arse-

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A.

Anni

Bezo-

Hydrar-

I.

L.

M.

Mor-

Menda sic emenda.

p. 13. Mastigis, lege Mastichis. 16. cor roborare. pro duabus lege voculis. 22. latione l. lotione. p. 34. 15. lege is. p. 36. continutave, lege, continuatavè. 48. conciso, leg. concisæ. p. 51. πεμφυλ.ώδην, lege πεμφυλώδην. ibid. Saxonia contagiosum. l. cõtagiosam. p. 55. austrinæ, l. austrina. 56. gignat, lege gignent. 58. alvis l. alvos. 61. in acut. 4. idem hoc, idem dele. 64 pruni, lege omni 71. graveolentos. l. graveolentes. 90. eiiciunt, l. eiiciant. 96. judicantis l. indicantis 112. implantavi l. implantavit. 124. sciunt l. sciant. 135. liaturam l. limaturam. adfectu, l. adfectus. vim. l. vini. 137. tinctori l. tinctoris. 147. attereretur l. vteretur. 156. Cupiebat l. capiebat. 162. caigine l. caligine. 166. aliqui, l. aliquid. 168. vti l. vbi. 173. sitamentis l. filamentis. 176. recipere l. recipi. 197. modi l. modo. 199. lotum l. totum. 200. diamoscha, l. diamoschu. 266. alii l. alijs. 207. vierinis, l. viperinis. 211. cerannia l. ceraunia. ibid. posita lege positu. 213. compinatio l. combinatio. 214. lini, l. levi.

Literæ maiusculæ, quæ minores esse debent, & distinctiones ineptè positas emenda pro iudicio.

FINIS.

Coll. Campb.
G.

210
221
233